ALCINOI PHILOSOPHI PLATONICI DE DOCTRINA PLATONIS LIBER.

34-5-A-13

Coll. Rom. Soc. Iesu Cat. inscr.

GRAECE ET LATINE.

SPEVSIPPI PLATONIS DISCIPVLI LIBER DE PLATONIS DEFINITIONIBVS.

XENOCRATIS PHILOSOPHI PLATONICI LIBER DE MORTE.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PARISIIS,

APVD MICHAELEM VASCOSANVM, VIA AD DIVVM IACOBVM, SVB SIGNO FONTIS.

M. D. XXXIII.

B. S.

MARSILII FICINI FLO-RENTINI ad Ioan. Cavalcatem Florentinum ciuem & amicũ unicum, in ALCINOI & SPEVSIPPI opuſcula Præfatio.

VERAM Platonici philoſophi amicitiã, optime mi Ioannes, ſtabilẽ uitæ duorũ unionẽ definierũt. Vitã uero nos unã in illis eſſe dũtaxat hominib⁹ arbitramur, qui opere uno ad unũ finem tanquã eodem calle ad eundẽ itineris terminum gradiũtur. Stabilem quoq; eorum ita demum fore ſocietatem exiſtimamus, cum non unum ſolum, uerũ etiam ſtabile firmumq; id fuerit, quod ſibi communi quodam inter ſe officio ſectandum propoſuerunt. Verum cum omne hominum ſtudiũ atq; cõmercium ad id quod bonum putatur ſemper cõtendere ſoleat, bona uero tria eſſe mortalibus uideantur, bona inquam animi, corporis, & externa: aut uirtus animi ab illis, aut uoluptas corporis, aut diuitiarum copia quæritur. Horum profecto primum illud certum eſt & perpetuum, duo reliqua caduca ſunt atq; mortalia. Quamobrem inter illos ſolum ſtabilis uitæ unio, quæ uera eſt amicitia, eſſe poteſt, qui neque ad diuitias cumulandas, neq; ad explendas libidines corporis, quæ omnia fluxa & caduca ſunt: ſed ad unam ſtabilemq; uirtutem animi capeſſendam atque colen-

dam, communi quodam inter ſe ſtudio, & toto mẽtis ardore proficiſcuntur. Animi uirtutem philoſophorum ille omniũ magiſter & dux Plato noſter, ſapiẽtiam uoluit nũcupari. Sapientiã uero eſſe rerum diuinarum cognitionẽ exiſtimauit. Res autẽ diuinas idem in libris de Rep. non aliter menti noſtræ innoteſcere poſſe, quàm deo nos illuſtrante demonſtrat: quemadmodum & corporum formas oculis, non aliter quàm ſole oculos illuminante, uideri. Idẽ igitur deus eſt quẽ uidere deſideramus, qui aciem mentis ut intueri poßimus illuminat, qui lucidæ menti ſe denique monſtrat, monſtrando delectat. Idem uia nobis eſt deus, & ueritas, & uita. Via quidem, quoniam ſuis nos radijs ad ſe conuertit, & ducit & rapit. Veritas autem, quia uerum ſe nobis ad ipſum conuerſis oſtendit. Vita denique, quoniam animum noſtrũ ipſius contemplatorem beata illa uiſione paſcit perpetuò & oblectat. Hũc ergo ſapientiæ omnis perennem fontem ſitiant oportet omnes, quicunq; ſapiẽtiæ guſtare liquores ſuauißimos cupiunt. Sapientiam uero ſectentur neceſſe eſt omnes, qui uirtutem animi adipiſci deſiderãt: quo efficitur, ut quicunque animum ſuum colere inſtituunt, deum colere compellantur. Amicos autem inuicem eos in ſuperioribus definiuimus, qui ſimili & pari ſtudio ad uirtutem contenderent, mutuóque fauore ſuos animos colerent. Cultus animi ſola uirtute cõſtat: uirtus ſapientia eſt: ſapientia cognitio diuinorũ. Cognitionem

tionem huiuſmodi lux nobis diuina largitur. Cultus *itaq; animi, dei ipſius eſt cult9.* Amicitia *igitur cũ duorum conſenſu ad animum uirtute colẽdum nitatur, nihil utiq; aliud eſſe uidetur, quàm duorum animorum ſumma in deo colendo concordia.* Amantur *autem à deo, quicunq; deũ pia mente colunt.* Ideo *nõ duo quidẽ ſoli, ſed tres neceſſariò amici ſunt ſemper:* Duo *uidelicet homines, unusq; deus.* Deus *inquã* Iupiter *hoſpitalis,* Iupiter *amicabilis,* Iupiter *humanæ uitæ ſeruator, quem coluit* Plato *ſemper, ſemper* Socrates *honorauit.* Hic *uitæ dux hominũ, hic nos in unum cõciliat, hic indiſſolubilis eſt amicitiæ nodus cuſtosq; perpetuus.* Hoc *deo quondam cõciliatore priſci illi theologi, quorum memoriam ueneramur, ſanctam inter ſe amicitiæ copulam iniuiſſe tradũtur.* Apud Perſas Zoroaſter *in ipſis religioſæ philoſophiæ myſterijs aſsiduũ ſibi comitem* Arimaſpem *aſpirãte numine dicitur aſciuiſſe.* Mercurius Triſmegiſtus *apud* Aegyptios *ſimiliter* Aeſculapium: Muſæum *in* Thracia Orpheus: *illic etiã* Aglaophemus Pythagorã: Athenienſis Plato Dionem *primo* Syracuſanum: Dione *deinde defuncto* Xenocratẽ. *Vſq; adeo ſapiẽtes uiri ad cœleſte iter tutò & placide peragendum, & ducem deum, & comitem hominẽ neceſſariũ fore arbitrabantur.* Horum *ego ueſtigia ſuperne per cœli plagas impreſſa, & ſi minime ſequi poſſe cõfido, hoc tamen unum mihi iam abunde uideor cõſecutus, ut ad ſacræ philoſophiæ ſtu-*

dia, exercendam uirtutem, ueritatem inueſtigandam, optimi uiri commoda & iucunda ſocietate non careã am. Reor enim Ioannis Caualcatis, & Marſilij Ficini familiaritatem in earum numero quas pauloante commemorauimus ponendam, ac duce deo, qui nobis feliciter hanc copulam inſtituit & conflauit, utrique noſtrum ad res agendas, ad uitæ tranquillitatem, ad diuinorum indagationem plurimum conducturam. Huius ſingularis beneuolentiæ monumenta poſteritati mandare, aliâs quidem maiora conſtitui, & nunc opuſcula quædam à me nuper è græca lingua in latinam traducta, quæ ad noſtram illam Platonicam ſectam, cuius ſacris initiatus es, collatura maxime uideantur. Accipe igitur amice unice, librum Alcinoi Platonici de huius ſectæ concluſionibus: Præterea librum de Platonis definitionibus, ab eius nepote Speuſippo compoſitum. His legendis ad arcana diuinæ philoſophiæ myſteria eruditus, inania umbratilis huius uitæ ſomnia, quibus anxium uulgus inhiat, aſpernaberis, mentemq; ad cœleſtia eriges, quorũ contemplatiõe in præſenti uita trãquillitatem, in futura beatitudinem nanciſceris.

ALCINOI
PHILOSOPHI PLATONICI DE DOCTRINA PLATONIS LIBER, MARSILIO FICINO INTERPRETE.

QVID PHILOSOPHIA, QVALE *ingenium philoſophicum.* CAP. I.

PRæcipuarum Platonis inſtitutionum doctrina hæc traditur. Philoſophia eſt appetitio ſapientiæ: uel ſolutio animæ à corpore, & conuerſio quædã ad ea quæ uera ſunt atq; diuina. Sapientia eſt diuinarum humanarumq; rerum ſcientia. Philoſophus autem eſt, qui à philoſophia cognomen accipit, quemadmodum à Muſica muſicus. Et qui philoſophus futurus eſt, ab ipſa natura ſic inſtitutus eſſe debet, ut primo quidem ad omnia diſciplinarum genera facilis ac promptus exiſtat. Deinde ut non ijs, quæ in fluxu uerſantur, ſed illis quæ ſemper eodem modo conſiſtunt, mentẽ adhibeat. Tertio loco ut natura ſit uerax, ab omni mẽdacio penitus alienꝰ. Præterea tẽperatũ hũc quodãmodo naſci oportet, eáſq; aĩæ partes quæ affectibus efferri ſolent, domitas à natura ſuſcipere. Quiſquis enĩ ueritatis auidus ad diuinorum contemplationẽ mentem cõuertit, uoluptates

tes

tes corporis parui pendit. Oportet præterea liberali animo philoſophũ eſſe. Etenim rerum uilium æſtimatio, homini ueritatem rerũ cõtemplaturo aduerſa eſt. Huius inſuper uoluntas iuſtitiam diliget, quippe cum ueritatis, temperantiæ, liberalitatis ſtudioſus exiſtat. Adde quod ingenij acumine atq; memoria illi opus eſt. Hæc nanq; philoſophum uirum perficiunt. Atqui eæ quidem naturæ dotes, quum diſciplina atq; educatio decens adhibita eſt, perfectum uirtute uirum efficiunt. Verum ſi neglectæ ſint, maximorũ ſcelerum cauſæ ſunt. Atq; has Plato communiori quodam nomine temperantiæ, fortitudinis & iuſtitiæ, ſignificare ſolet.

¶Philoſophus contemplationem actioni præponit. CAP. II.

CVm uero duæ ſint uitæ, cõtemplatiua uidelicet & actiua: & cõtemplatiuæ officiũ ĩ ueritatis cognitione conſiſtat, actiuæ autem in actione eorum quæ ratio dictat: honoranda quidem eſt uita contemplatiua: pediſſequa uero neceſſariarumque rerum miniſtra uita illa, quæ in agendo uerſatur. Quod autem ita ſit, ex ijs declarabitur. Contemplatio eſt operatio mentis diuina intelligentis: actio uero operatio animæ rationalis per corpus expleta. Animus nanq; diuinũ intelligẽtiamq; diuinã cõtemplans, quàm optime

affici dicitur. Atque hæc eius affectio ſapientia nuncupata eſt: quam quidem nihil aliud quàm dei ſimilitudinem appellari oportet. Quamobrem huiuſmodi operatio præcipua ac ueneranda eſt, & maxime omniũ expetẽda, necnon hominis q̃ maxime propria, cui nulla obſiſtunt impedimẽta, quo minus in noſtra poteſtate conſiſtat: atque etiam propoſiti finis nobis eſt cauſa. Actiua autem uita eiusq; actio cum corporis miniſterio plurimum utantur, impediuntur ſæpenumero, & quæ contemplatiua uita ſpeculatur, ad offica morum transferre deſiderant. Etenim ſtudioſus diſciplinæ uir, tunc demum ad ciuiliũ adminiſtrationem ſe confert, cum illa male à cæteris hominibus tractari ſenſerit, adminicula quædam quaſi externa exiſtimans militiam, legationes, executionesq; iudiciorum. Præcipua uero & maxima omnium agendorum officia, leges condere, Reipub. præſcribere ordinem, diſciplinam educandorum iuuenum inſtituere. Quapropter oportet philoſophum nunquam ueritatis indagationẽ omittere, ſed eam nutrire ſemper & augere, humanas autem actiones tanquam inferiora quædam nonnunquam attingere.

¶ Philoſophus uerſatur in tribus, ſcilicet in contemplatione rerum, & in actione morali, & artificio diſſerendi.

CAPVT III.

STudium profectò philoſopphi in tribus potiſſimũ Plato uerſari uoluit: in rerum ſpeculatione, in actione uirtutum, in ſermonis conſideratione. Vocaturq́; rerum cognitio, comtemplatiua: morum ſtudium, actiuum: ſermonis cura, dialectica. Dialectica uero in multas ſpecies diſtribuitur: in diuiſionem, definitionem, inductionem, ratiocinationem. Hæc autem in demonſtrationem, quæ eſt ratiocinatio neceſſaria: & in oſtenſionem, quæ ratiocinatio probabilis appellatur: & in rhetoricorum enthymema, id eſt ſentetiam cautam, quæ ratiocinatio imperfecta uocatur: ac denique in ſophiſmata, quibus legitimus philoſophus operam dabit, non quod ea ut præcipua probet, uerum quod interdum neceſſaria fore cenſeat. Eius prætera philoſophiæ, quæ in agendo uerſatur, prima pars mores ipſius hominis curat: altera domum gubernat: poſtrema tuetur rempublicam. Et prima quidem moralis, ſecunda domeſtica, tertia ciuilis dicitur. Atq; eius philoſophiæ quæ contemplationi ſtudet, pars una immobilia & diuina primasq́; rerum cauſas inueſtigat, quam theologiã uocamus: altera motus ſyderũ ſuſpicit, circuitusq́; & reſtitutiones cœleſtiũ, ac ſeriem mundi, quæ naturalis cognitio nũcupatur. Sequitur mathematica, quæ geometriã & arithmaticã cõtinet. Cum uero philoſophia in tres potiſſimum ſpecies diſtributa

ſit,

ſit contemplatiuam, actiuam & dialecticam, de ipſa in primis dialectica tractandum eſt, quid Plato de illa ſentiat. & primo quidem de iudiciario.

¶ De iudiciario, & uiribus animæ pertinentibus ad iudicium. CAP. IIII.

Quoniam eſt quiddam quod iudicat, quiddam quod iudicatur, neceſſe eſt aliquid etiam ex utriſq; fieri, quod quidem iudicium uocare poſſumus proprie. Itaq; ipſum iudiciũ iudiciarium nominatur: cõmunius autem ipſum quoq; quod iudicat. Iudicans præterea duplex eſſe uidetur. Vnũ à quo, alterũ per quod iudicatur. Illud intellectus noſter, hoc organũ naturale: idq; primo uera, ſecundo loco falſa dijudicat. Neq; hoc aliud quicquam eſt q̃ ratio naturalis. Quod ſi liquidius etiã explicare uelimus, iudex appellãdus erit philoſophus, à quo res ipſæ dijudicãtur. Iudex item ratio, per quã uerum etiam iudicatur: quod quidem organum appellauimus. Duplex autem ratio eſt. Vna penitus incõprehenſibilis ac uera: altera ſecundum rerum cognitionem infallibilis. Prima deo conuenit, homini nequaquam. Secunda homini congruit. Sed hæc quoque duplex eſt. Vna ad ĩtelligibilia, altera ad ſenſibilia ſpectat. Prima quidem ſcientia eſt, ſecunda uero opinio. Et illa ſtabilitatẽ habet, quippe cum circa ſtabilia uerſet: hæc ueri ſimilitudinẽ & imaginationẽ, utpote

quæ ad mutabilia tendat. Scientiæ uero circa intelligibilia, & opinionis circa ſenſibilia, intellectio ac ſenſus principia ſunt. Senſus profectò eſt paſſio animæ per corpus primo nuncias potentiam patientē. Poſtquam uero in anima per organa ſenſuum ſpecies rerum ſecundum ſenſum impreſſa eſt, adeò ut firma indelebilisq; permaneat, huius itaque conſeruatio memoria nuncupatur. Opinio autem eſt memoriæ ſenſusq; complexio. Quando enim ſenſibile quoddam primo nobis occurrit, ab eóq; ſenſus in nobis efficitur, & à ſenſu memoria, ac deinde rurſus idem nobis obijcitur, memoriam præcedentem cum ſequente ſenſu componimus, & ī ijs iam dicimus Socrates, equus, ignis, cæteráq; huiuſmodi. Atque hæc opinio nuncupatur, componentibus nobis præcedentem memoriam cum recente ſenſu. Et quoties hæc quæ colligantur inuicem conſonant, opinio uera exiſtit: ſi diſſonant, opinio falſa. Nam ſi quis dum Socratis ſpeciem in memoria ſeruat, Platonem ipſum offendat, putetq; ſe ob quandam ſimilitudinem Socrati rurſus occurrere, poſtmodum Platonis ſenſum uelut à Socrate hauriens, memoriæ Socratis ipſum accommodet, opinio falſa reſultat. Id autem in quo ſenſus atque memoria fiunt, ceræ effigiei Plato comparat. At uero quum opinione concepta per ſenſum atque memoriam anima cogitatione refingens, ita in hæc reſpicit, uelut in illa à quibus iſta manarunt, picturā quan-
dam

da ac etiam phantaſiam Plato *nominat*. Cogitationem *uero uocat diſcurſum & ratiocinium animi ipſius ad ſeipſum. Sermonem autem effluxum à cogitatione per os unà cum literata uoce.* Intellectio *uero eſt operatio intellectus prima intelligibilia ſpeculantis. Atque hæc quoque duplex eſſe uidetur: Vna antequam anima deſcendat in corpus, nā tunc ipſa intelligibilia contuetur: Altera poſtquam in corpus hoc merſa eſt. Ex ijs itaque prima ipſa intellectio proprie dicta eſt: ſecunda uero pro intellectione iam naturalis intelligentia nuncupatur, intellectio quædam in anima ſubiecta cōſiſtens. Quoties ergo intellectionem ſcientiæ principium dicimus, non eam quam modo propoſuimus intelligi uolumus, ſed eam potius quæ animo à corpore ſoluto conuenit: quæ quidem ut diximus tunc intellectio, nunc naturalis intelligētia nuncupatur. Atque hanc ipſam* Plato *intelligentiam, cum ſcientiam ſimplicem, tum animæ alam, tum etiam reminiſcentiam nominat. Ex ijs denique ſimplicibus ſcientijs naturali ſcientiæ ratio natura inhærens animo conflata eſt. Cum itaque ſit, & ſciens, & opinans ratio, intellectióque, & ſenſus: neceſſe eſt & ijs ſubiecta quædem exiſtere, uelut intelligibilia atque ſenſibilia. Et quoniam intelligibiliū quædam prima ſunt, ut ideæ: quædam ſecunda, ut inhærentes materiæ ſpecies, quæ ab illa ſeparati nequeūt: intellectio quoque duplex erit, primorum una: altera ſecundorum.*

Rurſusq.

Rurſusq́; in ipſis etiam ſenſibilibus quædam prima ſunt,ceu qualitates,ut color,albedo. Alia ſecundũ accidens,ut album,coloratum:poſt hæc quod ex his cõcretum,ut ignis. Eodem quoque modo ſenſus primus primorum eſt,ſecundorum uero ſecundus. Prima intelligibilia intellectio iudicat nõ ſine ſcientifica ratione per comprehenſionem quandam atq; diſcurſum. Secunda uero ſcientifica ratio, non ſine ratione opinatiua. Concretum autem opinatiua ratio, non ſine ſenſu. Cumq́; intelligibilis mundus primum intelligibile ſit, ſenſibilis uero concretum quoddam: illud intellectio cum ratione,id eſt non ſine ratione iudicat, hunc opinatiua ratio non ſine ſenſu. Et cum contemplatio ſit,necnon & actio recta ratio, haud eodẽ modo diſcernit quæ cõtemplationi, & quæ actioni ſubijciuntur. Cæterum in contemplatione quid uerum, quid falſum cõſiderat: in actiõe quid ꝓpriũ,quid alienũ quid agendũ,quid nõ. Ex eo enim quod naturalem pulchri & boni habemus intelligẽtiã,ratione utentes referẽtesq; ad naturales ĩtelligẽtias ueluti ad præfinitas normas,bonáne an mala ſint,ſingula diiudicamꝰ.

¶ Elementũ,& officia Dialecticæ. CAP. V.

Dialecticæ facultatis elemẽtũ primum Plato eſſe uult,in primis rei cuiuſq; eſſentiã cõſiderare: poſtea quæ cõtingũt aduertere. Quid autẽ unũ quodq; ſit cõſiderat,uel ex ſuperio-

ſuperioribus diuidendo atque definiendo, uel ordine conuerſo compoſita reſoluendo. At *contingentia, & eſſentijs adiacentia, uel ex ijs quæ continentur per inductionem, uel ex ijs quæ continent per ratiocinationem: ut meritò dialecticæ membra ſint, diuiſio, definitio, reſolutio, inductio, ratiocinatio.* Di*uiſionum præterea quædam eſt generis in ſpecies diſtributio, quædam totius in partes: utpote cum animam in partem rationalem, & ratione carentem diuidimus, atque hanc in appetendi & iraſcendi uim diſtribuimus.* Eſt *inſuper uocis inſignificatata diuiſio, quoties nomen idem res plures ſignificat.* Accedit *quoque accidentium in ſubiecta diuiſio, ueluti cum dicimus,* Bonorum *quædam circa animam, alia circa corpus, nonnulla circa res externas.* Nec *deeſt in accidentia ſubiectorum partitio: ceu cum dicimus, hominum quoſdam bonos, nonnullos malos, medios alios.* Diuiſione *igitur generis in ſpecies primo utendũ eſt, quoties quid unumquodque ſit dignoſcere uolumus.* Id *autem abſque definitione fieri nequit: definitióque ex diuiſione hoc pacto conficitur.* Rei *definiendæ genus capere in primis oportet, ueluti genus hominis, animal:* Id *deinceps ſecundum proximas differentias partiri, uſque ad ſpecies deſcendendo, ut in ipſum rationale & irrationale; mortale & immortale.* Quapropter *ſi proximæ differentiæ generi adijciantur hominis*

definitio

hominis definitio conſtituetur. Reſolutionis tres ſunt ſpecies: Vna eſt à ſenſibilibus aſcenſus ad intelligibilia prima, Altera, acceſſus per demonſtrata & ſubdemonſtrata ad indemonſtrabiles, & ſine medio propoſitiones. Poſtrema ex ſuppoſitione ad principia, quæ minime ſupponuntur. Et prima quidem huiuſmodi eſt, ac ſi à pulchritudine corporum ad animi pulchritudinem tranſcendamus: ab hac ad officiorum pulchritudinem, ab ea deinde ad pulchritudinem quæ in legibus ineſt: demum ad ipſum pulchritudinis fontem: ut per hunc modum gradatim aſcendentes, ipſum per ſe pulchrum intueamur. Secunda reſolutionis ſpecies ita fit: Supponendum eſt id quod quæritur, & quæ ſupra ſunt conſideranda, eaq; demonſtranda à poſterioribus ad ſuperiora progrediēdo, donec ad primum & planè conceſſum perueniamus: à quo rurſus incipientes, ad quæſitum compoſitionis modo regrediamur. Ceu ſi quis quærens an immortalis ſit animus, idipſum primo ſupponat inquirens, utrum ſemper mobilis atq; id inde demonſtret: quærēs ulterius, utrum quod ſemper mouetur, per ſe moueatur: idq; rurſus oſtendat conſiderans, num quod per ſeipſum mouetur, motus principium ſit, rurſusque demonſtret: inquirens denique utrum principium ingenitum ſit, quod quidem ut perſpicuum à cunctis admittitur. Ingenitum quippe incorruptibile eſt, à quo ueluti à manifeſto demonſtrationem eiuſcemodi colligat: Princi-

pium

pium ingenitum & incorruptibile, principiũ motus quod per ſe mobile:per ſe mobile animus:Incorruptibilis ergo & ingenitus animus. Reſolutio ex ſuppoſitione huiuſmodi eſt:Quiſquis aliquid inueſtigat, illud primo ſupponat, deinde quid ex ſuppoſito ſequatur aduertat:Poſthac ſi oportuerit ſuppoſitionis rationẽ reddere, aliã ſuppoſitionem aſſumens quærat, utrum quod prius ſuppoſitũ fuerat, rurſus ad ſecundã ſuppoſitionem ſequatur:Idemq́; ſemper obſeruet, donec ad principium quod non ſupponatur aſcendat. Inductio autẽ eſt omnis per rationes proceſſus, qui uel à ſimili tranſit in ſimile, uel à ſingulis in communia. Atq; hæc argumentatio ad excitandas naturales intelligentias ſummopere confert.

¶ SPECIES PROPOSITIONIS & argumentationis. CAP. VI.

ORationis eius quam propoſitionem uocamus, ſpecies duæ ſunt, affirmatio & negatio. Affirmatio hæc eſt, Socrates uadit. Negatio hæc Socrates non uadit. Ex affirmationibus autem & negationibus, quædam Vniuerſalis eſt, quædam Particularis. Particularis affirmatiua hæc, quædam uoluptas bonum. Negatiua, quædam uoluptas non bonum. Vniuerſalis affirmatiua, omne turpe malum. Negatiua uni-

uerſalis, nullum turpe bonum. Ex propoſitionibus, quædam prædicatiuæ ſunt, quædam ſuppoſitiuæ. Prædicatiuæ quæ ſimplices, ut omne iuſtum bonum. Suppoſitiuæ, quæ conſequentiam uel repugnantiam inferunt. Vtitur autem ratiocinationibus Plato tum redarguendo, tum etiam demonſtrando: Redarguens per quæſtionem quæ falſa ſunt, demonſtrans per doctrinam quæ uera. Ratiocinatio eſt oratio quædam, in qua quibusdam poſitis, ex neceſſitate concluſio ſequitur. Ratiocinationum quædam prædicatiuæ ſunt, nonnullæ ſuppoſitiuæ, reliquæ ex ijs utriſq; commiſtæ. Prædicatiuæ, quarũ tam aſſumptiones, quàm concluſiones ſimplices propoſitiones ſunt. Suppoſitiuæ, quæ ex ſuppoſitiuis propoſitionib⁹ fiunt. Mixtæ, quæ ex utriſq;. Vtitur autem Plato demonſtratiuis argumentationibus in dialogis, qui ad expoſitionem pertinent: probabilibus uero & apparentibus aduerſus ſophiſtas atq; iuuenes: contentioſis aduerſus illos, qui proprie litigioſi uocantur, ut ad Euthydemum & Hippiam. Cum uero prædicatiuæ figuræ tres ſint, Prima eſt in qua communis terminus ad hoc prædicatum, ad illud ſubiectum eſt: Secunda, in qua communis terminus de utriſq; prædicatur. Tertia, in qua communis terminus utriſq; ſubijcitur. Terminos dico partes propoſitionum, ut homo eſt animal: hominem & animal terminos appellamus. Et ſecundum

primam

primam figuram ut plurimum Plato *diſputat, nec non ſecundum figuram ſecundam ac tertiam.* Atqui *ad modum primæ ſic in* Alcibiade *argumentatur:* Iu*ſta pulchra ſunt, pulchra bona, iuſta ergo ſunt bona.* Ad modum *ſecundæ ſic in* Parmenide: *Quod partes nullas habet, nec rectum eſt nec rotundum: at quicquid figuræ eſt particeps, aut rectum aut rotundum eſt: quod ergo partes non habet, figuræ nullius eſt particeps.* Ad *modum tertiæ ſic eodem in libro: Quod figura participat, quale eſt: quod figura participat, finitum eſt: quod ergo eſt quale, finitum eſt.* Argumentationes *præterea quæ per ſuppoſitiones contextæ ſunt, crebras apud* Platonem *reperire licet, præcipue uero in* Parmenide *rationes eiuſmodi: Si non habet partes ipſum unum, nec principium nec finem nec medium habet: Quod ſi principium, medium, finemq; non habet, nec habebit terminum: ſi non habet terminum figura nulla participat:* Ergo *ſi non habet partes ipſum unum, nullius figuræ particeps eſt.* Secundum *uero figurā ſecundam argumentationis ſuppoſitiuæ, quam plurimi tertiam nominant, in qua cōmunis terminus extrema utraque ſequitur, in hunc modū ratiocinatur: Si non habet partes ipſum unum, neque rectum eſt, neque rotundum: Si figura participat, aut rectum aut rotundum eſt: idcirco ſi partes non habet, nec figuræ quidem particeps erit.* Quinetiam *ſecun-*

dum tertiam figuram, quã nonnulli ſecundã eſſe uolunt, in qua communis terminus utraque antecedit, in Phædone ſic quodammodo argumentatur: Si ſcientiam ipſius æqualis adepti nunquam obliuioni tradidimus, profectò ſcimus: Sin autem obliti ſumus, reminiſcimur. Mixtis item argumentationibus, quæ per conſequentiam procedunt, ſic utitur: Si unum totum eſt & finitum, hoc principium, media, finem habens, figura quoque participat. Verum antecedens, uerum igitur conſequens. Eorum autem quæ per conſequẽtiam fiunt, ſic quodammodo differentiæ conſiderantur. Quando quis igitur diligenter animi uires, uariasq́; naturas hominum necnon diuerſas argumentationum ſpecies animaduerterit, deinde temporis occaſione conſiderata, certis affectibus hominum proprias, quibus moueri poßint ratiocinationes accommodarit, perfectus erit orator, eiusq́; rhetorica, ſcientia bene dicendi meritò nuncupabitur. Sophiſmatum quoque captionumq́; laqueos modo perſpicatius inſpiciamus, in Euthydemo à Platone ſubinſinuatos percipiemus. Illic enim & quæ ſecundum uoces, & quæ ſecundum res ipſas ſophiſmata fiunt, & eorum præterea ſolutiones reperiuntur. Atq́; etiam decem prædicamenta, tum in ipſo Parmenide, tum in alijs dialogis tradidit. Locos autem ab etymologia omnes in Cratylo complexus eſt. Et proculdubio uir præ cæteris admirandus in diuidendo, definiendoq́;, quæ

duo

duo dialecticæ uim maxime teſtantur, Plato noſter *extitit*. *Quæ uero in* Cratylo *tradita ſunt, hoc intendunt*. Diſcutit *utrum natura, an poſitione nomina uim ſuam habeant: placetq́; illi poſitione quadam conſtare nominum rectitudinem, neque tamen id temere, & ut ſors obtulit, uerum poſitionem ipſam rerum naturam ſecutam fuiſſe cenſet: neq; aliud eſſe nominum rectitudinem, quàm impoſitionem rei ipſius naturæ conſonam*. Neq; *enim quamlibet impoſitionem nominis ad rectitudinem ſufficientem eſſe, neque rurſus naturam, ac primam uocis emiſsionem, ſed quod ex utriſque compoſitum, ut omnis nominis rectitudo ſit ſecundum impoſitionem rerum naturæ conuenientem*. Non *enim ſi quodlibet nomen temere cuilibet adhibeatur, rectum ſignificat: ueluti ſi equus homini nomen impoſuerimus:* Etenim *loqui, una quædam operationum eſt: Quamobrem non quomodocunq; quis loquatur: recte loquitur: uerum ſi ita loquatur, ut rerum ipſarum natura requirit*. *Quoniam uero ipſius locutionis pars quædam nominatio eſt, ut orationis pars nomen, recte uel non recte nominare, haud ſanè per quamlibet poſitionem fieret, ſed per naturalem nominis ad rem ipſam cognationem*. I*ſq; rectus erit nominum conditor, qui per nomen rei naturam ſignificabit*. Nam *rei organum, nomen eſt, non quodcunq; ſors obtulit, ſed quod naturæ congruum:* Ac *per iſtud uiciſsim*

nobis res indicamus, naturamq; diſcernimus. Quo fit ut nomen ſit inſtrumentum quoddam, indicans atque diſtribuens uniuſcuiuſq; ſubſtantiam, quemadmodum telam textoris pecten. Ad dialecticū igitur hoc etiā pertinebit, nominibus recte uti, ut pectine textor utitur, proprium illius opus agnoſcens, cum illum faber effecerit: haud ſecus dialecticus nomine, quod nominum conditor effinxit, ut decet, utetur. Enimuero temonem conſtituere fabri, uti autem recte gubernatoris officium. Eodem pacto ipſe quoq; nominum inſtitutor, recte nomina ſtatuet, ſi tanq̃ præſente dialectico inſtituerit, quippe cum dialecticus naturas eorum, quæ ſub nominibus latent, intelligat. Atq; hæc de dialectica dicta ſufficiant.

¶ Diſtinctio ſcientiæ ſpeculatiuæ. CAP. VII.

Deinceps de ſpeculatiua philoſophia dicendum. Huius membra dicimus theologiam, phyſicen, mathematicam. Theologi finis, ſupernarum cauſarum cognitio. Phyſici, quæ ſit mundi natura perdiſcere: quale animal homo, quam ſit prouinciam in mūdo ſortitus, utrum deus prouideat omnibus, & num cæteri huic ſubiecti miniſtri, atq; etiam quomodo ad deos ſeſe homines habeant. Mathematici finis, planam, & in tres

porrectam dimenſiones naturã cognoſcere, motumq́; ac cœleſtium progreſſus ſuſpicere : atq; ita in ſumma quadã mathematici ſpeculatio proponatur. Hæc utiq; ad cogitationis acumen à Platone *ſuſcepta eſt, attingens animum, & ad rerum diuinarũ intuitum, aciem mentis exacuens.* Pars *autem mathematicæ facultatis, quæ ad numeros ſpectat, non mediocrem ad diuina percipenda uim præſtat : uerum ab errore atque ignorantia quæ circa ſenſibilia iſta uerſatur, nos liberat, opem ferens ad eſſentiæ cognitionem, promptumq́; ad certamen, propter conſequentium rerum ordinisq; peritiam hominem reddit.* Geometria *quoq; plurimum ad ipſum bonum intelligendum conferre uidetur, cum quis non mechanicæ dimenſionis gratia ipſaʒ ſectatur, ſed ita utitur, ut eius adminiculis ad ſuperna conſcendat, nec in rebus quæ oriuntur & occidunt, dimetiendis inſiſtat.* Quinetiam *ſtereometria, id eſt ſolidorum dimenſio quãmaxime utilis eſt.* Nã *poſt ſecundam augmentationẽ ſequitur eius conſideratio, tertium ſuſcipiens augmentum.* Vtilis *præterea ceu quarta quædam diſciplina* Aſtrononia *eſt, per quam cœli ſyderúmque motus, autorémque diei ac noctis, & menſium & annorũ inſpicimus, ex quibus quaſi proxima quadam regione horum omnium autorem inueſtigamus, & ab ijs diſciplinis ueluti à quibuſdam ſubſellijs, & elementis, & gradibus ad altiora progredimur.* Muſicam *quoque diſcere*

nos oportet, ad eam adhibentes auditum. Nam quemadmodum ad aſtronomiam oculi conditi ſunt; ſic aures ad harmoniam: Vtque aſtronomiæ incumbentes, ab ijs quæ oculis percipiuntur, ad inuiſibilem eſſentiam ducimur: ſic & auribus harmoniam uocum haurientes, ab ijs quæ audiuntur, ad intelligibilia gradatim accedimus. Quamobrem niſi finis iſtius gratia mathematica proſequamur, horum profectò curioſitas manca & amens, nulliusq; æſtimanda cenſetur. Decet enim confeſtim ex ijs quæ oculis & auribus percipiuntur, ad illa quæ ſola cernit ratio pertranſire. Nam mathematicorum conſideratio, præludium quoddam eſt ad diuinorum contemplationem. Arithmetica quippe & geometria, & qui eas colunt, eſſentiam ipſam uidere deſiderant: Veruntamen circa illam quodammodo ſomniant, nec eam reuera cernere poſſunt, ignorantq; principia, & quæ ex principijs conſtituuntur. Verum nihilominus ad ea quæ diximus conferunt: ideóque nec ſcientias diſciplinas huiuſmodi Plato appellandas eſſe cenſuit.
Cæterum dialectica facultas à geometricis ſuppoſitionibus ad prima principia, quæ minime ſupponuntur, aſſurgit. Quapropter dialecticam iure ſcientiam appellauit. Diſciplinam uero mathematicorum non opinionem, quia clariora ſint quàm ſenſibilia: neque rurſus ſcientiam, quia obſcuriora ſint quàm intelligibilia prima: ſed opinionem corporum, ſcientiam

diuinorum, cogitationem mathematicorũ. Fidem præterea & coniecturam imaginationemq́; imaginibus idolisq́; attribuit. Quoniã uero dialectica efficacior eſt quâm mathematica, ex eo quod circa diuina æternaq́; uerſatur: idcirco mathematicis uniuerſis præponitur, uelut arx quædam & cuſtodia reliquorum.

¶ De *materia prima.* CAP. VIII.

Poſt hæc de principijs, & ijs quæ ad theologiã ſpectant breuiter diſſeramus, à prioribusq́; ordiamur, deſcendentes inde ad ipſius mundi generationẽ, ac demum uſq; ad hominũ genituram. Inprimis *igitur de materia tractandũ eſt.* Hanc *ſanè effigiem omniũ receptaculum, nutricem, matrem, locũ, ſubiectumq́; nominat, eamq́; aſſerit ſine ſenſu tangi, & adulterina ratiocinatione comprehendi.* Materiæ *proprium eſſe uult omnes, generationes ſuſcipere, ac nutricis inſtar eas fouere, omnes item formas capere, cum ipſa ſuapte natura omnis formæ, qualitatis & ſpeciei ſit expers. Conſperſam præterea illam & figuratam formis uelut effigiem aſſerit, nullius per ſe figuræ qualitatiſue participem.* Neq; *uero ſubiectũ eſſet ad uarias formarum impreßiones commode præparatũ, niſi qualitate omni quam ſuſcepturum eſt, penitus careat.* Videmus *enim eos qui unguẽta ex oleo odore ſuauia cõficere ſtudẽt, oleũ nullo prſus odore infe-*

ctum quærere; eosq́; qui formas impreſſuri ſunt uel ceræ, uel luto, primum materiã ipſam polire penitus atque lenire donec figuræ priſtinæ deleãtur. Cõuenit nanq́; uniuerſali materiæ, ſi modo formas omnes ſuſceptura ſit, nullam illarum habere naturam, ſed abſq; qualitate omni atque ſpecie ſubijci ſpeciebus. Et cũ huiuſmodi ſit, neque corpus erit, neque etiam incorporea, ſed potentia corpus, quemadmodum æs potentia ſtatua, quoniam ſpeciem ſuſcipiens, ſtatua fiet.

¶ De ideis, & de cauſa efficiẽte. CAP. IX.

Cum uero materia principij cuiuſdam rationem habeat, alia quoque principia Plato præter materiam introducit, principiũ uidelicet exemplare, ad quod ideæ ipſæ reducuntur, & principium paternum quod ad deum rerum omniũ cauſam pertinet. Eſt autem idea ad deum quidem intellectio dei, ad mundum uero ſenſibilem exemplar, ad ſeipſam eſſentia. Quicquid enim intelligentia fit, ad aliquid referre neceſſe eſt, quod quidem operis exemplar erit. Quemadmodum ſi aliquid ab aliquo fiat, ut à me meijpſius imago. Et ſi exemplar haud omnino ſit ab agẽte ſeorſum ut quiſque artifex in ſeipſo artificiorum exempla cõcipiens, horum deinde formas in materiam explicat. Definiunt autem ideam exemplar æternum eorum,

 79

quæ ſecundum naturam fiunt. Nam *pluribus ex ijs* qui Platonem *ſecuti ſunt, minime placuit artificiorũ ideam exiſtere, ut clypei atq; lyræ: neq; rurſus eorũ quæ præter naturam, ut febris ac bilis intemperatæ: neque particularium, ceu* Socratis *&* Platonis: *neque etiam alicuius eorum quæ imperfecta ſunt, ueluti ſordiũ atque feſtucæ: neque relationũ, ut maioris &* excedentis. E*ſſe nanque ideas intellectiones dei æternas ac ſeipſis perfectas.* Q*uod uero ſint ideæ ſic probant: Siue intellectus deus ipſe ſit, ſiue intellectuale quiddam, notiores illi adſunt æternæ atq; immobiles.* Q*uod ſi hoc ita ſe habet, ideæ ſunt.* E*tenim ſi menſura per ſeipſam materia caret, ab aliquo ſuperiori, & à materia penitus abſoluto menſuras ſuſcipiat neceſſe eſt.* V*erum quidem eſt antecedens, uerũ igitur conſequens.* E*t ſi hoc, ideæ ſunt menſuræ quædam ſine materiæ miſtione exiſtentes: accedit quod ſi mundus non temerario quodam caſu talis eſt, non ſolum ex aliquo, uerumetiã ab aliquo factus eſt.* N*eq; id ſolum, ſed ad aliquid etiam fabricatus.* I*d uero ad quod effectus eſt, quidnam aliud præter ideam exiſtit?* Q*uo ſequitur, ut ideæ ipſæ ſint.* I*tem ſi intellectus à uera opinione differt, intelligibile quoq; ab opinabili diſcrepat.* H*oc ſi uerum eſt, extabunt intelligibilia ab opinabilibus differentia, ut ſint prima quoque intelligibilia, quemadmodum & ſenſibilia prima: ex quo ideas eſſe concluditur.*

¶ Quomodo

¶ *Quomodo deſcribatur deus, & quibus rationibus inueſtigetur.* CAP. X.

DEinceps de tertio principio dicendum eſt, quod pene ineffabile Plato autumat: Ipſum tamen hoc modo conemur oſtēdere. Si intelligibilia ſunt, eaq́; nec ſenſibilia, neq; cum illis cohærentia, ſed intelligibilibus primis extāt prima intelligibilia ſimplicia, quēadmodum ſenſibilia prima. Antecedens uerum: uerū ergo quod ſequitur. Homines ſanè, utpote perturbatione ſenſuū occupati, quoties intelligibile quiddā contemplari ſtatuunt, in phantaſiam mox alicuius ſenſibilis recidunt, adeò ut ſæpenumero ei quod intelligēdum eſt, uel magnitudinem uel figuram applicēt, uel colorem: quo fit ut illud ſyncere intelligere nequeāt. Dij autem ſine corporaliū mixtione, pure nimiū atq; ſyncere intelligūt. Quoniam uero intellectus anima melior eſt: intellectu autem eo qui in potētia, melior intellectus ille qui actu ſemper omniaq; ſimul intelligit: hoc deniq; pulchriꝰ quod eius eſt cauſa, quodq; oībus ſuperextat: is utique deus ipſe primus exiſtit, isq́; cauſa eſt, ut mundi mens ſemper agat: in quam immobilis ipſe, ſemper haud ſecus q̄ in oculū obiectum Sol agit: Atq; ea ra ratione mouet, qua id quod appetitur, immobile ipſum appetentem agitat. Hoc inquā pacto mens ipſa ſuprema, totius cœli mentem ducit. Et cum

primus hic intellectus pulcherrimus ſit, pulcherrimũ quoq; intelligibile illi ſubijci neceſſe eſt. Nihil *autem ipſo pulchrius: ſeipſum igitur ac notiones ſuas ſemper intelligit. Atq; hæc eius operatio idea eſt. Quin etiam deus ipſe ſupremus, æternus, ineffabilis, ſeipſo perfectus, nullius egens, ſemperq; & undiq; abſolute perfectus.* Diuinitas *eſſentiæ ratio. Veritas harmonia, bonũ exiſtit.* Neq; *uero hæc ita dinumero ut ab inuicem ipſa ſecernam, imò ut unum potius cũcta cõtemplor.* Bonũ *profectò ob eam cauſam dicitur, quod omnia pro capacitate cuiuſq; beneficijs replet, omniumq; bonorũ cauſa eſt.* Pulchrum *uero ex eo, quod ipſum natura plenitudo ipſa & harmonia omnis exiſtit. Veritas item ob id uocatur, quoniã omnis ueritatis ita principiũ eſt, ut Sol quoq; luminis uniuerſi eſt. Et pater, qa omniũ cauſa, cœliq; totius mentẽ, & mũdi animam ad ſuiipſius exemplar exornat.* Nam *ſuæ uoluntatis munere omnia ſeipſo cõpleuit, mundi animam excitãs & ad ſe conuertẽs: quippe cum mentis eius cauſa ſit. Atqui mens iſta beneficio patris ornata, naturã omnem huius mundi perornat.* Ineffabilis *præterea & ſola mente percipiẽdus deus ideo dicitur, quia nec genus circa illum, neq; ſpecies, neq; differentia ulla, neq; accidit illi quicq̃: nam nec malum: nefas enim dictu id eſſet.* Neq; *etiam bonum, ſiquidẽ participatione cuiuſq̃ bonitatis præſertim talis exiſteret.* Neque *differentia illi accidit ulla.* Nõ *enim id ſecundum*

cundũ ipſius notionem fieri poteſt. Neq; *qualitas,nõ non enim qualis effectus eſt : neq; tamen informis, non enim qualitate ulla ad ſe pertinente priuatus eſt.* Neq; *eſt pars cuiuſq́, nec totũ ut partibus cõſtitutũ: neq; idem eſt cuiquã,nec alterũ,quippe nihil illi contingit quo ab alijs ſecerni queat : neq; mouet, neque mouetur. Vnde prima huius intelligentia eſt ſecundũ horum omniũ ablationem:quemadmodum punctum quoque cogitamus ſecundum ablationem, primo ſuperficiem, deinde lineam, poſtremo punctũ conſiderantes. Secunda eius intelligentia eſt ſecundum proportionis rationem, hoc pacto:* Quam *rationem* Sol *habet ad uiſum & ad ea quæ uidentur, non exiſtens ipſe uiſus,præbens uero huic quidem ut uideat,his autem ut uideatur:eandem profectò rationem habet intellectus primus ad intelligentiam quæ animæ ineſt, & illa quæ intelligũtur.* Neque *enim ipſe idem quod intelligentia eſt,porrigit tamen intelligẽdi uigorem: animæ quidem ut intelligat, intelligibilibus autem ut intelligantur, ueritatem quæ illis ineſt illuminans. Tertius intelligendi modus huiuſmodi eſt. Aduertens quiſpiam pulchritudinem quæ corporibus adeſt, ad animi pulchritudinem ſeſe cõfert:deinde ad eam quæ in officijs ac legibus:poſtremo ad ipſum pulchritudinis fontem, ſupra quem ipſum bonum amandum & expetendum intelligit, uelut ſplendorem in animam quæ illuc euolauit ſubitò refulgentem. Huiuſmodi ue-*

ro lumen deum ipſum eſſe ob excellentiã recognoſcit, eumq; in primis ſine magnitudine quãtitatis agnoſcit. Nam pars, atque id ex quo aliquid conſtituitur, illud ſemper cuius pars eſt antecedit: Planum nanque prius eſt, quàm corpus, & linea prius quàm planum. Cum uero partes nullas habeat, neque ſecundum locũ, neque ſecundũ alterationem mouebitur. Etenim ſi mutationẽ patitur, uel à ſeipſo, uel ab alio quodã permutari neceſſe eſt. Si ab alio, illud utique ualidius erit. Sin à ſeipſo, aut in deterius, aut in melius tranſmigrabit. Verũ utraque impoſſibilia ſunt. Quibus omnib9 perſpicuũ eſt, ipſum incorporalẽ eſſe. Verũtamen ex ijs quæ adijcientur, idem quoque patebit. Si corpus deus eſſet, ex materia ſpecieq; conſtaret, ex eo quod omne corpus compoſitũ quoddam eſt ex materia ſimul & ſpecie, quod quidẽ idearũ ſimile redditur, dum illis ineffabili quadã ratione participat. Abſurdũ autem eſt deũ ex materia ſpecieq; cõſtitui: Neq; enim ſimplex, neq; principiũ eſſet. Quãobrẽ incorporeus deus eſt. Præterea ſi corpus eſt: ex materia cõſtat. Ideoq; uel ignis eſt, uel aer, uel terra, uel aqua, aut aliquid ex ijs conflatũ. At quomodocunque ſed habeat, principium minime erit, eritq; materia ipſa poſterior, ſi quidẽ ex materia conficiatur. Quæ quoniã nefaria ſunt, incorporeũ eſſe deum neceſſe eſt. Etenim ſi corpus eſt, corrumpi poteſt, genitusq; eſt, & trãſmutationi ſubiectus. Atqui horum nihil in deum cadit.

¶Qualitates ſunt incorporeæ. CAP. XI.

QValitates inſuper in hunc modum incorporeas eſſe monſtrabimus. Omne corpus ſubiectum eſt: qualitas uero minime ſubiectum, ſed accidẽs: non ergo corpus eſt qualitas. Nullum corpus in ſubiecto, omnis qualitas in ſubiecto, non ergo corpus eſt qualitas. Item qualitas contraria qualitati: nullũ uero corpus, quà corpus contrariũ corpori: nõ ergo corpora ſunt qualitates. Quinetiã rationi maxime conſentaneũ eſt, ut quemadmodũ materia qualitatatis eſt expers, ita & qualitas materiæ expers ſit. Et ſi materia careat, corpus eſſe non poterit. Enimuero ſi corpora qualitates ſunt, duo ac tria corpora eũdem in locum concurrent: quod à ratione procul aberrat. Quod ſi qualitates incorporeæ ſunt, opifex quoque illarũ incorporeus eſt. Præterea agẽtia nulla eſſe præter incorporalia poſſunt. Siquidem corpora paßibilia ſunt atque fluentia, neque ſemper eodem ſe modo habentia, neque in eodem ſtatu perſeuerantia, & in quibus aliquid efficere alicui forſitan uidebũtur, multomagis illic pati reperientur. Vnde quemadmodũ eſt aliquid quod omnino patitur, ita neceſſe eſt aliquid quod omnino agat exiſtere. Id uero nihil eſſe aliud quàm incorporeũ inueniemus. Sermo itaq; de rerũ prĩcipijs, qui theologicus appellatur, hic iam finẽ ſuũ accipiat.

Nam

Nam deinceps in eam diſputationem quæ phyſica nū cupatur, deſcendendum eſſe uidetur.

¶ De cauſis, & generatione, & elementis, & ordine mundi. CAP. XII.

Corporalium omnium quæ ſecundum naturam diſtincta inuicem efficiuntur, præfinita quædam exemplaria ideas eſſe oportet, ad eaſq; ſcientias & definitiones referri. Nam præter ſingulos homines hominem ipſum intelligere decet: & præter equos ſingulos, ipſum equum: ac generatim præter animalia cuncta, immortale animal & ingenitum. Quemadmodū ab uno ſigillo plurimæ exprimuntur imagines, & unius hominis imagines multæ, quibus omnibus idea ipſa cauſa eſt, ut huiuſmodi ſint, cuiuſmodi & ipſa eſt. Quapropter mundum hunc uniuerſum, pulcherrimum opificium dei, neceſſe eſt ab ipſo deo ita fabricatum fuiſſe, ut ad ideam quandam mundi huius exemplar in ipſa fabricatione reſpexerit, dum mira quadam prouidentia atque optima norma, hoc eſt propria bonitate ad huius machinæ conſtructionem ſeſe deus accingeret. Ex tota ergo ipſum materia genuit: quam quidem ſine ordine ullo ante cœli generationem tumultuantem, deus ex confuſione deformi, in pulchrum ordinem reuocauit, numeriſq; decentibus & figuris eius partes undiq; decorauit, ut ea

mundus ſit proportione contextus, quam etiam nunc ignis atq; terra ad aerem & aquam ſeruant. Horum *tunc ueſtigia ſolū abſq; ratione atq; menſura, in ipſo elementorum receptaculo confuſo iacebant, quatiebantq; materiam, & à materia uiciſsim quatiebantur. Ex integris enim quatuor elementis eum compegit, ex toto ſcilicet igni, aereq; & aqua ſimul ac terra, nullam alicuius partem potentiámue relinquens.* Præſciebat *enim quod corporeus futurus eſſet, tactuq; ac uiſu percipiendus. Abſq; uero ignis & terræ præſentia, nihil tangendi uidendiq; ſenſum mouere poteſt. Quamobrem ſecundum congruam rationem, ex igne ipſum terráq; conſtruxit. Quoniam uero uinculo quodam utrorumq; medio ad extrema uincienda opus erat, diuinum autem uinculum eſt quod ſecūdum proportionem ſit, quod & ſeipſum & ea quæ uinciuntur unum efficit, planusq; mūdus nequaquam futurus erat, alioquin unicum medium ſuffeciſſet. Sphæricus autē eſſe debebat, ideoq; geminis illi medijs opus erat.* Ob *hanc cauſam inquam inter ignem ac terram, aer & aqua ſecundū proportionis conſonantiā interiecta ſunt: ut quemadmodum ſe habet ignis ad aerem, ſic aer ad aquā: utq; aer ad aquā, ſic & aqua ad terrā: ac rurſus ut terra ad aquam, ſic aqua ad aerē: utq; aqua ad aerē, ſic aer ad ignē. Ex eo inſuper quod nihil extra mundum reliquit, unicum, illum fecit, & ideæ ſuæ quæ unica eſt, numero quoque parē.*

que parem. In quem præterea nec morbus unquàm, neq; ſenectus incurreret, quippe cum nihil extra ſuperſit, quod uim inferat: uerum ſeipſo ſufficiẽs, nulliuſq; indigus, atq; incolumis perſeueraret. Figuramq; illi dedit ſphæricam, utpote omnium pulcherrimã figurarum, capaciſſimamq; & ad motum facillimã. Et quoniam nec auditu, nec uiſu, nec cæteris ſenſibus indigebat, ideo ſenſuum inſtrumenta ad obſequium ſentiendi nulla prorſus adiecit. Cæteras item motus ſpecies procul eſſe iuſſit, ſolumq; circuitum conceſſit illi, tanquàm mentis & ſapientiæ proprium.

¶ *De conuenientia figurarum cum elementis mundi atq; mundo.* CAP. XIII.

ET cum duo ſint ex quibus cõſtructus eſt mũdus, corpus ſcilicet atque anima, quorũ illud viſibile corruptioniq; obnoxium, hæc inuiſibilis atq; intangibilis, utriuſq; uis conſtitutioq; differẽs extitit. Corpus ſiquidem mundi, ex igni, terra, aqua & aere compactum eſt. Quatuor enim hæc artifex ipſe mũdi cõprehendens, nullũ prius elementorũ ordinẽ obſeruãtiæ figurauit ea pyramide atq; cubo, & octaedro, id ẽ figura octo facierũ, atq; icoſaedro, id eſt figura facierũ uiginti: cũctis autem impreſſit duodecaedrũ, id eſt figuram facierũ duodecim. Quatenus ergo materia

pyramidem figuram induit, ignis emicuit. Ea quippe figura tenuis & ad inciſionem præ cæteris apta, ex paucioribusq́; triangulis conſtituta, ideoq́; omnium figurarum leuiſſima. Quatenus autem octaedrum, aëris ſubinduit qualitatem. At uero cum primum icoſaedram figuram capit, aquæ naturam ſortita eſt. Figuram deniq; cubicam terræ largitus eſt, ſolidiſſimæ quidem atq; elementorum omnium ſtabiliſſimæ. Figura deniq; duodecaedra, ad uniuerſi fabricam uſus eſt. His omnibus antiquior natura planorum: Plana enim ſolida præcedunt. Planæ uero naturæ duæ quædam origines rectis angulis figuræ ſunt, ſcalinus & iſoceles. Et ſcalinus quidem eſt triangulus, unum rectum angulum habens, alterum duarum tertiarum, alium unius tertiæ, Scalinus ergo triangulus pyramidis, & octaedri, atq; icoſaedri elementum fit, cum pyramis ex triangulis quatuor æquilateris conſtituatur, quorum quilibet in ſex triangulos ſcalinos diſtribuitur. Octaedra uero figura ex octo ſimilibus, quorū quiſque in ſex triangulos ſcalinos diuiditur. Icoſaedra figura ex uiginti ſimiliter. Iſoceles autem triangulus figuræ cubicæ elementum eſt. Nam quatuor iſoceles trianguli concurrentes, quadrangulum complent. Ex huiuſmodi autem quadrangulis ſex, cubus conficitur. Duodecaedram uero figuram ad uniuerſi constructionem ipſe deus aſſumpſit, unde & animalium formæ duodecim in Zodiaco circulo conſpiciuntur, quorum

rum quodlibet in partes triginta ſecatur. Similiter quoque in ipſa duodecaedra figura intueri licet pentagonos duodecim in triangulos quinq;, ita ut unuſquiſq; per ſex triangulos diuiſos exiſtat, & in omni duodecaedro trecenti ſexaginta trianguli reperiantur, quot etiam in Zodiaco portiones exiſtunt. His ab ipſo deo formata materia agitari cœpit: primo quidē ueſtigijs abſq; ordine, deinde à deo in ordinem redacta eſt, ſingulis ſecundum proportionem inuicem temperatis. Neque tamen loco diſcreta hæc permanent, indeſinentemq; concuſſionem & ipſa habent, & in materiam inferunt, à circunferentia enim mundi conſtricta ſeruantur, atq; inuicem alternis pulſibus coagitata feruntur, tenuia quidem in prouinciam ſolidorum. Qua de cauſa nihil omnino uacuum reſtat, & inæqualitas iugiter perſeuerans pulſationis cauſam præbet. Ab ijs enim materia, & iſta uiciſſim à materia quatiuntur.

¶ *De anima mundi, & ſphæris, atq; ſtellis.* CAP. XIIII.

EX *corporibus itaq; animæ uires inueſtigare conceſſit. Nam cum res ſingulas anima diſcernamus, rerum omnium principia meritò huic indidit, ut quicquid unquàm occurreret, ex cognatione quadā recognoſcentes, rebus conſonam illius eſſentiam ad-*

hiberemus. Ergo cum diceret eſſe intelligibilem quã-dam indiuiſibilemq; ſubſtantiam, alteram quoq; cir-ca corpora diſperſam tradidit, innuens animam per intelligentiam utranq; ſubſtantiam percipere poſſe. Et quia in rebus ijs quæ ad intelligentiam attinent, & in ijs etiam quæ ad ſenſum ipſum idem atque ip-ſum alterum eſſe cognouit, ex ijs omnibus ani-mam iure conſtituit. Aut enim ſimili ſimile (ut Py-thagoreis placet) agnoſcitur, aut quemadmodum He-raclyto phyſico, diſsimile ſemper diſsimili. Cum ue-ro mundum Plato genitum inquit, haudquaquam ſic eum ſenſiſſe credendum eſt, ut aliquod olim tem-pus ante mundum præceſſerit: uerum quia ſemper in generatione perdurat, indicatq; ſubſtantiæ ſuæ cau-ſam præſtantiorem. Animam præterea mundi, quæ ſemper extitit, haud efficit deus, ſed ornat, eáque ra-tione illam facere nonnunquam aſſeritur, quod ex-citat eam, & ad ſeipſum eius mentem uelut ex pro-fundo quodam ſomnio conuertit, ut ad ea quæ intel-liguntur à deo reſpiciens, diuinásque notiones affe-ctans, ſpecies inde formasq; recipiat. Perſpicuum eſt præterea, quod mundus anima ſimul & mente, ab ipſo deo donatus eſt. Nam quum optimum opus fore id uellet, meritò & animatum mundum & in-tellectualem effecit. Etenim opificium uiuens, nõ ui-uente omnino præſtantius eſt: & mentis compos eò, quod mentis eſt expers. Nec fortè ſine anima acce-

dere

dere mundo mens poterat. Cumq; anima à mundi medio ad extrema uſque ſe funderet, mundi corpus totum circulo complexa eſt. Vniuerſum quippe circumtegens ſingulis eius communicata particulis, eoque pacto inſolubili connectit uinculo, incolumemque conſeruat. Atque ea uis animæ, quæ extra restitit, partes eius intimas antecedit. Illa ſiquidem indiuiſa permanſit, interior autem portio in ſeptem diuiſa circulos eſt, ab ipſo principio duplis ac triplis interuallis undique diſtributa. Et illa quidem, quæ ab indiuidua ſphæra comprehenditur, ei quod ipſum idem eſt, cognata permanet, quæ autem diſperſa eſt ei cõtra quod ipſum alterum appellatur. Motus enim cœli ſingula comprehendentis cum minime peruagetur, unus eſt, ordinemq; præcipuum ſeruat. At uero ſubiectorum progreſſus uarius ortibusq; & occaſibus permutatur: unde peruagatio quædam atque oberratio nuncupatur. Extimus quidem circulus, ad dexteram ob ortu in occaſum uſque tranſcurrit. Interior autem contrà, in ſiniſtram ab occidente in orientem ſuperiori reſiſtens. Stellas præterea & aſtra deus ipſe molitus eſt, & quæ ex ijs nequaquam uagantur, ad cæli noctisq; ornatũ. Atq; huiuſmodi ſtellarum multitudo innumera eſt. Quæ uero uagantur numero ſeptem, ad numeri temporisq; originem, & ad rerũ omnium illuſtrationẽ. Tempus planè mũdani motus interuallum facit, ueluti quandam

æternitatis imaginem. Aeternitas quippe æterni mũ di ſtatus menſura eſt. Vagantium quoque ſyderum haud ſanè omnium uis eadem eſt. Sol enim dux eſt omnium reliquorum, & illuminans & oculis patefaciens uniuerſa. Luna deinde poteſtatis gratia, ſecundum obtinet ordinem. Cæteri uero Planetæ ſecundum proportionem pro ſorte propria ſinguli. Luna ſiquidem menſis terminum indicat, in eo ſpacio circulum ſuum excurrens, ſolemq́; comprehendens. Sol autem anni menſura: tranſcurrens nanq; Zodiacum circulum, anni tempora complet. Cæterorum quoque ſyderum quodlibet proprio circuitu fertur. Atq; hi quidem circuitus non quibuſcunq; hominibus ſed eruditis noti ſunt. Ex omnibus demum reuolutionibus abſolutus numerus tempusq́; complebitur, cum ad idem punctum omnes planetæ peruenientes eiuſmodi accipient ordinem, ut linea quadam recta à ſupremo circulo uſq; ad terram ſecundum perpendiculum conſyderata, omnium centra in ipſa conſpiciantur. Cum igitur ſeptem ſphæræ in orbe circũuago conſtructæ fuiſſent, in ijs corpora ſeptẽ conſpicua mũdi conditor maxima ex parte ignea fabricauit, eaq́; ſphæris ex altero uagoq; circulo cõſtitutis adnexuit. Lunam profectò circulo ſupra terrã primo dicauit. Solem uero ſecundo. Luciferum deinde & ſacrum Mercurij ſydus in circulo pari ac Sol uelocitate currẽte diſpoſuit. Supra uero reliqua ſecundum

propriam

propriam ſphæram gradatim diſpoſita. Tardiorem ſanè omnibus Saturni ſtellam in proxima ſub nō errante circulo ſede collocauit. Qui uero huic aliquid in tarditate cedit Iupiter, continuò ſequebatur. Huic Mars deinde ſucceſſit. Octaua demum poteſtas hæc omnia circumplexa eſt. Horum ſingula uiuētia ſunt, & intelligētia, nec non dij cognominantur, eorumq́; figuræ rotundæ ſunt.

¶De dæmonibus atque elemētis. CAP. XV.

SVnt & alij qui uocantur dæmones in ſingulis elemētis, quos intelligibiles deos nuncupare poſſumus, partim quidem uiſibiles, partim autem uiſus aciem fugientes in æthere atque igni, aereq́; & aqua, ne pars ulla mūdi expers animæ, animantiſue natura præſtantis relinqueretur. His autē terrena, & quæ ſub luna ſunt cuncta ſubijciuntur. Etenim deus mundi totius deorumq́; & dæmonum author eſt, atque id uniuerſum uoluntatis diuinæ munere nunquam in poſterū diſſoluetur. Cæteris autem operibus eius filij præſunt, ſecundum patris præceptum imitationemq́; ſingula tranſigentes. A quibus furentiū concitatio, atque raptus, & ſomnia, & oracula, & quæcunque per uaticinium mortalibus accidunt. Terra uero omniū media ſita eſt, circa diſcordiam agitationémue, quæ per totum porrigitur coarctata: diei noctiſq́; cuſtos, deo-

rum omnium qui intra cœlum ſunt antiquiſſima. Ac poſt ipſam mundi totius animam dulcia nobis alimenta miniſtrat, circa quam cœlum uoluitur: necnon aſtrum ipſa quoddam eſt, ob eamq́; rationem immota permanet, quod æquilibrata eſt in medio ſimilis cõtinentium. AEther autem exteriorem prouinciam ſortitus eſt, in ſphæras uagantium & non uagantium diſtributus. Quibus aer ſucceſſit. In medio uero terra unà cum eius humore reſedit.

¶ Dij iuniores ſunt opifices hominis. De trãſmigratione animæ. CAP. XVI.

CVm hæc omnia fabricata eſſent, reſtabant mortalium animantiũ genera tria, uolatilium, natantium, atque gradientium, quorum generationem filijs ſuis faber mundi mandauit. Nam ſi ipſe hæc etiam genuiſſet, immortalia nata fuiſſent. Illi igitur à prima materia particulas, quas exactis certis temporũ curriculis redderent mutuantes, mortalia finxerunt animantium genera. Quoniam uero de hominũ genere utpote dijs cognatiori tum patri deo, tum etiam uatis cura erat, dimiſit huius generis animas in terram ipſe omnium artifex ſtellarum numero pares. Verum cum quamlibet antea cognato aſtro tanquam uehiculo impoſuiſſet, inſtar legum conditoris fatales illis leges explicauit, ut ipſe extra culpam delicto-

rum exiſteret. Docuit igitur perturbationes à corpore mortales exorituras: primo quidē ſenſum, poſtea uoluptatē atque dolorem, metumq́;, & iram: quas quæ ſuperarent, neq; ſe trahi permitterent, iuſte uicturas, & in cognatum aſtrum denique redituras. Quæ uero ab iniuſtitia ſuperarentur, ſecunda generatione in uitam fœminæ migraturas. Et quæ nōdum ab improbitate ceſſarent, in brutorū deniq; naturam degeneraturas. Finem uero laborū tunc demū futurū cum innatos corporis affectus expulerint, & in proprium habitum iam redierint.

¶ De corpore membriſq́; hominis, & uiribus animæ. CAP. XVII.

Dii *autem in primis hominē ex terra, & igni, aeréque, & aqua finxerūt, portiones quaſdam quas quandoq; redderent à materia mutuātes, ligantesq́; inuicem, latentibus nexibus corpus unum ex omnibus confecerunt. Ac partem deinde animæ præſtantiorem in capite locauerūt, cum cerebrum prius ceu cultum agrum præparauiſſent. Circa uultum organa ad miniſteria ſenſuum depoſuerunt. Compoſuerunt quoq; medullā ex leuibus ac ſine flexura triangulis, quibus elementa genita fuerant, genitalis ſeminis futuram originem. Os autē ex medulla atq; terra coegerunt, poſtquam hæc duo igni & aqua crebrius irrigarant.*

irrigarant. Neruos *item ex oſſe & carne.* Caro *uero ex ſalſa & acuta quadã quaſi fermentatione cõpacta eſt.* Circundederũt *autem oſſa medullis, & oſſibus iuncturarũ gratia neruos, unde neruorum obſequio, flexiones articulorumq́; nodi prouenerũt.* Per *carnem poſtremo tegmentum illis adiectũ eſt, quæ tum alba, tum plurima, & ad decorem, & ad uſum iuuentutis eſt tradita.* Ex *ijs præterea ĩterna ſunt implicita uiſcera, uenterq́;, & circa ipſum inteſtina undiq; reuoluta. Superne uero ab ore arteria & fiſtula faucium, una quidem in ſtomachum, altera autem in pulmones protenſa.* Cibi *profectò in uentre digerũtur ſpiritu ſimul & calore attriti atque molliti, atque inde in totum corpus manant permutationibus proprijs.* Duæ *autem uenæ circa ſpinam erectæ, caput contrario modo implicant inuicem obuiantes, hinc in multa ſe ſcindũt.* Poſtquam *dij hominem fabricarũt, animamq́; illius dominam corpori cõiunxerunt, animæ ipſius principem rationem caput habitare iuſſere, à quo medullæ neruorumq́; origo deducitur, cuius ue uarijs paſſionibus mentis alienatio ſequiĩ,* Quapropter *circumpoſitis capiti ſenſibus ipſam corporis arcem quaſi quibuſdam ſatellitibus munierunt.* In *ea ſiquidem ea uis habitat quæ ratiocinatur, iudicat & cõtemplatur.* At *uero partes animæ que mouentur affectibus, humilioribus ſedibus addixerunt.* Iraſcendi *uim cordi, cõcupiſcendi uero atque ijs quæ circa umbilicum*

bilicum ſunt partibus, de quibus in poſterioribus diſſeremus.

¶ De uiſu, lumine, ſpecularibus imaginibus.

CAPVT XVIII.

VErum poſtea quàm in uultu luciferos oculos inſculpſerunt, lumen illis igneum accendêre. Quod cũ lene & quodãmodo craſſum eſſet, exiſtere diuini luminis germanum exiſtimarunt. Id utiq; paßim per oculos emanat, uerum per pupillas purius uberiusq́; tranſcurrit. Quod quidem externo fulgori ſimile cõmiſtum ſimili ac corroboratum uidendi ſenſum præſtat. Ideoq́; noctu abeunte uel obumbrato lumine, haud amplius radius hic noſter æri ſe propinquo permiſcet. Quo ſit ut ſeſe ad interiora recipiens demulceat atq; reſoluat inter nos motus, ſomnóque membra deliniat, unde & palpebras cum iam retractum eſt claudit. Et ſi plurimum quietis induxerit, ſomnus fermè ſine inſomnijs ſurrepit. Quod ſi quædam adhuc agitationes reſtiterint, frequentia confeſtim phantaſmata nobis occurrunt. Atq; hoc pacto phantaſiæ ſeu ueræ ſiue falſæ tramite quodam directo naſcũtur. Poſt iſtas autem ſequuntur imagines, quæ in ſpeculis uel alijs corporibus trãſlucentibus lenibusq; uidentur, quæ quidem haud aliter quàm ſecũdum reuerberationem reſultant. Quatenus enim uel

cõcauum uel cõuexum uel oblongum ſpeculum erit, eatenus uiſa diuerſa intuentibus apparebunt. Nam lumina ad partes alteras reflectentur, à conuexo quidẽ repulſa atque diſperſa, in concauum uero conuenientia. Quam ob cauſam in quibuſdam dextra atq; ſiniſtra contrauerſa uidẽtur, in alijs pari modo, in nõnullis autẽ ſupera ad infera, ac uice uerſa ad ſuperna infera conuertuntur.

¶De cæteris ſenſibus, & obiectis eorum. CAP. XIX.

Auditus uero ad uocis perceptionẽ procreatus eſt, exoriens à motu, qui circa caput efficitur, ad iecur uſque deueniens. Vox autem per aures cerebrumq́; & ſanguinem ad animam penetrat: acuta quæ mouetur uelocius, grauis quæ tardius, magna quæ plurima, parua quæ pauca. Poſt hæc nariũ uis ſequitur ad odorum perceptionem progenita. Odor autẽ eſt paſſio quædã, à nariũ uenis uſq; ad umbilici regiones trãsfluens. Huius ſpecies præter duas cõmuniores nomina nequaq̃ habent. Atque hæ quidem non aliter quàm bonus odor & malus odor, quæ ſuauitatis & nauſeæ nomina ſunt, cognominantur. Odor certe omnis aere craſſior eſt, aqua ſubtilior. Proprie autem in ijs odoris genus accidit, quæ nondum tranſmutationem integram

ſuſceperunt, ſed communione quadam aeris & aquæ conſtant, cuiuſmodi ſunt quæ ex fumo & caligine conficiuntur. His enim inuicem alternatis, odorandi ſenſus efficitur. Guſtũ deinde uariorũ admodum ſuccorum iudicem dij formarunt, uenas porrigentes ab illo ad cordis ſedem, quibus diuerſi liquores examinarentur. Hæ ſiquidem dum dilatantur uarie atque contrahuntur, ſecundum ſuccorum incidentias eorũ uarietatem diſcernunt. Sunt autẽ ſaporum differentiæ ſeptem dulcis, acer, ponticus, auſterus, ſalſus, acutus, amarus. Et dulcis quidem natura reliquorũ omnium cõtraria, etenim humorem linguæ imbibitum perfundit atque delinit, acer turbat atque diſpergit, acutus inflammat, & ad ſupera euolat. Qui uehemẽter abſtergit & liquefacit, amarus dicitur: ſed qui lenius purgat atque permollit, ſalſus. Ex ijs autem ſaporibus qui obſtruunt linguæ meatus & contrahũt, qui id aſperius agunt pontici qui uero lenius, auſteri dicuntur. Tangendi poſtremo ſenſus à dijs genitus eſt, ut calida dignoſcat, & frigida, mollia & dura, leuia atque grauia, leniáque & aſpera. Cedentia quidem corpora dicimus, quæ tactum recipiunt. Reſiſtentia, quæ minime cedunt. Hoc autem propter corporum ipſorum fundamẽta contingit. Quæ enim ampla, habent ſtabilia ac ſolida: quæ contrà exiguo fundamenta utuntur, cedentia, mollia, lubrica ſunt. Aſperum ſanè eſt, quod inæquale ac durum.

Leue,

Lene, quod planum ſimul & pingue. Cum *uero calida & frigida paſſio ad modum oppoſitæ ſint, diuerſis cauſis inferuntur.* Nam *quod acumine ac uelocitate partium ſcindit, calidam paßionem gignit: frigidã uero quod ingreſſu pigrius. Dum tenuia quidẽ expellũtur, & ĩ illorũ ſedes craßiora penetrare cogũtur, tũc ſanè cõcuſſo tremorq; prouenit, & quæ hinc paßio in corporibus naſcitur, rigor exiſtit.*

¶ De *graui & leui.* CAP. XX.

GRaue *& leue per ſuperiorẽ & inferiorẽ locũ definire nõ decet: nihil enĩ aut ſurſum eſt aut deorſũ.* Nã *cum cœlũ oĩno rotũdũ ſit, & in cõuexa ſuperficie. æqualiter leuigatũ, haud decet aliqd ſuperius, aliqd inferius prædicare. Cæterũ graue quidẽ dicendũ id eſt, quod difficile in locũ extra naturã ſuam trahitur: leue uero, quod facile. Item graue quod ex plurimis, leue quod ex paucißimis partibus eſt cõpoſitum.*

¶ De *reſpiratione.* CAP. XXI.

REſpiramus *autem hoc pacto.* Aer *amplus circunſtans undiq; per os ac nares, cæteroſq; latentes meatus corporis influit. Calefactꝰ inde ad externũ cognatumq; aerem refluere nititur.* Qua *uero ex parte effluxit, extimum aerem ad interna repercutit, &*

huiuſmodi

huiuſmodi circulo nunquàm ceſſante, inſpiratio & expiratio ſequitur.

¶De cauſis morborum. CAP. XXII.

MOrborum cauſas Plato multas eſſe docuit. Primam quidem, elementorum exceſſum atq; defectum, mutationesq; locorum in prouincias naturæ minime congruas. Secuncundam uero, mutuam cognatorum regenerationem: ueluti ſi ex carne ſanguis, aut bilis, aut pituita fiat. Hæc enim omnia nihil aliud quã colliquationem & putrefactionem eſſe. Pituitã enim eſſe recentis carnis liquefactionem. Sudores autem & lachrymas effluxum quendam, reliquiasq; pituitæ. Extra quoq; miſſa pituita, albas infectiones inducit. At intus atræ bili commiſta, morbum comitialem, qui ſacer appellatus eſt, procreat. Acuta uero & ſalſa pituita paſſionum, quæ per fluxum accidunt, cauſa eſt. Omnes enim qui pituita ſimul & bili grauantur, id pati neceſſe eſt. Nam innumeros uarioſq; morbos bilis cum pituita gignit. Febrem continuam ignis exceſſu contingere putat: Diurnam aeris, Tertianam aquæ, Quartanam denique terræ. Deinceps de anima, hinc ſumentes exordiũ, dicendum eſt, etſi in idem redire uidemur.

¶ De tribus principalibus animæ uiribus. CAP. XXIII.

ANimam hominis immortalem à primo deo ſuſcipientes, dij mortalium generum conditores, partes illi duas mortales, ut diximus, adiunxerunt. Verum ne uis animæ immortalis atq; diuina deliramens mortalibus inficeretur, in ipſa corporis arce ſedem eius utpote principis omnium ſtatuerunt. Etenim habitaculum eius caput eſſe uoluerunt, ea figura, qua mundus elaboratus. Reliquum uero corpus huic ad miniſterium quaſi uehiculum ſubiecerunt. Ipſis uero mortalibus portionibus proprias ſingulis prouincias aſsignarunt: Iracundiæ quippe præcordia: cupidini uero locum medium inter umbilicum atque diaphragma: ibiq; uim eam ueluti furioſum & agreſte animal ligauerunt. Pulmones machinati ſunt gratia cordis, molles atq; uentoſos, & inſtar fiſtulæ cauos, & ſpongiæ ſimiles, ut cor iræ ardore nonnunquam exæſtuans, aliqua ſaltem refrigeratione mitigaretur. Iecur autem ad excitandam concupiſcentiam animæ, rurſusq; ſedandam dulcedinem ſimul & amaritudinem nactum eſt. Quinetiam ita eſt inſtitutum, ut diuinationes quæ per ſomnia fiunt, in ipſo reluceant. In eo ſiquidem propter lenitatem, ſoliditatem atq; nitorem, uim à mente manantem refulgere putauit. Splenem

uero

uero iecoris ipſius gratia, ut & purget ipſum, & ſplēdidum reddat, utq; putredines corrodentes, quæ quibuſdam morbis circa iecur affluunt, in ſplenem continuò delabantur.

¶ De diſtinctione partium animæ.

CAP. XXIIII.

QVod autem illæ tres animæ partes locis proprijs ſeiunctæ ſint, hinc diſcere licet. In primis enim, quæ natura ſegregata ſunt, altera exiſtunt. Natura uero ſegregatur, quod rationem habet, & quod rationi ſubijcitur. Siquidem illud circa intelligibilia uerſatur, hoc autem circa moleſta uel læta. Quinetiam ratio hominibus duntaxat, pars autem perturbationibus obſequens, cæteris quoq; uiuētibus cōpetit. Ratio itaq; & irrationalis animæ portio, cum natura diſtinctæ ſint, locis quoq; ſeiunctæ eſſe debent. Inueniuntur enim hæc duo ſæpe inuicem repugnare. Nihil autem ſecum pugnare poteſt: neq; etiam quæ inter ſe contraria ſunt circa idem, ſecundum idem, eodem in tempore, adeſſe ullo modo poſſunt. Videtur autem in Medea ira cū ratiōe pugnare: Intelligo inquit, quæ factura ſum eſſe mala, ira tamen conſilium ſuperat. In ipſo etiā Laio dū Chryſippū raperet, cōcupiſcētia rationi nimiū repugnabat: ſic enim inquit: Heu heu diuinum hoc hominibus malum, quādo quis bonum no

uit,ſed minime utitur. Item aliud quiddam eſſe uim rationalem,ex hoc planè patebit, quod diuerſa utrorũq; curatio eſt. Illa quippe diſciplina,hæc autem conſuetudine & exercitatione curatur.

¶De *immortalitate animæ.* CAP. XXV.

ANimam his rationibus immortalẽ eſſe Plato demõſtrat. Anima cuicunq; adeſt,uitam affert,utpote illi naturaliter inſitam: quod uero uitam præſtat,mortem minime ſuſcipit. Quod autem huiuſmodi eſt immortale exiſtit. Quod ſi immortalis ẽſt anima,incorruptibilis quoq; erit: Eſſentia enim incorporalis ſecundum ſubſtantiam immutabilis, intelligibilis,inuiſibilis,& uniformis eſt. Nõne igitur & ſimplex & indiſſolubilis erit? Corpus uero cõtrà habet,ſenſibile, uiſibile,diſsipabile,compoſitum,multiforme. Præterea anima, cum per corporis ſenſus ad illa quæ ſenſibilia ſunt deſcendit,augetur atq; turbatur: neq; ſimilis eſſe poteſt illius,cuius præſentia perturbatur:quare intelligibilibus potius quàm ſenſibilibus ſimilis eſt. Intelligibile uero ipſa ſui natura ſemper incorruptibile. Accedit ad hæc,quod anima ipſa natura corpori dominatur. Quod autem natura ſua regit & imperat,diuinitati cognatum: Quapropter anima deo proxima,immortalis erit. Itẽ quæcunq; ſine medio cõtraria ſunt,

neq;

neq; ſecundum ſeipſa, uerũ ſecundum accidens quodam, ſic à natura ſunt inſtituta, ut ex ſe inuicem mutuo fieri ualeant. Ipſum uero & quod hoĩes uiuere uocant, ipſius quod mori dicitur contrarium eſt. Quemadmodum igitur mors eſt animæ à corpore ſeparatio, ſic uita animæ cum corpore cõgreßio eſt, animæ inquã quæ ante corpus extiterat. Quod ſi & fuit ante, & poſt mortem erit, conſentaneũ uidetur ut ſempiterna ſit: Neque enim ultra quicquam quod illam perdat excogitari poteſt. Adde, quod ſi diſciplina reminiſcentia quædam eſt, immortalem eſſe animam neceſſe eſt. Eſſe uero reminiſcentiam ſic adſtruimus. Neq; enim aliter diſcere quicquam poſſumus, quàm per recordationem eorum quæ quondam nouimus: Nam ſi à ſingulis uniuerſalia intelleximus, quonam pacto ſingula ipſa uniuerſa cùm infinita ſint percurrimus? At quomodo ex paucis indiuiduis communia ipſa percepimus? Deciperemur enim atque mentiremur, perinde ac ſi iudicaremus, omne quod reſpiratiõne utitur, ſolum animal eſſe. Vel quomodo ipſæ intelligentiæ in nobis principales eſſent? Reminiſcendo igitur intelleximus ex paruis acceptionibus à quibuſdã ſecundum partem incidentibus, reminiſcentes eorum quæ iandudum cognoueramus, quorúmue obliuionem tunc primum perpeßi ſumus, cum primum animæ in corpora deſcenderunt. Præterea ſi anima à proprio malo nequaquam corrumpitur, nunquã alterius ma-

lo, neque ſimpliciter à quocunque malo deſtruetur. Cumq́; *huiuſmodi ſit, incorrupta perſeuerabit.* Item *quod ſeipſo mouetur, utpote motus principium, ſemper mouetur: & quod huiuſmodi, immortale eſt.* Ani*ma uero ſeipſa mouetur: & quod ſeipſo mouetur, motionis omnis generationisq́; principium.* Principium *autem ingenitum & incorruptibile permanet.* Qua*propter & hominum & reliquorū animantium animæ forte tales exiſtunt, atque eiuſdem miſtionis participes.* Per *ſe mobilem ſanè animam uocat, quoniam innatam habet uitam ſemper ſecundum ſeipſam operantem.* Quod *igitur animæ rationales immortales ſint,* ex Platonis *ſententia quiſque aſſeuerare poteſt.* Vtrum *uero & irrationales, ambiguum eſſe uidetur.* Probabile *tamen eſt irrationalium animas cum ſola phantaſia ducantur, ratiocinationis iudicijq́; expertes, nec intelligentijs earúmue* collectione, *aut boni malíue diſcretione utantur, aut ſanè eiuſdem cuius & animæ noſtræ naturæ participes eſſe: ſed mortales potius corruptioniq́; obnoxias.* Ex eo *autē quod rationales ſint, ſequitur ut extrinſecus ingrediantur in* corpora, *formatis iam fœtibus adhærentes, & in corpora plura tum humana, tum etiam alia, eundem ſemper ſeruantes numerum transfigurare ualeant, atque id uoluntate deorum, ſiue incontinentia uitæ, corporisq́; amore:* Quippe *corpus & anima cognationem inter ſe quandam habent, qualem ignis atque*

bitumen. Quinetiam deorum animæ uim diſcernendi, quæ etiam dignoſcendi facultas dici poteſt, nactæ ſunt. Præterea & aggrediendi naturam, quem aſsiſtendi uigorem poſſumus nuncupare. Poſt hæc uim quandam, qua conciliant & gubernant, quæ quidem naturæ cum in hominum animis inſint, poſtquam in corpora uenerint, permutantur. Conciliandi nãque & gubernandi facultas in concupiſcentiam, aggrediendi autem uigor in iracundiam tranſmutatur.

¶ *De uirtutibus & uitijs, atq; horum diſtinctionibus.* CAP. XXVI.

QVoniam uero ſecundum uires rationales & irrationales anima trifariam diuiſa eſt, id homini contingere Plato exiſtimat, ut nunquam prudens eſſe queat, dum aut timidus aut intemperatus exiſtit: ideóque abſolutæ uirtutes inuicem inſeparabiles ſunt. Dicuntur & alio quodã modo uirtutes naturæ dotes & inclinationes bonæ ob quãdã ſimilitudinẽ, idẽ qđ & perfectæ uirtutes nomẽ adeptæ. Quãobrẽ milites fortes quãdoq; dicimus, necnõ imprudentes ac temerarios: quoſdam fortes aliquando prædicamus, haud ſanè de perfectis uirtutibus, ſed de dotibus

naturæ loquentes. Abſolutæ profectò uirtutes nec creſcunt unquàm nec decreſcunt. Vitia uero intenduntur atque etiam remittuntur: unus ſiquidem altero imprudentior & iniuſtior. Nec tamen ſe inuicem uitia cuncta ſequuntur, ſunt enim cõtraria quædam, quæ in idem congredi nequeunt. Sic ſe habet ferocitas aduerſus timiditatem, & aduerſus auaritiam prodigalitas. Neque inueniri quiſquam poteſt omnium uitiorum maculis inquinatus, quemadmodum nec corpus cunctis morborum corruptionibus ſimul afflictum. Accipienda eſt inſuper media quædam affectio, quæ nec ad uitium, neque ad uirtutem pertineat. Neque enim homines uniuerſos probos uel improbos eſſe neceſſe eſt. Nam huiuſmodi ſunt, qui iam ad integrum prouenerunt, haud quippe facile eſt eueſtigio à uitio ad uirtutem progredi. Longo enim interuallo extrema inter ſe diſtant. Virtutum præterea quædam principes, quædam uero pediſſequæ. Principes, quæ in parte animæ rationali quibus & cæteræ uirtutes perficiuntur. Pediſſequæ uero, quæ circa partem rationis expertem uerſantur. Hæ ſiquidem honeſta operantur, haud ſanè ſecundum rationem, quæ ipſis inſit (neque enim habent) uerum ſecundum normam à prudentia ex conſuetudine & exercitatione illis impoſitam. Et cum neq; ſcientia neq; ars in alia parte animæ q̃ in rationali cõſiſtat, uirtutes quæ circa partes irratiõales uerſantur doceri ne-

ri nequeunt, quia nēc artes, nec ſcientiæ ſunt. Neque *enim propriam intelligentiam poßident. Prudentia tamen, quæ & ſciētia eſt, propria unicuiq; tribuit, quēadmodū gubernator nautis quædam ab illis minime inſpecta interdū indicat, illi uero ſequuntur. Eadem quoque ratio in milite, & exercitus duce. Cum uero mala & intendantur & remittantur, delicta paria nequaq̃ erunt, ſed quædam maiora, minora nōnulla. Quam ob cauſam conditores legum quædam lenius, quædam aſperius puniunt. Et quamuis ipſæ uirtutes ſummitates quædam ſint, ex eo quod perfectæ ſunt, ac recto comparantur, alio tamen modo mediocritates dicuntur, eo quod circa ſingulas uel ſaltem plurimas, duo uitia utrinq; conſpiciuntur, quorum unum exceſſu, alterū defectu prouenit. Velut circa liberalitatem, hinc auaritia, inde prodigalitas cernitur. Nā in affectibus intemperantia ſequitur aut ex eo quod ultra decens tranſitur, aut ex eo quod nequaquā attingitur.* Neq; *uero qui parentibus ſuis furētibus nihil mouetur, neq; etiam qui ex quibuſcunq; minimis effertur, moderatus eſt. Item qui parentibus uita functis nihil dolet, inſenſatus eſt, qui uero mœrore ſeipſum perdit, effrenis: at qui mediocriter triſtatur, moderatus dicitur. Et qui in omnibus trepidat formidoloſus: qui nihil omnino metuit, ferox: fortis autē qui ad timendum atq; audendum mediocritatem ſeruat.* Eademq; *de cæteris omnibus ratio eſt. Quoniā uero*

ro mediocritas in affectibus optima eſt,nec aliud eſt mediocritas quàm medium inter exceſſum atque defectum,ob id uirtutes huiuſmodi mediocritates dictæ ſunt,quod nos mediocriter affectos circa perturbationes humanas reddunt.

¶Quomodo uirtus quidem uolũtaria,prauitas autem inuoluntaria. CAP.XXVII.

POſtquã uero ſi aliquid aliud in noſtra poteſtate cõſiſtit,nec eſt coactum, eiuſcemodi præcipue uirtus eſt.Neque enim laude digna exiſtimaretur,ſi uel natura,uel diuina ſorte contingeret.Sequitur ut uoluntaria uirtus exiſtat,atque id per affectionem quandam flagrãtem generoſam atque perpetuam.Ex hoc tandem quod uirtus uoluntaria eſt,prauitatem inuoluntariam eſſe cõcluditur.Quis enim in parte eius præſtãtiori,extremum eſſe malum ſponte unquam eligat?Quod ſi quis in uitium labitur, primum quidem non ut in malum, ſed uelut in bonum potius inclinatur.Et ſi in malum irruit,omnino deceptus eſt,ut per minus malum maius quoddam malum deuitet atque ex hoc inuoluntarius agitur.Neq; enim fieri poteſt ut quis eo animo ad mala declinet,quaſi mala exoptet,neque aliqua boni, aut metu maioris mali feratur. Quamobrem omnia quæ improbus agit,inuoluntaria ſunt.Nam cum iniuſtitia inuoluntaria ſit, multo magis iniuſte agere

inuoluntarium

inuoluntarium erit, quo deterior eſt operatio ipſa uitij, quàm eius habitus otioſus. Et quamuis inuoluntaria ſint ſcelera, ſcelerati tamen homines puniendi. Ac etiam diuerſa pœnarum genera eſſe debent, quēadmodum illata per iniuriam damna differentia ſunt. Inuoluntarium præterea in ignorantia quadam uel perturbatione conſiſtit. Quæ profectò excutere licet ratione, conſuetudineq; ciuili atque diligentia.

¶De iniuſtitia, & de affectuum diſtinctione.

CAP. XXVIII.

TAntum uero malum iniuſtitia eſt, ut iniuriam pati præſtet admodũ, quàm inferre. Etenim iniuria quēquam afficere, improbi hominis opus eſt: affici uero iniuria, imbecillis eſt paſſio. Turpe quidem utrunq;. Attamen inferre iniuriam eo deterius eſt, quo turpius. Atqui operæprecium eſt iniuſto ſe iudici ultro ſubijcere, quemadmodum ægrotanti medico ſe cõmittere. Omnis enim caſtigatio medicina quædam eſt delinquentis animæ. Quoniam uero uirtutes quamplurimæ circa affectus perturbationesq; uerſantur, affectus ipſi iam diſtinguendi uidentur. Eſt autem affectus motus animæ ſine ratione, gratia boni cuiuſdam aut mali. Irrationalis motus ideo dictus eſt, quia nec iudicia, nec opiniones affectus ſunt, ſed irrationalium partium animæ motus. In parte enim

animæ rationis expertæ motiones ſunt, quæ etſi noſtra ſunt opera, nihilo tamen magis in noſtra poteſtate conſiſtunt. Sæpe igitur inuoluntarij motus huiuſmodi nobis exoriũtur, uoluntatiq; repugnant. Quandoq; enim accidit, ut dignoſcẽtes nec aſpera eſſe quæ incidunt, neque dulcia, nec expetenda, nec etiam metuenda: nihilominus ab ijs trahamur. Quod ſanè nũquam pateremur, ſi perturbationes idem eſſent atque iudicia. Hæc enim tunc reijcimus, cum ipſa per conſiliũ confutamus, ſiue ut decet, ſeu nõ id agamus. Adiectum præterea in definitione eſt, boni cuiuſdã, aut mali gratia: Nam ex indifferẽti occurſu affectus minime concitatur. Ex eo enim, quod aliquid aut bonum aut malum apparet, perturbationes omnes naſcuntur. Et ſi bonũ adeſſe uideatur, uoluptate perfundimur, ſi fore cupimus: malum contrà cum præſens apparet dolemus, futurum metuimus. Simplices præcipuiq; affectus duo ſunt, uoluptas ſcilicet atque dolor. Cæteri autem ex ijs uelut elementis quibuſdam conficiuntur. Neq; enim cum ijs timorem & cõcupiſcentiã quaſi ſimplices principalesq; ſint, annumerare debemus. Nam qui metuit, non omnino uoluptate priuatus eſt: quippe ſi malorũ repulſionem uel leuationem penitus deſperarit, haud ultra metueret, imò acriori inde paſſione afflictus, doleret iam potius q̃ timeret. Qui uero cupit, quandoquidem conſecutionem eius quod appetit, ſperat, quodamodo delectatur:

& cum haud certam ſpem habeat, angitur. Quod ſi cupido ac metus minime ſimplices ſunt, ſine controuerſia concedetur, nullum quoq; reliquorum affectuum ſimplicem eſſe, uelut iram inquam, deſideriũ, æmulationem, cæteraq; huiuſmodi. In ijs enim uoluptas & dolor tanquam ex ijs compoſitis inſpiciuntur Perturbationem *præterea quædam agreſtes, nõnullæ domeſticæ ſunt.* Domeſticæ *quidẽ quæcunq; ſecundũ naturam hominibus inſunt.* Atq; *hæ ſanè dum modum tenent, neceſſariæ ac propriæ ſunt: at cum ſupra modũ efferũtur, profectò delinquũt.* Eiuſcemodi *ſunt, uoluptas, dolor, ira, miſericordia, uerecundia.* Conueniens *quippe hominibus eſt ijs, quæ ſecundum naturam accidunt delectari, contrarijs uero dolore.* Et *ira quidem ad repellendã ulciſcendamq; iniuriam neceſſaria eſt: miſericordia humanitatis atq; caritatis eſt propria: uerecũdia uero ut ab aduerſis declinem⁹, nos ꝓuocat.* Agreſtes *autẽ & ferinæ perturbatiões præter naturã hominũ ex peruerſione uitæ, ac deterrima cõſuetudine procreantur.* Huiuſmodi *ſunt riſus effuſior, & in malis cõtingẽtibus exultatio, & humani generis odium: quæ ſiue uehementes atq; intenſæ ſeu remiſſæ ſint, aut quomodocunq; ſe habeant, ſemper aberrant, mediocritatemq; laudabilem nullã prorſus admittunt.* De *uoluptate autem & dolore, ſic inquit* Plato: Has *uidelicet perturbationes in nobis ab ipſa origine naturaliter excitari:* Dolorem *quidẽ ijs,*

qui præter naturā mouentur accidere: uoluptatem uero illis, qui in naturam ſuam reſtituunur. Exiſtimat enim naturalem hominis ſtatum eſſe mediū inter uoluptatē atq; dolorem, dum neutro mouetur: quo in ſtatu plurimū tempus uiuimus. Tradit item plures ſpecies uoluptatum: quaſdam per corpus, nonnullas uero per animam; necnon ex uoluptatibus alias dolori cōmiſtas, alias puras eſſe: aliquas item per memoriam fieri, ſecundum ſpem alias excitari, nonnullas quoque turpes, honeſtas alias: & illas quidem ex incōtinentia & ex iniuſtitia ſuſcipi, has autem ex temperātia, aut alio quodam bono cōtingere, ueluti gaudiū illud quod ex uirtutū operatione percipitur. Cum igitur uoluptatū plurimarū natura obſcœna ſit, nequaquā diſputandū eſſe cenſet, utrū uoluptas ſimpliciter & abſolute bonū eſſe poſſit. Exilis enim & inanis eſſe uidetur, cuius natura pediſſequa eſt alteriq; ſuccedens, neque ſubſtātiæ ꝓpriæ principalis particeps. Cōtrario quoq; ſuo cōgreditur dolori ſemper immiſta, quæ ſanè nūquam contingerent, ſi uoluptas abſolutum bonū, dolor autem abſolutum malum eſſe poſſet.

¶ *De fato, & libero arbitrio.* CAP. XXVIII.

D*E fato autem huiuſmodi quædam Platoni uiſa ſunt. Omnia, inquit, in fato ſunt, non tamen omnia fato decreta. Fatum enim legis inſtar nequaquā dicit, hic talia faciet, hic*

talia

talia patietur: In infinitum nanq; progreſſio foret, cũ infiniti ſint qui naſcuntur, & innumera quæ illis deinde contingunt. Libertas quoque nulla reſtaret, & laudes uituperationesq́; penitus tollerētur. Verum ſic fatum pronunciat. Quæcunq; anima talem uitã elegerit, & huiuſmodi quædam commiſerit, conſequenter talia patietur. Libera ergo eſt anima, & in eius arbitrio uel agere uel non agere ponitur, neq; hoc ab aliquo cogitur: quod autem ſequitur actionem, ab ipſo fato perficitur. Veluti ex eo quod Paris Helenam rapiet, quod quidem in eius erit arbitrio: ſequitur, ut Græci de Helena decertent. Sic quoque Apollo ipſi Laio prædixit, ſi genueris filium, natus ipſe te perimet. In lege quidem, & Laius & generatio filij ſimul comprehenditur: fato uero inſtitutum eſt, quod ex generatione filij ſequitur. Ipſius autem quod poſſibile eſt, natura inter falſum & uerum media cadit, eiq; ſuapte natura indefinito, libera animæ rationalis poteſtas undique ſuperfertur. Quod uero eligentibus nobis efficitur, confeſtim aut uerum eſt aut falſum: ab eo autem quod in potentia, id eſt quod habitu quãdoq; actuq; erit, admodum diſcrepat. Quod enim potentia facultatem quandã & aptitudinem ad aliqua quæ nondum ordinem ſuum ſortita ſunt, ſignificat, quemadmodum puer potentia quadam grammaticus, tibicen ac faber dicitur, eritq; tunc in unius aut duorum habitu conſtitutus, cum didicerit, habitumq;

habitumq́; iſtorũ aliquem nactus fuerit. In actu uero tunc demũ eſſe dicetur, cum ſecundum acquiſitũ habitum operabitur. At quod poſſibile uocabamus, horum neutrũ eſt: Interminatũ enim atq; indifferẽs natura ſua, libertate noſtra in utrã placuerit, ſtatere lancem quodammodo declinante, mox aut uerum aut falſum ex poßibili fit.

¶ *De bonis, & ſummo bono, atque uirtutibus,*
CAP. XX.

Deinceps quæ Platoni de moribus placuerũt, breuiter perſtringamꝰ. Venerandiſſimũ profectò & ſupremũ bonum, nec facile inueniri, nec poſtquã inueneris tutò cuilibet reuelari poſſe putauit: ideoq́; cum paucis admodũ, atq; ijs quidam familiariſſimis ac probe electis, cõtemplationem ipſius ſummi boni cõmunicauit. Noſtrum tamen bonum, ſi quis diligẽter eius libros examinauerit, in ipſa primi boni contemplatione poſuiſſe reperiet. Quod quidem bonum, & deũ & primã mentẽ nuncupare licet. Oĩa enim quæ ab hoĩbus bona dicũtur ea rõne bona nominari uoluit, qđ aliquo modo ipſo primo bono participant: quẽadmodũ & dulcia oĩa atq; calida, participatione quadam primi dulcis & calidi, appellationem huiuſmodi ſortiuntur. Ex ijs uero quæ nobis inſunt, mentem atq; rationem duntaxat ipſius boni ſimilitudinẽ

cõſequi.

conſequi. Quamobrem bonum noſtrum, pulchrum quiddam, uenerandum, diuinum, amandum, commenſuratum, ac beatitudo apud illum uocatur. Eorum autem quæ uulgò dicuntur bona, cuiuſmodi ſanitas eſt, formaq́;, & robur, necnon diuitiæ atq; dignitates, nullum prorſus eſſe bonum, niſi in uſum uirtutis inciderit. Separata enim hæc ab ipſa uirtute, materiæ ſortem ſolummodo tenent, atq; ijs qui male utuntur, mala proculdubio ſunt. Nonnunquam *tamen ipſa mortalia bona* Plato *nominat. Beatitudinem uero haudquaquã in bonis hominibus, ſed in diuinis ac ſanctis ineſſe.* Ideoq; *ingentibus quibuſdam admirandiſq; bonis legitimorum philoſophorum animos refertos eſſe prædicat, ac poſt corporis mortalis interitum diuinis epulis ueſci, ueritatiſq; campum cum dijs unà circũluſtrare.* Idq; *ex eo potiſſimum promereri, quod in omni uita deſiderio ſcientiæ diuinæ flagrauerint, atque eam præ cæteris omnibus ueluti precioſiſſimum quiddam coluerint.* Cuius *munere mentis illorũ expergefactus oculus atque reuiuiſcens antea obcæcatus, innumeris tamen corporeis oculis precioſior, eôs uniuerſæ naturæ rationalis compotes efficit.* Et*enim ignorantes homines ijs comparat, qui uitam omnem in ſubterranea quadam ſpelunca tranſegerint, ubi fulgidum ſolis lumen nũquã inſpexerint, ſed exiguas & inanes umbras corporum eorum, quæ nos ſupra terram inſpicimus. Quas dum intuerentur, uera*

ſe corpora uidere putauerint. Vt enim hos ſi quando è tenebris ad lumen emerſerint, cõſentaneum eſt omnia quæ antea uiſa fuerant, ac ſeipſos multo magis tanquam omnino deceptos uituperare: ſic & eos qui ex huius uitæ tenebris ad diuina ſe conferunt rationabile eſt, quæ quondam maximi fecerant aſpernari, diuinorumq; beatam ſpeculationem duntaxat amare. Ex *quibus conſequens eſt dicere, ipſum ſolum bonum in ſcientia primi, quod & pulchrum eſt conſiſtere: quod per omnes* Platonis *libros oſtenſum eſt, ſemper tamen ſecundum ipſam participationem id aſſertum.* In *primo igitur libro de legibus hoc modo:* Duo *quidem bona ſunt, humana uidelicet atque diuina & quæ ſequuntur. Si quid autem abſq; uirtute poſſidetur, & eſſentiæ primi eſt expers, id præterea ab ignorantibus bonum eſt appellatum: quod tamen in* Euthydemo Plato *ingens habenti malum eſſe teſtatur.* Quod *uero uirtutes per ſeipſas eligendas exiſtimat, ex eo patet, quod ſolum pulchrum honeſtumq; bonum eſſe cenſet, quod cum in multis eius dialogis demonſtretur, tum maxime in ijs quos de* Republica *ædidit.* Quapropter *hominem dei ſcientiam conſecutum, feliciſsimum beatiſsimumq; exiſtimat.* Neque *tamen bonorum cauſa, qui eiuſmodi uirum ſequuntur, neque alicuius alterius præmij gratia beatum uocat: ſed licet homines uniuerſos lateat, eaq; etiam quæ uulgò mala putantur, infamiæ, exilia, atque mors illi con*

tingant, nihilominus beatum ſore. Atqui hominem abſq; dei ſcientia, cuncta quæ uulgus bona prædicat poßidentem, diuitias, regna, ſanitatem, robur & formam, nihilo magis beatum putat. Quibus omnibus conſequentem atque conſonum finem induxit, hoc eſt dei ſimilem fieri, quoad humanum genus aſſequi poteſt. Varijs autem modis id aſtruere tentat. Interdum quippe ſimilitudinem dei dicit, prudētem, iuſtum, ſanctumq; eſſe, quemadmodum in Theæteto declarat. Vnde adnitendum monet ocius hinc ad diuina confugere. Fuga uero ſimilitudo dei: ſimilitudine dei prudentem, iuſtum ſanctumq; fieri. Nonnunquam etiam per ſolam iuſtitiam, quemadmodum in ultimo de Repub. libro, dei ſimiles fieri nos poſſe demonſtrat: Neque enim à deo, inquit, unquam deſpicitur, quiſquis conatur ut iuſtus euadat, & ipſius uirtutis officio ſeſe quantum licet dei ſimilem reddat. In Phædone uero dei ſimilitudinem per temperantiam iuſtitiamq; acquiri ſic aſſerit. Nonne beati ſanctiq; ſunt, & in optimum locum migrant, qui popularē ciuilemq; uirtutē, quā temperantiā & iuſtitiā uocant, exercuerunt. Interdū igitur uitæ finē eſſe dicit, dei ſimilē fieri: aliâs autē ſequi deū, ceu cū inquit: Deus pfectò ut antiquus ſermo teſtatur, principiū, mediū, finemq; rerum omniū continēs, rectitudine perficit ſingula, ſecundū naturam undiq; circuncurrens.

Hunc ſemper iudicium ſequitur, iudex eorum, qui à diuina lege diſceſſerint. Cui qui beatus futurus eſt, ſe ſponte ſubijciens, mitis & modeſtus obtemperat. Nonnunquam *utraq;, ut cum inquit:* Animam *uero deum ſequentem atq; illi conſimilem, & cætera quæ ſequũtur. Etenim utilitatis principium bonum ipſum exiſtit, hoc autem ex deo dictum eſt. Conſonus ergo principio finis erit, dei ſimilem effici, dei ſcilicet cœleſtis uel proculdubio ſupercœleſtis, qui uirtutẽ quidem nõ habet, eſt tamen uirtute præſtantior. Quãobrem rectè quiſpiam dixerit,* κακοδαιμονίαν, *id eſt miſeriam, dæmonis deprauationem eſſe:* εὐδαιμονίαν *uero, id eſt beatitudinem, bonum dæmonis habitum. Tandem uero ad ipſam dei ſimilitudinem accedemus, ſi conuenienti natura utamur, moribuſq;, & uictu ac ſenſu ſecundum legem, rationeq; præſertim atque doctrina, ut ab humanis negocijs longe admodum alieni, diuiniſq; contemplationibus deditiſemper uiuamus. Præpurgationes autem, & quaſi purificationes quædam interioris dæmonis, ſi maioribus expiationibus opus fuerit, ipſæ mathematicæ diſciplinæ erũt, per muſicam, arithmeticam, aſtronomiam, atq; geometriam. Corporis quoque cura per gymnaſticam habenda eſt, qua promptius ad opera tum pacis tum belli reddatur.*

Definitio

¶ *Definitio uirtutis atque diſtinctio.*
CAP. XXXI.

CVm uero uirtus diuinus quidã theſaurus ſit, ipſa quidam eſt affectio quædam animæ perfecta & optima, ornatum, concordem & ſtabilem efficiens hominẽ, tum ad agendum, tum etiam ad loquendum, & ad ſeipſum pariter & ad alios. Ex *uirtutibus autem quædam circa partem rationalem ſunt, quædam circa rationis expertem.* Nam *cum alia ſit natura rationalis partis, alia iraſcendi potentiæ, alia etiam concupiſcendi: diuerſæ quoque harum perfectiones eſſe debebunt.* Vnde *ad primam prudentia, ad alteram fortitudo, ad poſtremam temperantia pertinebit.* Et *prudentia quidem bonorum & malorum indifferentiúmue ſcientia eſt.* Temperãtia *ordo circa uoluptates atque libidines, eas obedientes rationi efficiens.* Cum *autem ordinem & obedientiam tribuimus temperantiæ, id ſanè intelligi uolumus, quod uis quædam eſt, qua cupidines pediſſequæ naturalis domini fiunt.* For*titudo eſt legitimæ inſtitutionis, ſeu arduæ, ſiue facilis ſeruatio: id eſt conſeruatrix & executrix facultas legitimi rationis propoſiti.* Iuſtitia *eſt conſenſio quædam omnium animæ partium: quippe uis quædam eſt per quam tres animæ uires ſibi inuicem conſonant,*

& unaquæque ſecundum dignitatem proprio mune-re fungitur, ut iuſtitia communis quædam & integra harum trium uirtutum, prudentiæ, fortitudinis, temperantiæ perfectio ſit, dum ratio ducit & imperat: reliquæ uero partes quæq; pro naturæ ſuæ officio ſuperiori ſubiectæ obedientesq; permanent. Quamobrē uirtutes coniugatione quadam ſe inuicē conſequi putandum eſt. Fortitudo enim cum ſit inſtitutionis legitimæ conſeruatio, rationis rectæ conſeruatrix erit. Recta autem ratio à prudentia proficiſcitur. Quinetiam prudentia cum fortitudine conſtat, bonorū nempe ſcientia eſt. Nemo autem bonum diſcernere poteſt, dum timiditate perturbationibusq; illam ſequentibus obcæcatur. Atq; eodem modo neq; cum intemperantia prudens uir ullum habet cōmercium: ac generatim quiſquis perturbatione cōcitus quicquā præter rationem efficit, ꝓpter inſcitiam ſemper aberrat. Prudentia uero rem propriam & rem familiarem, & rempublicam adminiſtrat: Et ut Rempub. gubernat, ciuilis ſcientia nuncupatur: cuius ſunt officia duo: Leges condere, & conditas exequi. Prima νομοθετική, id eſt legum poſitiua: ſecunda Δικαστική, id eſt iudiciaria nominatur. Conſiderat deniq; ciuilis peritia ea quæ ad pacem, & quæ ad bellum pertinent, & in eo cum alia plurima, tum hoc præcipue, bellúmne ineundum ſit, an potius renuendum.

De ami-

¶De *amicitia.* CAP. XXXII.

A*Micitia proprie nihil aliud eſt, quã beneuolẽtia mutua. Hæc uero tũc exiſtit, quando uterque bonum al teri æque ac ſibi eſſe deſiderat: quæ quidem æqualitas haud aliter quàm per ſimilitudinem morum ſeruatur. Simile enim ſimili ac moderato amicũ eſt: intemperata uero neq; inuicem, neq; moderatis congruere poſſunt.* Dicuntur *& aliæ quædam, nec tamẽ ſunt amicitiæ à uirtute quodammodo coloratæ, cuiuſmodi eſt naturalis parentum ad filios, cognatorumq; ad inuicẽ beneuolentia, necnon ea quæ ciuilis ac rhetorica nuncupatur.* Hæ *ſiquidem non ſemper beneuolentiæ uiciſsitudinem habent. Species præterea quædam amicitiæ, amatorius affectus eſt.* Amor *honeſtus eſt animi generoſi, turpis, abiecti, medius deniq; medij.* Enimuero *quemadmodum tres diſpoſitiones ſunt rationalis animi, bona uidelicet, maláque, & media, ita tres amatorij ſunt affectus inuicem ſpecie differẽtes.* Quod *autẽ tres ſint amores, fines illorũ diuerſi declarant.* Turpis *quidem ſola corporis uoluptatẽ ſequitur, ideóq; brutorum paſsio eſt.* Generoſus *uero nudum reſpicit animũ ad uirtutis officia promptum.* Medius *utranq; diligit, tum corporis, tum animi pulchritudinẽ.* Atq; *ille etiam ſi ſumatur, neque probus eſt nec*

improbus: Quapropter amorem ad corpus ex parte aliqua declinantem dæmonem potius, quàm deum appellare decet, nunquam in terrena corpora merſum: diuina ad homines, humana rurſus ad deos traijcientem. Cũ uero amatorius motus, in tres ideas ſit, quas diximus, diſtributus: boni quidem uiri amor paßionis expers, artificioſus quodammodo eſt, unde & in rationali animæ parte ſedet: eiusq; cogitationes huiuſmodi ſunt: diſcernere, qui ob animi dotes ſit beneuolentia dignus, atque eum ſibi conciliare: Deinde eius quem amat, cogitationes, appetitionesq;, ſi generoſæ ſint, & ad bonum feruore quodam animi perferãtur, laudat & approbat: ſin contrà ſe habeant, nec aſſentabitur illi, neq; ſuauibus uerbis obſequijsq; deliniet, ſed abſterrebit potius atque docebit, nequaquã illi donec talis ſit, eſſe uiuendum. Promittet autem ſemper ac porriget ea, quibus exercitatus is quem amat, ad optimam frugem euadat. Finis tandem is etiam, ut ex amore amicitia fiat.

¶ De ſpeciebus Reipublicæ. CAP. XXXIII.

RErum publicarum quaſdam præſupponendas eſſe dicit, quas in libris de Republica tradidit. In ijs enim priorem quidem cõcordem, ſecundam uero dißidentem deſcripſit, inquirens quænam iſtarum præſtan-

præſtantiores eſſent, & quo pacto cõſtituerẽtur. Eſt & apud eum inſtar diuiſionis animæ, reſpublica quoque in tria membra diuiſa, in cuſtodes, adiutores, artifices. Primis *autem conſultationem principatumq́; tradit: Secũdis propugnationẽ, ſi quando opus fuerit: quos iracundiæ cõparat, quaſi opem rationi ferentes: Poſtremis uero artes ac cætera miniſteria. Principes exiſtimat philoſophos, & contemplationi ipſius boni deditos eſſe debere.* Hoc *enim modo duntaxat ipſos omnia recte gubernaturos, quippe nunquã humanũ genus à malis ceſſaturũ, niſi aut philoſophi regnent, aut dominãtes diuina quadam ſorte philoſophẽtur. Optime enim & cum iuſtitia tunc adminiſtrari rempub. cum unaquæq; ciuitatis portio ſuo munere fungitur:* Principes *populi conſultant atque decernunt: militares his obſequuntur atq; tutantur: reliqui uero ſuperioribus libenter obediunt. Quinetiam reipub. ſpecies induxit, primam optimatum gubernationem, quando uiri optimi præſunt. Secundam ambitioſam, in qua faſtu inflati homines dominantur. Tertiam popularem. Quartam paucorum potentiã. Poſtremam tyrannicam, cunctarum deterrimam. Deſcribit quoq; alias ex ſuppoſitione reſpublicas, cuiuſmodi eſt quæ libris de legibus inſtituitur, & quæ ex emendatione in epiſtolis extat, qua utitur aduerſus eas ciuitates, quæ ægrogantes in libro de legibus relatæ ſunt: quæ iam diſtinctam regionẽ nactæ ſunt, & ho-*

& homines ex omni ætate electos,ita ut ſecundum diuerſitates naturarum & regionum,diſciplina propria importatione & exportatione,& armatura indigere monſtrentur. Qui enim mari finitimi ſunt,nauigationi ſtudebunt, & naualia prælia tractabunt. Qui autem continentem habitant, ad pedeſtrem pugnam aptiores erunt:& armaturã leuiorem qui mõtes colunt:grauiorem qui litora. Nonnulli *uero ex ijs equeſtrem pugnam exercebunt.* In *hac utique ciuitate mulieres communes nequaquã inſtituit. Eſt igitur ciuilis facultas uirtus contemplatiua ſimul atq; actiua,quæ eligit atq; proponit bonã ciuitatem beatamq; efficere,& ſecum maxime cõſentientem:eiuſq; proprium etiam imperare,unde & militares artes omnes ſubiectas habet.*

¶De *ſophiſta.* CAP. XXXIIII.

HActenus *cuiuſmodi ſit philoſophus dictum fuit. Sophiſta uero à philoſopho tã modo quàm materia diſcrepat.* Modo quidem, quod ſequi*tur mercedes iuuenum,bonuſq; & clarus uideri quàm eſſe mauult.* Ma*teria autem, quod philoſophus circa illa quæ ſemper eadem ſunt,& eodem modo ſe habent,uerſatur. Sophiſta circa id quod minime eſt, contendit atque laborat,in prouinciam profectò quæ ob tenebras difficile cerni poteſt, refugiens. Ipſi nanq; quod eſt, id quod*

quod non eſt, haudquaquam ut contrarium opponitur. Hoc enim nec exiſtit, nec ſubſtantiæ ullius eſt particeps, nec etiam intelligi poteſt. Quod quidem ſi quis proferre uel cogitare cogatur, oberrabit atque tergiuerſabitur, ex eo quod ſecum ipſe pugnet atque diſſideat. Ipſum uero quod non eſt, quatenus pronũciatum auditur, haud ſané nuda eſt ipſius negatio, ſed cum ſuſpicione quadam, & ſub inſinuatione alterius, quod quidem modo aliquo ipſum quod eſt comitatur. Quod niſi ipſa quoque eo quod nõ eſt participaſſent, nequaquã ab alijs diſtinguerẽtur. Nunc autem quot ſunt, quæ ſunt, totidem modis quod non eſt, ꝓfertur. Quod enim non eſt, unum aliquid eorum quæ ſunt, profectò non eſt.

¶Epilogus.

HAEc ad introductionem quandam in Platonicam diſciplinam dicta ſufficiant: Quorum quædam ordine ſuo tractata ſunt, nonnulla ſine ordine certo ſparſim inducta. Veruntamen ſic tradita ſunt, ut horum ueſtigijs, reliqua etiam Platonica ſenſa uenari liceat.

ALCINOI FINIS.

SPEVSIPPI

PLATONIS DISCIPVLI LIBER DE PLATONIS DEFINITIONIBVS.

SEmpiternum, quod per omne tempus, & prius extitit, & nunc eſt, nulli corruptioni obnoxium. Deus, uiuẽs immortale: per ſeipſum ad beatitudinẽ ſufficiẽs: eſſentia ſempiterna: ipſius boni cauſa. Generatio, motus ad eſſentiã: acceptio eſſentiæ: proceſſus in eſſe. Sol, cœleſtis ignis, qui ſolũ ab ortu ad occaſum ab eiſdem aſpici poteſt: animal ſempiternũ: aſtrum animatũ, diurnũ ac maximũ. Tempus, ſolis motus: progreſſionis menſura. Dies, ſolis iter ab ortu ad occaſum: lumen nocti cõtrarium. Aurora, diei principiũ: primũ à ſole lumen. Meridies, tempus in quo umbræ corporũ quàm breuiſſimæ ſunt. Occaſus, diei finis. Nox, umbra diei contraria: ſolis priuatio. Fortuna, motus ab occulto in occultũ caſu quodã: felicis actionis cauſa. Senectus, decrementũ uitæ tempore factum. Ventus, agitatio aeris circa terram. Aer, elementũ cuius omnes loci mutationes ſecundum naturam ſunt. Cœlum, corpus omnia complectens

ctens corpora, præter ipſum ſupremũ aerem. Anima, *quod ſeipſum mouet: uitalis motus: animantibus cauſa.* Potentia, *quod eſt per ſeipſum efficax.* Viſus, *habitus quo corpora diſcernuntur.* Os, *medulla calore conſolidata.* Elementum, *ex quo componuntur, & in quod compoſita diſſoluũtur.* Virtus, *diſpoſitio uel habitus optimus mortalis animantis per ſe laudabilis: habitus ſecundum quem quod habet bonum uocatur.* Communia, *legum iuſta inſtitutio, qua quod præditum eſt probum dicitur: habitus concordiam præſtans.* Prudentia, *uis quæ per ſeipſam ad beatitudinem humanam ducit: ſciẽtia bonorum & malorum, diſpoſitionem felicem præſtans, qua quid agendum ſit, & quid non dijudicamus.* Iuſtitia, *cõſenſio animæ ad ſeipſam, eiuſq; partium ordo ad inuicem mutuus: habitus unicuique pro dignitate diſtribuens: habitus quo qui præditus eſt, ſemper quæ iuſta uidentur, eligit: habitus uitæ legibus obedientis: æqualitas cõmunicatiua: habitus qui legib⁹ rectis ſemper obtemperat.* Tẽperantia, *moderatio animæ circa naturales concupiſcentias, atq; uoluptates: compoſitio ordoq; animæ ad naturales uoluptates atque dolores: conſonantia animæ ad imperandũ & obediendum: uoluntaria eorum quæ ſecundum naturã ſunt, actio: rationalis animæ conuerſatio quo ad honeſta & turpia: habitus quo decentia eligimus & ſeruamus.* Fortitudo, *habitus animæ intrepidus: milita-*

*ris audacia:peritia illorum quæ ad bellum ſpectant: conſtantia animi aduerſus illa quæ terrere ſolent:audacia prudētiæ pediſſequa:intrepiditas in mortis expectatione:affectio ſeruās in periculis rationale propoſitum:robur contra periculum obſiſtens: uigor tolerans omnia uirtutis gratia:perſeueratio animi in ijs, quæ rectæ rationi audenda uel metuenda uidentur: obſeruatio eorum quæ ratio dictat in rebus pauendis:*Rei *militaris peritia:habitus in lege immobiliter perſeuerans.* *Conſtantia,poteſtas perferendæ moleſtiæ ſequentis ex ijs,quæ recta ratio iuſſit:poteſtas quæ nunquam deijcitur è rationis propoſito.* *Sufficientia,perfecta bonorū poſſeſſio:habitus quo unuſquiſque ſuijpſius dominus fit.* A*Equitas,iuſtorum conducentiumq; remiſſio:moderatio in commercijs: ordo rationalis animæ,quo ad honeſta & turpia.* *Tolerantia,perpeſsio moleſtiæ honeſti gratia; perpeſsio laborum honeſti gratia.* *Audacia,ſecuritas,qua quis malum neque futurum expectat,neq; præſens horreſcit.* *Indolentia,habitus quo in dolores nunquam incidimus.* *Perſeuerātia,affectio quæ perficit quodcunque elegerit,id eſt tolerantia uoluntaria:aduerſus labores incōcuſſus habitus.* *Pudor,audaciæ remiſſio:eius quod optimum apparet ſpontanea & libens acceptio : formido uituperationis ueræ.* *Libertas, uitæ dominium:dominatio in omnibus abſoluta:licentia propria uitæ; affectio in poſſeſſione & uſu re-*

rum

105

rũ minime parca. Liberalitas, *habitus qui in quærendis erogandisq́; pecuniјs decorum ſeruat: decens acquiſitio accumulatioq́; pecuniæ.* Manſuetudo, *cõſtitutio animæ aduerſus iræ impetum immobilis: moderata temperies animæ.* Modeſtia, *uoluntaria ad id quod optimum iudicatur conceßio: in geſtu corporis compoſitio.* Beatitudo, *bonum ex bonis omnibus accumulatum: poteſtas ab bene uiuendum ſeipſa ſufficiens: perfectio ſecundum uirtutem: ſufficiens uitæ commoditas.* Magnificentia, *æſtimatio ſecundum rationem rectam & honorandam.* Induſtria, *ingenium animæ, quo quiſquis munitus eſt, in ſingulis quod decet facile coniјcit: mẽtis acumen.*

Frugalitas, *rationis uitæ ſimplicitas, morumq́; bonorum ſtudium.* Bonitas, *affectio qua eligimus optima.* Magnanimitas, *moderatus contingentium uſus: urbana cum hominibus conuerſatio: magnificentia animi cum ratione.* φιλανθρωπία, *id eſt humanitas, affectio amicitiæ, hominum conciliatrix: habitus hominibus beneficus: gratiarum redditio: gratitudo benefica.* Pietas, *iuſtitia erga deum: affectio colens deum: uoluntaria ueneratio dei: recta honoris diuini ſcientia.* Bonum, *quod ſuiјpſius gratia expetendum.* Intrepiditas, *habitus per quem timoribus nullis mouemur.* Sanitas animæ, *habitus affectibus nõ ſuccumbens.* Pax, *quies qua ab inimicitiјs belli ceſſamus.* Humilitas, *facilitas animæ*

omnis expers iracundiæ. Aſtutia, affectio qua finem proprium coniectamus. Amicitia, conſenſio in rebus honeſtis & iuſtis; eiuſdem uitæ electio: cōſenſus in deliberando atque agendo: concordia in cōmunione uitæ cum beneuolentia: communio in dandis accipiendisq́; beneficijs. Generoſitas, uirtus ingenui moris: facilitas animi ad dicenda pariter atque agenda. Electio, approbatio recta. Beneuolentia, electio hominis ad hominem grata atque accepta. Propinquitas, cōmunio in eodem genere. Conſenſio, communicatio rerum omnium, cogitationum, ſuſpicionumq́; concordia. Charitas, integra animi declaratio: ciuilis ſcientia honeſtorumq́; atque utiliū: ſcientia iuſtitiam inducens in rempub. Societas, amicitia ex diuturna æqualium conſuetudine conflata. Sagacitas, innata ratiocinandi uirtus. Fides, recta præſumptio quod ſic ſe res habeat, ut ſibi uidetur: morum ſtabilitas. Veracitas, habitus in affirmando atque negando rectus: ſcientia ueri. Voluntas, appetitus ſecūdum rationem rectam: affectus rationalis: affectus cum ratione ſecundum naturam tendens. Conſilium, admonitio alterius de agendarum rerū ratione. Opportunitas, imminētia temporis, in quo uel agere uel pati quidquā oporteat. Cautio, declinatio mali: diligentia cuſtodiendi. Ordo, concentus operationum ad inuicem: cōmunionis proportio: uiciſſitudinis in omnibus cauſa: contemperatio

tio

tio ad percipiendum idonea. Attentio,intenſio animi ad diſcendum. Ingenium,diſcendi uelocitas:genitura bona naturæ:uirtus inſita in natura. Docilitas,ingenium animæ ad uelociter percipiendum. Iudicium, rata pronunciatio de eo,quod in diſceptationem uenit. Lex,norma ad quam queritur,an quis iniuriam intulerit,nec ne. Legitima ciuilitas,bonis legibus obedientia. Gaudium, lætitia in operibus temperātiæ. Honor,bonorum largitio propter uirtutis officium: æſtimatio ac dignitas uirtute acquiſita: figura uenerationis,conſeruatio dignitatis. Promptitudo,patens expeditio propoſiti ad res agendas. Gratia,uoluntaria beneficentia:redditio boni obſequij in tempore opportuno. Concordia,conſenſus imperantium & ſubditorum in imperandi obediendive ratione. Reſpublica,cœtus multorum hominum ad felicitatem per ſe ſufficiens:legitima multitudinis conſpiratio. Prouidentia,præparatio ad futura. Cōſultatio, conſideratio futurorum quonam pacto conferant. Victoria,uis in certamine ſuperans. Facundia,perſpicacia & facultas obtinendi quod propoſitum eſt. Donum, mutua gratiarum relatio. Occaſio,flos ipſe temporis rebus agendis conferens: tempus bonam quandam ferens opem. Memoria, diſpoſitio animæ,inhærētem illi ueritatem cuſtodiēs. Intelligentia,cogitationis intentio. Intellectio, ſcientiæ principium. Sanctimonia,cautio declinās

à peccatis, quæ aduerſus deum committuntur: diligẽs obſeruatio diuini cultus ſecundum naturam. Diuinatio, ſcientia rerum abſque demonſtratione præſaga. Vaticinium, ſcientia qua dignoſcitur quid adſit, quidue futurum ſit mortali uiuenti. Sapientia, ſcientia quæ nihil penitus præſupponit: ſcientia eorum quæ ſemper ſunt: ſcientia quæ rerum omnium cauſam contemplatur. Philoſophia, appetitus ſapientiæ contemplatio ueritatis, ut ueritas eſt: cura animæ ſecundum rectam rationem. Scientia, conprehenſio animæ immutabilis ratione: uis comprehenſiua alicuius uel quorundam ratione immutabilis: ratio uera in cogitatione immutabilis. Opinio, perceptio cum fide per ratiocinationem: rationis diſcurſus: cogitatio incidens in uerum & falſum per ratiocinationem. Senſus, animæ progreſſus, mentis motus: nunciatio animæ per corpus in formas hominum, à qua fit irrationalis animæ uis, per corpus naſcens. Habitus, affectio animæ, ſecundum quam quales dicimur. Vox, prolatio ex ore ſecundum cogitationem. Oratio, uox quæ ſcribi poteſt pronunciatiua cuiuſq; rei: compoſitio ex uerbo ac nomine: ſine harmonia cantus. Nomen, dictio ſimplex ſignificatiua eius, quod ſecundũ eſſentiam prædicatur, & omnis quod ſecundum ſeipſum minime dicitur. Dictio, uox hominis quæ ſcribi poteſt: & ſignum quoddam commune abſque cantus harmonia ſignificans. Syllaba, arti-

ba,articulus humanæ uocis, qui ſcribi poteſt. Deſinitio, *oratio ex genere differentiaq; compoſita.* Coniectura, *rei latentis indicium.* Demonſtratio, *ratiocinatio uera: oratio oſtendens aliquid per præcognita.* Elementum uocis, *uox ſimplex, cauſaq;, quod cæteræ uoces, uoces ſint.* Vtile, *cauſa quod unumquodq; bene afficiatur: cauſa cuiuſdam boni.* Conferens, *quod in bonum fert.* Pulchrum, *quod bonum.* Bonum *quod in omnibus quæ ſunt, ſalutis eſt cauſa: cauſa omnis, quod ad ipſum tendit id, à quo ueniunt quæcunq; ſunt eligenda.* Temperamentum, *ornamentum animi.* Ius, *legis inſtitutum, à quo iuſtitia prouenit.* Voluntarium, *quod ſeipſum ducit: quod per ſeipſum eligendum: quod cogitationem perficit.* Liberum, *quod ſibijpſi dominatur.* Moderatum, *medium inter exceſſum atq; defectum, ſecũdum artem ſufficiens.* Menſura, *medium exceſſus atque defectus.* Palma, *uirtutis præmium, ſuijpſius gratia exoptandum.* Immortalitas, *eſſentia uiuens, & ſempiterna perſeueratio.* Sanctum, *dei cultus: quod deo gratum.* Celebritas, *tempus ſecundum leges ſacrum.* Homo, *animal ſine pennis, bipes, latis unguibus, quod ſolum ex animantibus ſcientiæ rerum per rationes fit particeps.* Sacrificium, *hoſtiæ donum deo exhibitum.* Votum, *precatio hominum ad deũ, qua uel bona, uel quæ bona uidentur efflagitant,*

flagitant. Rex, *imperans ſecundum leges, nulli ſubiectus, irreprehenſibilis, ciuilis ordinis inſtitutor.*

Principatus, *prouidentia uniuerſi.* Licentia, *legis conceſſio.* Legiſlator, *autor legum, quibus gubernari ciuitas debet.* Lex, *ciuilis inſtitutio multitudinis, abſq; certi temporis termino.* Suppoſitio, *principium indemonſtrabile: ſermonis ſummula.* Decretum, *inſtitutum ciuile ad certum tempus reſpiciens.* Ciuilis homo, *peritus eorum quæ ad adminiſtrationem reipublicæ pertinent.* Ciuitas, *habitatio multorum hominum cõmunibus utentium legibus: cœtus hominum ijſdem legibus ſubiectorum.* Ciuitatis uirtus, *recta reipublicæ conſtitutio.* Militaris uirtus, *experientia in bello.* Salus, *munitio ab omni damno ſecura.* Tyrannus, *imperans ciuitati ſecundum ſententiam propriam.* Sophiſta, *iuuenum nobilium atq; diuitum mercenarius uenator.* Opulentia, *poſſeſſio rerum ſic moderata, ut ad felicitatem conferat: abundantiam rerum ad beatitudinem cõferentium.* Depoſitum, *tributio cum fide.* Purgatio, *deteriorum à melioribus ſegregatio.* Vincere, *aduerſarium ſuperare.* Homo bonus, *qui huiuſmodi eſt, ut homini bona reddat.* Temperans, *qui mediocres concupiſcentias habet.* Continens, *qui partes animæ rationi repugnantes cohibet.* Probus, *qui perfecte*

bonus:

bonus: qui propriam ſui uirtutem habet. Conſcientia, cogitatio triſtis abſq; ratiocinatione. Indocilitas, tarditas ad diſcendum. Dominatio, principatus iuſtus, nulli ſubditus. A philoſophia, habitus quo quis rationes odit. Metus, concuſſio animæ in expectatione mali. Animoſitas, impetus uiolentus irrationalis animæ abſque ratione & ordine mentis. Pauor, trepiditas in expectatione mali. Adulatio, conuerſatio ad uoluptatem abſq; ratione boni: habitus ad oblectationē conſuetudinis tendens, mediocritatemq; tranſgrediens. Ira, prouocatio iraſcibilis animæ partis ad ulciſcendum. Cōtumelia, iniuria quæ per contemptum infertur. Incontinentia, affectio trahens ad ea, quæ iucunda uidentur, præter rectæ rationis iudicium. Pigritia, fuga laborum, qui ex gubernando proueniunt. Timiditas, prima cauſa ſubcurrentis impetus. Calumnia, diſſenſio amicorum uerbis facta. Opportunitas, tempus in quo unumquodq; aptum eſt uel pati, uel agere. Iniquitas, habitus qui leges deſpicit.

Indigentia, bonorum diminutio. Verecundia, formido in expectatione infamiæ. Oſtentatio, affectio quæ ſibi uendicat ea bona, quæ minime adſunt.

Peccatum, actio præter rectam rationem. Inuidia, triſtitia ex amicorū bonis, ſeu præſentibus ſiue præteritis. Impudentia, habitus animæ infamiam

lucri cauſa ſubiens. Ferocitas, exceſſus audaciæ haud metuens quæ metuenda ſunt. Ambitio, habitus animæ, omnes honoris gratia ſumptus admittens, præter rationis normam. Degeneratio, prauitas in natura: declinatio ab eo quod ſecũdum naturam: morbus eius quod ſecundum naturam. Spes, expectatio boni. Furor, corruptio æſtimationis ueræ. Loquacitas, reſoluta loquendi ſine ratione intemperãtia. Contrarietas, diſtantia maxima illorum, quæ ſub eodem genere per quaſdam differẽtias continentur. Inuoluntarium, quod præter ſententiam factum. Diſciplina, facultas animã curans. Eruditio, diſciplinæ traditio. Legum inſtitutio, ſcientia ciuitatem tumultu uacuam reddens. Monitio, ſermo ex ſententia caſtigans: ſermo ab erroribus abſter rẽs. Auxilium, expulſio mali uel adulti, uel etiam imminentis. Caſtigatio, curatio animæ ob commiſſa ſcelera. Poteſtas, excellentia in agendis ſeu dicendis habitus, quo potentes efficimur. Robur, uis unumquodque in natura ſua ſeruans, eo quod detrimenta deuitat.

DEFINITIONVM FINIS.

MARSILII FICINI FLORENTINI ad clariſsimum uirum PETRVM Medicem, in traductionem libri Xenocratis Platonici, Præfatio.

COSMVS Italiæ decus Petre Medices, cũ rebus geſtis, tũ etiã te tanto filio felix, nõ modò rerũ humanarũ prudẽtia, uerũetiã ſapiẽtia diuinarũ mirã ſibi gloriã cõparauit. Qui cum nullũ uitæ tẽpus, uel in ſummis negocijs abſq; cõſortio Muſarũ trãſegerit, in ſenectute præcipue philoſophiæ ſtudijs ſacriſq; literis totũ ſe tradidit. Vtq; in primis philoſophiæ ſacris initiaretur, nõnullos Ariſtotelis libros cõuerti ab Ioãne Argyropylo uiro doctiſsimo uoluit, eoſq; diligentiſsime legit. Deinde ne intima ſapiẽtiæ ipſius arcana ſibi deeſſent, diui Platonis libros decẽ, & unũ Mercurij è græca lingua in latinã à nobis transferri iuſsit, quibus omnia uitæ præcepta, omnia naturæ principia, omnia diuinarum rerum myſteria ſancta pãduntur. Hæc omnia Coſmus & accurate legit, & abſolute comprehendit. Cunq; Platonis librum de uno rerum omniũ principio, & de ſummo bono iam peregiſſet, duodecima deinde die, quaſi ad id principiũ bonumq; fruendum rediturus, ex hac uitæ umbra, ad ſupernam

lucem reuocatus acceßit. Cuius deceſſu grauiter & patria & academia gemeret, niſi Petrus parenti quã ſimilimus ſupereſſet: in cuius prudentia atque pietate, patria ſpem ſuam firmet, & academia conquieſcat. Die autem uigeſima antequam corporis uinculis purus eius ſpiritus ſolueretur, ſole iam occidente, cœpit huius uitæ miſeriã deplorare: atq; ita in errores mortalium inuehi, ut lucrum quoddam diceret eſſe mortem, ubi permulta & acute & copioſe de huius uitæ contemptu diſſeruit, utpote qui iam ad ſupernam beatitudinem adſpiraret. Cum ille finem dicendi feciſſet, hæc eadem, Coſme inquam, Xenocrates uir ſanctus atq; dilectus Platonis noſtri diſcipulus in lib. de morte tractauit. Tum ille: Referas, inquit, latine Marſili, quæ græce Xenocrates diſputat. Retuli. Probauit, transferri iußit. Tranſtuli, tuo nomini dedicaui: ut cum breue quidem hoc, ſed precioſißimũ opuſculum legeris, quantum in hac uita ſperandum ſit cogites: quantum ſua cuiq; mors, uel parentum, uel filiorũ lugenda. Hæc igitur lege feliciter, academiæ columen, ac diu uiue, ne Coſmo carere nos aliquãdo ſentiamus.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

XENOCRATIS PHILOSOPHI PLATONICI LIBER DE MORTE, MARSILIO FICINO FLORENTINO INTERPRETE.

SOCRATES. CLINIAS. AXIOCHVS.

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMANUELE

CVM in Cynoſargē proficiſcerer, & Iliſſo iam applicarem, uocem cuiuſdam nomine me uocantis audiui. Cōuerſus autem Cliniam uidi Axiochi filium, uerſus fontem Callirrhoem currentē, unaq; cum eo Damonem muſicum, Charmidemq; filium Glauconis. Quorum ille quidem muſicæ præceptor, hic autem mutua quadam beneuolentia coniunctus erat. Viſum igitur mihi eſt, ut retrocederem, illisq; obuius fierem, ut ocyus & facilius congrederemur. Lacrymans uero Clinias, Socrates, inquit, præſens tempus exigit, ut illam quam ſemper prædicas ſapientiam no

bis

biſoſtendas. Pater enim meus repentino quodam & intolerabili morbo preſſus eſt, & morti proximus eſſe, eamq; moleſte ferre uidetur: quamuis olim eos qui mortem expaueſcerent, quaſi laruarum uultus horrerẽt, irriſerit. Veni obſecro, eumq; ut ſoles corripe, ut facile ferat neceßitatem. Congredere ergo nobiſcum, unaq; cum alijs, pium opus exequere. SOCRATES. *Honeſti ô Clinia uoti quantum in me eſt, compos efficieris, præſertim cum ſanctum opus ſit quod iubes. Properemus itaque: ſi enim ſic ſe habet, properandum eſt.* CLINIAS. *Cum primum te ô Socrates uiderit, conualeſcet. Etenim ſæpe contigit, ut quodammodo reſipiſceret. Ergo ſecus muros peritonios agros ad eum perreximus. Prope enim portas, uerſus columnam amazonidem habitabat. Inuenimusq; illum iuncturis ualidum & robuſtum corpore, ſed animo imbecillum, & conſolatione admodum indigentem, reſpirantem ſæpe, trahentemque ſuſpiria, multis cum lacrymis & percußione palmarum. Quæ cum uidiſſem, quid hoc ô* Axioche *inquam? Vbi nam priſtina illa tua & iactabunda conſtantia? Vbi perpetuæ uirtutum laudes? Vbi mira tui animi magnitudo atque audacia? Vt enim luctator ignauus in gymnaſijs generoſus apparens, in certaminibus ſuccubuiſti? Cur naturæ ipſius ordinem non conſyderas, cum ſis uir tantus, & tot inſuper*

diſciplinis

diſciplinis imbutus? & ſi nihil aliud, Athenienſis tamen. An non tenes uulgatam illam tritámque ſententiam, qua dicitur, peregrinationem quandam uitam hanc eſſe, & oportere nos recte & æquo animo peregrinantes, haud ægra ſané, ſed læta mente ad id quod debitum & neceſſarium eſt accedere? Mollities autem hæc non ætati maturæ, ſed infanti conueniens. AXIOCHVS. Hæc ô Socrates recte dici uidentur: Verum neſcio quomodo imminente diſcrimine ſermones ipſi de tolerantia copioſi, clanculum euaneſcunt & negliguntur: Suboritur autem repugnans quidam pauor, animum undique circuncutiens. Heu hac luce ijsq; bonis priuabor, iacebo obſcurus, guſtu uiſuq; captus putreſcam, in uermes ferasq; conuertar. SOCRATES. Coniungis ô Axioche abſque rationis examine cum ſenſus priuatione ſenſum, ac tibiipſi & loquendo & angendo repugnas, nec aduertis quod ſimul de ſenſus priuatione conquereris, & mœres ob putredinem, amißionemq; bonorum, tanquam in aliam uitam tranſiturus, potius quàm in ſenſus omnis priuationem aliquando migraturus: priuationem inquã talem, qualis ortum præceſſit. Vt enim in Repub. Draconis uel Cliſtenis nihil tibi contigit mali: tu enim nõ eras circa quem eſſet malũ: Sic poſt mortem nullũ tibi aduerſum: tu namq; non eris, circa quem futurum ſit malum.

lum. Omnes igitur huiuſcemodi nugas abs te pelle, idq́; conſydera, quod diſſoluto eo quod compoſitum fuit, & anima in locum proprium abeunte, hoc quod reſtat terrenum & irrationale corpus, homo nullo modo eſt. Nos enim ſumus anima immortale animal, in habitaculo mortali clauſum: Idq́; umbraculum nobis ad malum natura conſtruxit: cui quæ dulcia ſunt, adulterina, fluxa, & plurimis permiſta moleſtijs: quæ uero moleſta, integra, diuturna, ſuauiumq́; expertia. Accedũt tumores bilis atque pituitæ, ac ſenſuum morbi, necnon corruptiones uiſcerum. Quibus anima neceſſariò condolet, per ſingulos diffuſa meatus, ut ſingula uinciat. Quo fit ut cœleſtem cognatumq́; ætherem iam iam deſyderet, ſitiatq́; uitam chorumq́; ſupernum. Nam uitæ huius amiſsio, à malo in bonum eſt tranſitus. AXIOCHVS. Cum malã hãc iudices uitam ô Socrates, quid in ea permanes? præſertim cum iſta potiſsimum mediteris, aliorumq́; curator exiſtas, & mente cæteros antecellas? SOCRATES. Axioche, haud ſatis mihi uerus es teſtis. Exiſtimas enim quemadmodum Athenienſis populus, poſtquam rerum perſcrutator ſum me aliquid ſcire. Ego aũt optarẽ quidẽ cõmunia iſta cognoſcere, ne dum ſuperuacua calleã. Quæ uero diximus, Prodici ſapientis declamationes ſunt: partim quidẽ duab⁹ tertijs, partim duab⁹ drachmis partim quatuor empta:

gratis

112

gratis ſanè is nullū erudit: ac ſemper habet ĩ ore Epicharmi illud: Manus manum lauat: Dans aliquid, aliquid accipe. Superioribus autem diebus, tot contra uitam intulit, ut parum abfuerit, quin ego uitam finirem: & ex illo tempore, continue animus meus ô Axioche moritur. AXIOCHVS. Quæ ſunt igitur ea quæ dixit? SOCRATES. Referam omnia, quorū apud me memoria reſtat. Inquit enim, Quæ pars uitæ non plena malis? An non uix natus infans eueſtigio luget, uitamq; inchoat à mœrore? nec ullus abeſt dolor: ſed uel propter indigentiam, uel frigus, uel calorem, uel percuſsionem plorat. Nondum poteſt uerbis quæ patitur, explicare: flet autē atque uociferat, unamq; hanc habet uocem moleſtiæ ſignum. Cum uero ſeptimum ætatis annū impleuerit, plurimis laboribus oneratur. Surgant nimirum pædagogi, grammatici, gymnaſtici, pædotribæ, illiq; non ſecus dominantur ac tyranni. Cū pauliſper adoleuerit, cenſores arithmetræ, geometræ diſtributores, & ĩnumeri præter iſtos domini præſūt. Ephebum uero metus circumuenit atque mancipat, lycium & academia gymnaſij principatus, ſceptra, malorumq; moderatio prorſus occurrūt omniſq; adoleſcentis anguſtia ſub morum cenſoribus, conſilioq; Ariopagitarum electis conſiſtit: cum iſtorum dictione ſolutus fuerit, curæ conſultationeſq; ſurrepunt, dum

*dum quẽ uitæ callem ingredi deceat,diſceptatur,adeò ut ſequentium comparatione laborũ,præcedentia illa leuia uideantur,& ſolis infantibus metuenda. Expeditiones belli ac uulnera,frequẽtiáque certamina ſurgunt.*Demũ *ſenectus ipſa clàm ſerpit,in quam omne naturæ ſordidum & inſanabile malum confluit.* Et *niſi quis ſtatim ut debitum reddat uitam, natura tanquam quæſtuaria inſtat,atque pignora exigit, ab hoc uiſum,ab iſto auditum,ab illo utrunq;.Quod ſi reſiſtat quis,diſſoluit,inficit,mutilat atq; obtruncat.* Nõnulli *ad extremũ uſque ſenium uiuunt,ſed mente bis pueri decrepiti,fiunt. Quaproter deus rebus hominum prouidens,quos amat,breui ad ſe ex hac reuocat uita.*Itaque *Agamedes atq;* Trophonius,*cum moliti eſſent deo* Pythio *templum,quódue optimum foret precarentur,confeſtim ſomno preßi,nunquã poſtea ſurrexerunt. Idem quoque* Argiuæ *Iunonis ſacerdotibus contigit, cum mater illorum ab Iunone pietatis filiorum munus aliquod poſtularet:nam tardante iugo,ſubeuntes ipſi matrem in templum tranſportauere:Cunq; deo uouiſſent, noctu è uita migrauerunt.* Prolixum *eſſet poetarum referre ſententias,qui diuinis poematibus calamitates humanæ uitæ deplorant.Vnum referam poetam clarißimum ita dicentem:Statuerunt dij,ut mortales miſeri,in mœrore perpetuo uiuerent.* Nec *eſt in terra quicquam homine*

mine miſerabilius. Itaque aiunt Amphiareum ab Ioue atque Apolline, ſummo quodam affectu fuiſſe dilectum, neque tamen ſenium attigiſſe. Quid autem tibi de illo uidetur, qui naſcentem iubet miſeriam ſuæ uitæ lugere? Verum iam deſinam, ne præter id quod propoſitum eſt, peruagari longius uidear. Quis eſt autem qui nō de ſtudio atque arte quam elegit, ſummopere conquæratur? Mercenarios, mechanicosq́; artifices diſcurramus, ex nocte in noctem laborantes, & uix ea quæ ad uictum neceſſaria ſunt acquirentes: Queruli porrò uiuunt, nocturnasq́; uigilias fletu ac lacrymis complent. Quid dicam de nautis? quot periculis ſubijciūtur? Recte ſiquidem Bias, nautam nec in defunctorum nec in uiuentium numero computat. Homo namque terrenus, tanquam utriuſque ac dubiæ uitæ particeps, ſeſe mergit in aquam, totus fortunæ ſubiectus. At ſuauis eſt agricultura. Eſto. Sed nonne, ut aiunt, tanquam bulcus occaſionem triſtitiæ ſemper inuenit? Nunc ſanè ariditatem accuſat & gemit, nunc imbres, nunc æſtum exuſtionemq́;, nunc uermiculos, nunc calorem, nunc frigus intempeſtiuum. Honorandum uero Reipublicæ ſtudium. Vt multa pertranſeam, quot malis ærumnisq́; torquetur? Lætitiam quidem habet, pituitæ uel bilis æſtuantis inſtar mobilem, tumidā, fallacem & turbulentam: iacturā uero triſtem, & mortib⁹ mille deteriorem.

riorem. Quis autem poteſt eſſe felix, dum ad turbæ nutum uiuit, irridetur atque exploditur, quaſi ludus quidam, & fabula uulgi, concuſſus, exibilatus, mulctatus, miſerabilis atque perditus? Vbi nam ô ciuilis Axioche, Miltiades obijt? ubi Themiſtocles, ubi Ephialtes, ubi duces reliqui? His equidem rebus inhiaui nunquam. Neque enim honorandum mihi uidetur, demẽti in populo magiſtratibus fungi. Qui autẽ circa Theramenem & Calixenum poſtridie præſides, inſidiatores ſubigẽtes indiſcreta homines morte damnarunt: quibus tu unà cum Eriptolemo tribus milib9 concionantibus repugnaſti. AXIOCHVS. Vera narras ô Socrates, Atqui ex eo tempore in hunc uſq; diem uitaui tribunal, neque difficilius ac durius quicquã Reipublicæ gubernatione uiſum eſt. Perſpicuum hoc eſt ijs, qui ipſi ciuilia tractant. Tu uero de his ita loqueris, tãquam eminus è ſpecula quadam hæc intuitus. Nos profectò perſpicacius iſta callemus, qui in opere iſto uerſamur. Populus nempe ô amice Socrates, ingratus, irritator, infenſus, crudelis, inuidus, rudis, ex confluente turba atque nugis coaceruatus. Et quisquis huic familiariter ſe accommodat, longe eſt illo miſerior. SOCRATES. Poſtquam ô Axioche diſciplinam præ cæteris liberalem, maxime omnium iudicas deuitãdam, quid de reliquis exiſtimandum? Nónne ſummopere fugiendas? Audiui

diui præterea Prodicum quandoque dicentem, mortem nec ad uiuos, nec ad mortuos pertinere.

AXIOCHVS. *Qua ratione ô Socrates?*

SOCRA. *Quoniam circa uiuentes mors nõ eſt, defuncti uero non ſunt. Quamobrem neq; circa te nunc eſt, nõdum enim es mortuus:* Neq; *etiam ſi deceſſeris circa te erit, tu nanq; non eris.* Inanis *igitur dolor eſſet, ſi* Axiochus *id lugeret, quod nec eſt circa* Axiochum, *neq; erit in poſterum.* Nam *perinde faceres, ac ſi Scyllam* Centaurumq; *horreres: quãdoquidẽ hæc monſtra neq; circa te ſunt, neq; erunt aliquando.* Quod *enim metuẽdum atq; horribile, ijs qui ſunt accidit: at ijs qui non ſunt, nihil expaueſcendũ.*

AXIOCH. *Tu quidem iſta ex leui illa, quæ iam paßim uulgata eſt loquacitate colligis:* Inde *enim eſt hæc inanium uerborum copia, gratia adoleſcentulorum compoſita.* Ego *autem quod huius uitæ bonis priuor, lugeo: etiam ſi ualidiores ſuperioribus rationes adduxeris.* Mens *quippe fluctuans, ornatum uerborum non intelligit, neque colores orationis attingit.* Pompam *ſplendoremq; ſermonis etſi audit, negligit, & à ueritate procul abeſt:* Sophiſmatum *quoq; captiunculas minime ſuſtinet.* Sola *hæc attendit, quæ pulſare omnino, & penetrare animum poſſunt.*

SOCRA. *Abſq; ratione* Axioche *malorum ſenſum cum bonorum priuatione coniungis, latetq; mortuum*

tuum eſſe. Eum planè, qui bonis orbatus eſt, contraria paßio malorum affligit. Qui uero non eſt, nec ipſam quidem orbitatem aduertit. Quo pacto igitur, ubi affligentium abeſt notitia, ibi poteſt eſſe afflictio? Principio enim niſi ſenſum quẽdam per inſcitiã poneres, mortem nõ expaueſceres. Nunc autem peruertis te ipſum, metuens ne amittas animã: amißioni uero animam addicis. Formidas ne ſenſu priueris, putasq́; non exiſtentem ſenſum, ſenſu comprehendi, ex eo quod multi atque præclari ſunt de animi immortalitate ſermones. Neque enim natura mortalis in tantam excellentiam ſurrexiſſet, ut uiolentiam immanium brutorum contẽneret, mare tranſiret, cõderet urbes, reipublicæ præſcriberet ordinem, in cœlum ſuſpiceret, aſtrorumq́; circuitus metiretur, ſolisq́; & lunæ progreſſus animaduerteret, ortus atque occaſus, defectus inſuper, celeresq́; reſtitutiones meridianas, duplicesq́; conuerſiones, pleiadas, & hyemem pariter & æſtatem, uentorum flamina, & impetus imbrium, iactum Præſteris, fulgurisq́; coruſcum, & mundi denique paßiones in æternitate mirifice ſiſteret, niſi diuinus ſpiritus aliquis ineſſet in animo, per quem tantarum rerum eſſet intelligentiam conſecutus. Quamobrem non in mortem, ô mi Axioche, ſed in ipſam immortalitatem migras. Neque bonis priuaberis, ſed integra bonorum poſſeßione fruêris. Nec uoluptates

mortali

mortali corpori mixtas percipies amplius, ſed omni prorſus triſtitia uacuas. Illuc inquam proficiſceris ab hoc carcere liber, ubi quieta omnia, & à triſtitia ſenectutéque ſemota: ubi exultatio ſancta, uitaq; malorum neſcia, & tranquilla pace nutrita, naturam rerum ſpeculans, & arcana philoſophiæ contemplans, haud ſanè ad turbæ theatriue gratiam, ſed ad perſpicuæ ueritatis obiectum.

AXIOCHVS. In contrarium me affectum oratio tua deduxit. Neque enim mortem formido iam, ſed opto. Vt autem rhetorum more, ego quoque exuberans aliquid exprimam, iam iam ô Socrates euehor in ſublime, diuinúmque circuitum thronúmque percurro. Ex hac imbecillitate me eximens renatus ſum. SOCRATES. Referã tibi præterea, ſi placet, quæ Gobrias magus mihi tradidit. Inquit enim: Eo tempore quo Xerxes trãſijt, auum ſuum Gobriam nomine, miſſum fuiſſe in Delum ad cuſtodiendum inſulam, in qua dij extabant duo. Vbi ait, ex quibuſdam tabulis æneis, quas Opis & Hecaërgos ex hyperboreis attulerunt, ſe didiciſſe, in corporis ſolutione animã in occultũ ſub terrã migrare locũ, in quo Iunonis eſt regia, haud Iouis anguſtior aula. Quippe cũ terra mũdi mediũ teneat, cœlũ uero ſphæricũ ſit, cuiꝰ hemiſphæriũ unũ dij cœlites ſortiti ſunt, alterũ ĩferiores, partĩ cœlicolarũ fratres,

partim filij fratrũ. Veſtibula uero Plutonis p̃uinciæ clauſtris æneiſq; catenis undiq; uinciũtur. Illũ qui iſta reſerat, fluuius Acheron primo, deinde Cocytus excipit. Quibus trãſcurſis oportet ad Minoẽ & Radamãthum duci, in eam uidelicet regionem, qui ueritatis campus cognominatur: ubi ſedent iudices, examinantes uenientis cuiuſque uitam. Hic mendacijs tutari ſe nemo poteſt. Quibuſcunque igitur in uita bonus aſpirauit dæmon, in locum iſti piorum pertranſeunt, ubi uer æternum omnigenis exuberat fructibus, fonteſq; nitentium aquarum ſcaturiunt, prata inſuper amœna, uarijs depicta coloribus. Nec deſunt philoſophantium cœtus, poetarumq́; theatra. Circulares ibi chori, & muſicæ cantilenæ, ſuaueſq; concentus, iucunda conuiuia, ſanctiq; & uberes conuentus bibentium, inuiolabile gaudium, dulciſq; conuictus. Non frigoris illic aut caloris exceſſus, ſed aeris natura ſalubris, lenibus Solis radijs temperata. Hi purgatorum ſunt animorum ſedes, ubi diuina myſteria celebrant. Quid igitur obſtat, quin tibi primo honor præmiumq́; illic detur, cum originem à deo ducas? Eos quoque qui circa Herculem & Dionyſium, cum illuc deſcendunt, purgatos ire ratio dictat, ſpemq́; felicis itineris ex Cereris cultu ſuſcipere: Contrà, qui uitam ſceleribus inquinarunt, repente per tartarum à Furijs in Erebum chaoſq; raptãtur, ubi patet impiorum

piorum prouincia, Danaidumq́; puellarum labor irritus, aquis cribra implere fruſtra nitentium: ubi Tantali ſitis, Titij uiſcera, Siſyphi ſaxum perpetuò reuolubile: ubi feræ mordaces inſeparabiliter corporibus ſe cōplicant: ubi faces inextinguibiles carnes exurũt: ubi hoĩes impij omniformibus ſupplicijs cruciati, perpetua punitione uexantur. Hæc quidem à Gobria percepi. Tu uero de his iudices ô Axioche. Ego enim ratione coactus, hoc ſolum planè firmiterq́; cognoſco, animã omnem immortalẽ exiſtere, & eam quæ pura ex ijs locis abierit, ſine triſtitia uiuere. Quamobrem ſiue ſurſum ſiue deorſum tendas Axioche, beatum fore te oportet, ſi modò pie ſanc̃teq́; uixeris.

AXIOCHVS. Erubeſco mi Socrates, & ulterius loqui uereor. Tantum à me formido mortis abeſt, ut iam mori uehementer exoptem, adeò mihi ſermo ſuperior quaſi cœleſte oraculũ perſuaſit. Nũc igitur hanc uitam ſperno, utpote in potiorem locum feliciter tranſiturus. Quapropter in præſentia, quæ dicta ſunt, mecum ipſe tacitus animaduertam. Tu uero poſt meridiem ô Socrates ad me redibis.

SOCRATES. Faciam ut dicis, ſed interim in Cynoſargem reuertar deambulationis gratia, unde huc ad te deductus ſum.

XENOCRATIS DE MORTE LIBRI FINIS.

PARISIIS

APVD MICHAELEM VASCO-
SANVM, VIA AD DIVVM
IACOBVM SVB FON-
TIS SIGNO.

M. D. XXXIII.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

L1
34-5-A-13 118

ἈΛΚΙΝΟΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕἸΣ ΤᾺ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΟΓ-ΜΑΤΑ ΕἸΣΑΓΩΓΗ.

ALCINOI PHILOSOPHI AD PLATONIS DOGMATA INTRODVCTIO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Lutetiæ apud Michaelem Vaſcoſanum.
Menſe Decembri.

1 5 3 2

ΑΛΚΙΝΟΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΠΛΑΤΩΝΟΣ.

Τῶν κυριωτάτων Πλάτωνος δογμάτων, τοιαύτη τις ἂν διδασκαλία γένοιτο. φιλοσοφία ἐστὶν ὄρεξις σοφίας, ἢ λύσις καὶ περιαγωγὴ ψυχῆς ἀπὸ σώματος, ἐπὶ τὰ νοητὰ ἡμῶν τρεπομένων, καὶ τὰ κατ᾽ ἀλήθειαν ὄντα. σοφία δέ ἐστιν ἐπιστήμη θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. φιλόσοφος δ᾽ ἐστὶν ὁ παρωνύμως ἀπὸ ταύτης ὠνομασμένος, ὡς ὁ μουσικὸς ἀπὸ τῆς μουσικῆς. πεφυκέναι δὲ τοῦτον χρὴ πρῶτον μὲν πρὸς τὰ μαθήματα ὅσα δύναται προσοικειοῦν καὶ προσάγειν αὐτὸν τῇ γνώσει τῆς νοητῆς οὐσίας, καὶ μὴ πλανωμένης τε καὶ ῥεούσης. ἔπειτα δὲ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἔχειν ἐρωτικῶς, καὶ μηδαμῶς προσδέχεσθαι τὸ ψεῦδος. ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ φύσει πως σώφρονα εἶναι, καὶ κατὰ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς φυσικῶς κατεσταλμένον. ὁ γὰρ ἐφιέμενος μαθημάτων περὶ τὰ ὄντα καὶ ἐπὶ ταῦτα τρέπων ἑαυτοῦ τὴν ὄρεξιν, οὐ θαυμάζοι ἂν τὰς ἡδονάς. δεῖ δὲ καὶ ἐλευθέριον εἶναι τῇ γνώμῃ τὸν μέλλοντα φιλοσοφεῖν. ἐναντιώτατον γὰρ μικρολογία ψυχῇ μελλούσῃ θεωρεῖν τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα. καὶ πρὸς δικαιοσύνην

δὲ πεφυκέναι χρὴ αὐτὸν, εἴτε καὶ πρὸς ἀλήθειαν καὶ πρὸς
ἐλευθερίαν, καὶ πρὸς σωφροσύνην. προσεῖναι δὲ αὐτῷ
καὶ εὐμάθειαν καὶ μνήμην. εἰδοποιεῖ γὰρ καὶ ταῦτα τὸν
φιλόσοφον. αὗται δὲ αἱ εὐφυΐαι παιδείας μὲν ὀρθῆς καὶ
τροφῆς τῆς προσηκούσης τυχοῦσαι, τέλειον ἀποφαίνουσι
πρὸς ἀρετήν. ἀμεληθεῖσαι δὲ μεγάλων κακῶν αἴτιαι
γίνονται. ταύτας δὲ καὶ ὁμωνύμως ταῖς ἀρεταῖς εἴω
θεν ὀνομάζειν ὁ πλάτων, σωφροσύνην τε καὶ ἀνδρείαν καὶ
δικαιοσύνην. Διττοῦ δὲ ὄντος τοῦ βίου, τοῦ μὲν, θεω
ρητικοῦ, τοῦ δὲ πρακτικοῦ. τοῦ μὲν θεωρητικοῦ τὸ κεφά
λαιον ἐν τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας κεῖται, τοῦ πρακτικοῦ
δὲ ἐν τῷ πρᾶξαι τὰ ὑπαγορευόμενα ἐκ τοῦ λόγου. τί-
μιος μὲν δὴ ὁ θεωρητικὸς βίος, ἑπόμενος δὲ καὶ ἀναγ
καῖος ὁ πρακτικός. ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἐντεῦθεν
ἂν γένοιτο δῆλον. Ἔστι τοίνυν ἡ θεωρία ἐνέργεια τοῦ
νοῦ νοοῦντος τὰ νοητά. ἡ δὲ πρᾶξις ψυχῆς λογικῆς
ἐνέργεια διὰ σώματος γινομένη. ἡ ψυχὴ δὴ θεωροῦ
σα μὲν τὸ θεῖον καὶ τὰς νοήσεις τοῦ θείου, εὐπαθεῖν τε
λέγεται. καὶ τοῦτο τὸ πάθημα αὐτῆς φρόνησις ὠνόμα
σται. ὅπερ οὐχ ἕτερον εἴποι ἄν τις εἶναι τῆς πρὸς τὸ
θεῖον ὁμοιώσεως. ὅθεν καὶ προηγούμενον καὶ τίμιον ἂν
εἴη τὸ τοιοῦτο. καὶ εὐκταιότατον καὶ οἰκειότατον, ἀκώ
λυτόν τε καὶ ἐφ᾽ ἡμῖν κείμενον, καὶ τοῦ προκειμένου τέ-
λους ἡμῖν αἴτιον. ἡ μέν τοι πρᾶξις καὶ τὸ πρακτικὸν
διὰ τοῦ σώματος περαινόμενα κωλυθῆναί τε δύνανται
καὶ πράττοιτο ἂν ἀπαιτούντων τῶν πραγμάτων. ἃ κα

τὰ τὸν θεωρητικὸν βίον ὁρᾶται μελετῆσαι εἰς ἀνθρώπων ἤθη. ἥξει γὰρ ὁ σπουδαῖος ἐπὶ τὰ κοινὰ ὁπόταν ἴδῃ κακῶς διακείμενα, πρός τινων αὐτά. περιστατικὰ μὲν οὕτως ἡγούμενος. τὸ στρατηγεῖν, τὸ δικάζειν, τὸ πρεσβεύειν. ἄριστα δὲ τῶν πράξει μὲν καὶ ὡς ἐν ταύτῃ προηγούμενα τὸ περὶ νομοθεσίας καὶ πολιτείας κατάστασιν καὶ παιδείαν νέων. πρέπει δὴ ἐκ τῶν εἰρημένων τὸν φιλόσοφον μηδαμῶς τῆς θεωρίας ἀπολείπεσθαι. ἀλλ' ἀεὶ ταύτην τρέφειν καὶ αὔξειν, ὡς ἑπόμενον δὲ καὶ ἐπὶ τὸν πρακτικὸν χωρεῖν βίον.

Ἡ δὲ τοῦ φιλοσόφου σπουδὴ κατὰ τὸν πλάτωνα ἐν τρισὶν ἔοικεν εἶναι. ἔν τε τῇ θέᾳ τῇ τῶν ὄντων, γνώσει. καὶ ἐν τῇ πράξει τῶν καλῶν, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ λόγου θεωρίᾳ. καλεῖται δὲ ἡ μὲν τῶν ὄντων γνῶσις θεωρητική. ἡ δὲ περὶ τὰ πρακτέα πρακτική, ἡ δὲ περὶ τὸν λόγον διαλεκτική. διαιρεῖται δὲ αὕτη εἴς τε τὸ διαιρετικόν, καὶ τὸ ὁριστικόν, καὶ τὸ ἐπαγωγικόν, καὶ τὸ συλλογιστικόν. τοῦτο δὲ εἰς τὸ ἀποδεικτικόν, ὅπερ ἐστὶ περὶ τὸν ἀναγκαῖον συλλογισμόν, καὶ εἰς τὸ ἐπιχειρηματικόν. ὃ θεωρεῖται περὶ τὸν ἔνδοξον συλλογισμόν, καὶ εἰς τρίτον τὸ ῥητορικόν. ὅπερ ἐστὶ περὶ τὸ ἐνθύμημα. ὃ καλεῖται ἀτελὴς συλλογισμός, καὶ προσέτι τὰ σοφίσματα. ὅπερ προηγούμενον μὲν οὐκ ἂν εἴη τοῦ φιλοσόφου, ἀναγκαῖον δέ.

Τῆς δὲ πρακτικῆς τὸ μὲν, θεωρεῖται περὶ τὴν τῶν ἠθῶν ἐπιμέλειαν, τὸ δὲ περὶ τὴν τοῦ οἴκου προστασίαν. τὸ δέ, περὶ πόλιν καὶ τὴν ταύτης σωτηρίαν, τούτων δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἠθικὸν κέκλη

τὰ, τὸ δὲ δεύτερον οἰκονομικόν, τὸ δὲ λοιπὸν πολιτικόν. τοῦ δὲ θεωρητικοῦ τὸ μὲν, περὶ τὰ ἀκίνητα καὶ τὰ πρῶτα αἴτια καὶ ὅσα θεῖα θεολογικὸν καλεῖται. τὸ δὲ περὶ τὴν τῶν ἄστρων φορὰν καὶ τὰς τούτων περιόδους, καὶ ἀποκαταστάσεις καὶ τὸ δὲ τοῦ κόσμου τὴν σύστασιν φυσικόν. τὸ δὲ θεωρούμενον διὰ γεωμετρίας καὶ τῶν λοιπῶν μαθημάτων, μαθηματικόν. τῆς δὲ διαιρέσεως τοιαύτης οὔσης, καὶ τοῦ μερισμοῦ τῶν τῆς φιλοσοφίας εἰδῶν, περὶ τῆς διαλεκτικῆς θεωρίας πρότερον ῥητέον τῆς ἀρεσκούσης τῷ πλάτωνι. καὶ πρώτιστα περὶ κριτηρίου. ἐπεὶ οὖν ἐστί τι τὸ κρῖνον, ἔστι δὲ καὶ τὸ κρινόμενον, εἴη ἂν καὶ τὸ ἐκ τούτων ἀποτελούμενον, ὅπερ εἴποι ἄν τις κυρίως κρίσιν. κυρίως μὲν δὴ τὴν κρίσιν ὀνομάσαι ἄν τις κριτήριον, κοινότερον δὲ τὸ κρῖνον. τοῦτο δέ ἐστι διττόν. τὸ μὲν, ὑφ' οὗ κρίνεται τὸ κρινόμενον, τὸ δὲ δι' οὗ. ὧν τὸ μὲν, εἴη ἂν ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς. τὸ δὲ δι' οὗ ὄργανον φυσικὸν κριτικὸν, προηγουμένως μὲν τῶν ἀληθῶν, ἑπομένως δὲ καὶ τῶν ψευδῶν. τοῦτο δὲ οὐκ ἄλλο τί ἐστιν ἢ λόγος φυσικός, σαφέστερον δ' ἐπὶ ὄντων. κριτὴς μὲν ἂν λέγοιτο ὁ φιλόσοφος, ὑφ' οὗ τὰ πράγματα κρίνεται. κριτὴς δὲ καὶ ὁ λόγος, δι' οὗ τὸ ἀληθὲς κρίνεται, ὃ καὶ ὄργανον ἔφαμεν εἶναι. διττὸς δέ ἐστιν ὁ λόγος, ὁ μὲν γάρ ἐστι παντελῶς ἄληπτός τε καὶ ἀκριβής. ὁ δὲ κατὰ τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν ἀδιάψευστος. τούτων δὲ ὁ μὲν πρότερος, θεῷ δυνατὸς, ἀνθρώπῳ δὲ ἀδύνατος. ὁ δὲ δεύτερος καὶ ἀνθρώπῳ δυνατός. διττὸς δὲ καὶ οὗτος. ὁ

μὲν, περὶ τὰ νοητά. ὁ δὲ περὶ τὰ αἰσθητά. ὧν ὁ μὲν, περὶ τὰ νοητὰ ἐπιστήμη τέ ἐστι καὶ ἐπιστημονικὸς λόγος, ὁ δὲ περὶ τὰ αἰσθητὰ δοξασικός τε καὶ δόξα. ὅθεν ὁ μὲν ἐπιστημονικὸς τὸ βέβαιον ἔχει καὶ μόνιμον, ἅτε περὶ τῶν βεβαίων καὶ μονίμων ἀρχῶν. ὁ δὲ πιθανὸς καὶ δοξασικὸς πολὺ τὸ εἰκὸς διὰ τὸ μὴ περὶ τὰ μόνιμα εἶναι. ἐπιστήμης δὲ τῆς περὶ τὰ νοητὰ καὶ δόξης τῆς περὶ τὰ αἰσθητὰ ἀρχαὶ νόησίς τε καὶ αἴσθησις.

ἡ μὲν οὖν αἴσθησίς ἐστι πάθος ψυχῆς διὰ σώματος ἀπαγγελτικὸν προηγουμένως τῆς πεπονθυίας δυνάμεως. ὁπόταν δὲ ἐν τῇ ψυχῇ διὰ τῶν αἰσθητηρίων κατὰ τὴν αἴσθησιν τύπος ἐγγένηται. ὅπερ ἐστὶν αἴσθησις. ἔπειτα οὗτος μὴ διὰ χρόνου πλῆθος ἐξίτηλος γένηται, ἀλλ' ἔμμονος καὶ σωζόμενος ᾖ, τούτου σωτηρία μνήμη καλεῖται. δόξα δέ ἐστι συμπλοκὴ μνήμης καὶ αἰσθήσεως. ὁπόταν γὰρ ἐντύχωμεν αἰσθητῷ τινι πρώτως, καὶ ἀπ' αὐτοῦ αἴσθησις ἡμῖν γένηται, καὶ ἀπὸ ταύτης μνήμη, ἔπειτα ἐντύχωμεν τῷ αὐτῷ πάλιν αἰσθητῷ, τὴν προϋποκειμένην μνήμην συντίθεμεν τῇ ἐκ δευτέρου γενομένῃ αἰσθήσει. καὶ ἐν ἑαυτοῖς λέγομεν φέρε, σωκράτης. ἵππος. πῦρ. καὶ ὅσα τοιαῦτα. καὶ τοῦτο καλεῖται δόξα, συντιθέντων ἡμῶν τὴν προϋποκειμένην τῇ νεωστὶ γενομένῃ αἰσθήσει. καὶ ὅταν μὲν συμφωνήσῃ ταῦτα κατάλληλα γενόμενα ἀληθὴς γίνεται δόξα. ὅταν δὲ παραλλάξῃ ψευδής. ἂν γὰρ ἔχων τις μνήμην σωκράτους ἐντυχὼν πλάτωνι οἰηθῇ κατά τινα ὁμοιότητα σω

κράτει πάλιν ἐντυγχάνειν, ἔπειτα τὴν ἀπὸ πλάτωνος αἴσθησιν ὡς ἀπὸ σωκράτους λαβὼν συνθέῃ, ἣν ἔχει περὶ σωκράτους μνήμην ψευδὴς γίνεται δόξα. ἐν ᾧ δὲ γίνεται ἡ μνήμη καὶ ἡ αἴσθησις, τοῦτο κηρίνῳ ἐκμαγείῳ ὁ πλάτων ἀπεικάζει. ὅταν δὲ τὰ δοξαθέντα ἐξ αἰσθήσεως καὶ μνήμης ἀναπλάσασα ἡ ψυχὴ τῇ διανοίᾳ ἀποβλέπῃ πρὸς ταῦτα ὥσπερ πρὸς ἐκεῖνα ἀφ' ὧν ἐγένετο, ἀναζωγράφησιν τὸ τοιοῦτο ὁ πλάτων καλεῖ. ἔσθ' ὅτε δὴ καὶ φαντασίαν. τὴν δὲ διάνοιαν φησὶ τὸν αὐτῆς τῆς ψυχῆς πρὸς αὐτὴν διάλογον. λόγον δὲ τὸ ἀπ' ἐκείνης ῥεῦμα διὰ τοῦ στόματος χωροῦν μετὰ φθόγγου. νόησις δ' ἐστὶ νοῦ ἐνέργεια θεωροῦντος τὰ πρῶτα νοητά. αὕτη διττὴ ἔοικεν εἶναι. ἡ μὲν, πρὸ τοῦ ἐν τῷδε τῷ σώματι γενέσθαι τὴν ψυχὴν θεωρούσης αὐτῆς τὰ νοητά. ἡ δὲ μετὰ τὸ ἐμβιβασθῆναι εἰς τόδε τὸ σῶμα. τούτων δ' ἡ μὲν πρὸ τοῦ ἐν τῷ σώματι γενέσθαι τὴν ψυχὴν αὐτὸ τοῦτο νόησις ἐκαλεῖτο. γενομένης δὲ αὐτῆς ἐν τῷ σώματι, ἡ τότε λεγομένη νόησις νῦν ἐλέχθη φυσικὴ ἔννοια, νόησίς τις οὖσα ἐναποκειμένη τῇ ψυχῇ. ὅταν οὖν φῶμεν τὴν νόησιν ἀρχὴν εἶναι τοῦ ἐπιστημονικοῦ λόγου, οὐχὶ τὴν νῦν λεγομένην φαμέν. ἀλλὰ τὴν ὅτε χωρὶς τοῦ σώματος ἦν ἡ ψυχή, ἥτις ὡς ἔφαμεν τότε μὲν νόησις ἐλέγετο, νῦν δὲ φυσικὴ ἔννοια. καλεῖται δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἡ φυσικὴ ἔννοια καὶ ἐπιστήμη ἁπλῆ. καὶ πτέρωμα ψυχῆς. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ μνήμη. ἐκ δὲ τούτων ἁπλῶν οὐσῶν ἐπιστημῶν ὁ φυσικὸς καὶ ἐπιστημονικὸς συνέστηκε

λόγος, φύσει ἐνυπάρχων. οὐκοῦν ὄντος καὶ ἐπιστημονικοῦ λόγου καὶ δοξαστικοῦ, οὔσης δὲ καὶ νοήσεως καὶ αἰσθήσεως, ἔστι καὶ τὰ τούτοις ὑποπίπτοντα, οἷον τὰ νοητὰ καὶ αἰσθητά. καὶ ἐπεὶ τῶν νοητῶν τὰ μὲν πρῶτα ὑπάρχει ὡς αἱ ἰδέαι, τὰ δὲ δεύτερα ὡς τὰ εἴδη τὰ ἐπὶ τῇ ὕλῃ ἀχώριστα ὄντα τῆς ὕλης, καὶ νόησις ἔσται διττή. ἡ μὲν τῶν πρώτων, ἡ δὲ τῶν δευτέρων. καὶ πάλιν ἐπεὶ τῶν αἰσθητῶν ἔστι τὰ μὲν πρῶτα ὡς αἱ ποιότητες, οἷον χρῶμα λευκότης. τὰ δὲ, κατὰ συμβεβηκός, οἷον τὸ λευκὸν καὶ τὸ κεχρωσμένον, μετὰ δὲ ταῦτα τὸ ἄθροισμα οἷον πῦρ μέλι, οὕτω δὴ καὶ αἴσθησις ἡ μέν τις ἔσται τῶν πρώτων πρώτη λεγομένη. ἡ δὲ τῶν δευτέρων δευτέρα. τὰ μὲν δὴ πρῶτα νοητὰ νόησις κρίνει οὐκ ἄνευ τοῦ ἐπιστημονικοῦ λόγου περιλήψει τινί, καὶ οὐ διεξόδῳ. τὰ δὲ δεύτερα ὁ ἐπιστημονικὸς λόγος, οὐκ ἄνευ νοήσεως. τὰ δὲ πρῶτα αἰσθητὰ καὶ τὰ δεύτερα ἡ αἴσθησις κρίνει, οὐκ ἄνευ τοῦ δοξαστικοῦ λόγου. τὸ δὲ ἄθροισμα ὁ δοξαστικὸς λόγος οὐκ ἄνευ τῆς αἰσθήσεως. τοῦ νοητοῦ δὴ κόσμου πρώτου ὄντος νοητοῦ, τοῦ δ' αἰσθητοῦ ἀθροίσματος, τὸν μὲν νοητὸν κόσμον κρίνει νόησις μετὰ λόγου, τουτέστιν οὐκ ἄνευ λόγου. τὸν δὲ αἰσθητὸν ὁ δοξαστικὸς λόγος οὐκ ἄνευ αἰσθήσεως. οὔσης δὲ θεωρίας καὶ πράξεως ὁ ὀρθὸς λόγος οὐχ ὁμοίως κρίνει τὰ τῇ θεωρίᾳ ὑποπίπτοντα, καὶ τὰ πρακτά. ἀλλ' ἐν μὲν τῇ θεωρίᾳ ἐπισκοπεῖ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ μὴ οὕτως ἔχον. ἐν δὲ τοῖς πρακτοῖς τί τὸ οἰκεῖον, καὶ τί τὸ ἀλλότριον, καὶ τί τὸ πραττόμενον. τὸ γὰρ ἔχειν ἔννοιαν

φυσικὴν καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ περὶ λόγῳ χρώμενοι καὶ ἀναφέροντες ἐπὶ τὰς φυσικὰς ἐννοίας ὡς ἐπὶ μέτρα τινὰ ὡρισμένα, κρίνομεν εἴτε οὕτως ἔχει τάδε τινὰ εἴτε καὶ ἑτέρως. Τῆς διαλεκτικῆς δὲ στοιχειωδέστατον ἡγεῖται πρῶτον μὲν τὸ τὴν οὐσίαν ἐπιβλέπειν παντὸς ὁτουοῦν. ἔπειτα περὶ τῶν συμβεβηκότων. ἐπισκοπεῖ δὲ αὐτὸ μὲν ὅ ἐστιν ἕκαστον, ἢ ἄνωθεν διαιρετικῶς καὶ ὁριστικῶς, ἢ κάτωθεν ἀναλυτικῶς. τὰ δὲ συμβεβηκότα καὶ τὰ ὑπάρχοντα ταῖς οὐσίαις ἢ ἐκ τῶν περιεχομένων διὰ ἐπαγωγῆς, ἢ ἐκ τῶν περιεχόντων διὰ συλλογισμοῦ. ὡς κατὰ λόγον εἶναι τῆς διαλεκτικῆς, τὸ μὲν, διαιρετικόν, τὸ δὲ, ὁριστικόν, τὸ δὲ, ἀναλυτικόν. καὶ προσέτι ἐπαγωγικόν τε καὶ συλλογιστικόν. Διαίρεσις μὲν τοίνυν ἐστὶν, ἡ μὲν γένους εἰς εἴδη τομή. ἡ δὲ, ὅλου εἰς μέρη. ὡς ἡνίκα ἐτέμνομεν τὴν ψυχὴν εἴς τε τὸ λογικὸν, καὶ εἰς τὸ παθητικόν. καὶ αὖ πάλιν τὸ παθητικὸν εἴς τε τὸ θυμικὸν καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. ἡ δὲ φωνῆς τομὴ εἰς σημαινόμενα, ὡς ὅταν ἓν καὶ ταυτὸν ὄνομα εἰς πλείω πράγματα ἕλκηται, ἡ δὲ συμβεβηκότων εἰς ὑποκείμενα. ὡς ὅταν φῶμεν τῶν ἀγαθῶν, τὰ μὲν, περὶ ψυχὴν, τὰ δὲ, περὶ σῶμα, τὰ δὲ ἐκτός. ἡ δὲ, ὑποκειμένων εἰς συμβεβηκότα. ὡς ὅταν φῶμεν τῶν ἀνθρώπων τοὺς μὲν ἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς δὲ, κακοὺς, τοὺς δὲ, μέσους. Τῇ τοίνυν τοῦ γένους πρῶτον εἰς εἴδη τομῇ χρῆσθαι δεῖ ὑπὲρ τοῦ διαγινώσκειν αὐτὸ ἕκαστον ὅ ἐστι κατὰ τὴν οὐσίαν. τοῦτο δὲ ἄνευ ὅρου οὐκ ἂν γένοιτο. ὁ δὲ ὅρος ἐκ διαιρέσεως γίνεται

ται τοῦτον τὸν τρόπον, τοῦ μέλλοντος ὅρῳ ὑποπίπτειν πρά γματος. Δεῖ τὸ γένος λαβεῖν, ὡς τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῶον, ἔπειτα τοῦτο τέμνειν κατὰ τὰς προσεχεῖς διαφορὰς κα τιόντας μέχρι τῶν εἰδῶν. οἷον εἰς λογικὸν καὶ ἄλογον καὶ θνητὸν καὶ ἀθάνατον, ὥστε εἰ συντεθεῖεν αἱ προσε χεῖς διαφοραὶ τῷ γένει τὸ ὅλον, αὐτῶν ὅρον ἀνθρώπου γίνεσθαι. ἀναλύσεως δὲ εἴδη ἐστὶ τρία. ἡ μὲν γάρ ἐστιν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τὰ πρῶτα νοητὰ ἄνοδος. ἡ δὲ, διὰ τῶν δεικνυμένων καὶ ὑποδεικνυμένων ἄνοδος, ἐπὶ τὰς ἀναποδείκτους καὶ ἀμέσους προτάσεις. ἡ δὲ, ἐξ ὑποθέ σεως ἀνιοῦσα. ἐπὶ τὰς ἀνυποθέτους ἀρχάς. ἡ μὲν δὴ πρώτη τοιάδε τις ἐστίν. οἷον ἂν ἀπὸ τοῦ περὶ τὰ σώμα τα καλοῦ μετίωμεν ἐπὶ τὸ ἐν ταῖς ψυχαῖς καλόν. ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν. εἶτα ἀπὸ τούτου ἐπὶ τὸ ἐν τοῖς νόμοις, εἶτ᾽ ἐπὶ τὸ πολὺ πέλα γος τοῦ καλοῦ. εἶτα οὕτω μετιόντες εὕροιμεν λοιπόν, τὸ αὐτὸ τὸ καλόν. τὸ δεύτερον εἶδος τῆς ἀναλύσεως τοιοῦ τόν τί ἐστιν. ὑποτίθεσθαι δεῖ τὸ ζητούμενον καὶ θεωρεῖν τίνα ἐστὶ πρότερα αὐτοῦ, καὶ ταῦτα ἀποδεικνύειν ἀπὸ τῶν ὑστέρων ἐπὶ τὰ πρότερα ἀνιόντα, ἕως ἂν ἔλθω μεν ἐπὶ τὸ πρῶτον καὶ ὁμολογούμενον. ἀπὸ τούτου δὲ ἀρξάμενοι ἐπὶ τὸ ζητούμενον κατελευσόμεθα συνθε τικῷ τρόπῳ. οἷον ζητῶ εἰ ἀθάνατός ἐστιν ἡ ψυχή ὑποθέ μενος αὐτὸ τοῦτο ζητῶ εἰ ἀεικίνητος. καὶ τοῦτο ἀποδεί ξας ζητῶ εἰ τὸ ἀεικίνητον, αὐτοκίνητον. καὶ πάλιν τοῦτο ἀποδείξας σκοπῶ εἰ τὸ αὐτοκίνητον ἀρχὴ κινήσεως,

εἶτα εἰ ἡ ἀρχὴ ἀγένητος. ὅπερ τίθεται ὡς ὁμολογούμενον τοῦ ἀγενήτου καὶ ἀφθάρτου ὄντος. ἀφ' οὗ ἀρχόμενος ἐναργοῦς ὄντος, συνθήσω τοιαύτην ἀπόδειξιν. εἰ ἡ ἀρχὴ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον, ἀρχὴ κινήσεως τὸ αὐτοκίνητον, τὸ αὐτοκίνητον δὲ ψυχή, ἄφθαρτος ἄρα καὶ ἀγένητος, καὶ ἀθάνατος ἡ ψυχή. ἡ δὲ ἐξ ὑποθέσεως ἀνάλυσίς ἐστι τοιαύτη. ὁ ζητῶν τι ὑποτίθεται αὐτὸ ἐκεῖνο. εἶτα τῷ ὑποτεθέντι σκοπεῖ τί ἀκολουθεῖ, καὶ μετὰ τοῦτο εἰ δέοι λόγον ἀποδιδόναι τῆς ὑποθέσεως, ἄλλην ὑποθέμενος ὑπόθεσιν ζητεῖ. εἰ τὸ πρότερον ὑποτεθὲν πάλιν ἐστὶν ἀκόλουθον ἄλλης ὑποθέσεως· καὶ τοῦτο μέχρις ἂν οὗ ἐπί τινα ἀρχὴν ἀνυπόθετον ἔλθοι, ποιεῖ.

ἐπαγωγὴ δέ ἐστι πᾶσα ἡ διὰ λόγων μέθοδος. ἡ ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον μετιοῦσα. ἢ ἀπὸ τῶν καθέκαστα ἐπὶ τὰ καθόλου. χρησιμωτάτη δὲ ἡ ἐπαγωγὴ εἰς τὸ ἀνακινεῖν τὰς φυσικὰς ἐννοίας. τοῦ δὲ λόγου, ὃν καλοῦμεν πρότασιν, δύο ἐστὶν εἴδη. τὸ μὲν, κατάφασις, τὸ δὲ ἀπόφασις. κατάφασις μὲν τὸ τοιοῦτον, Σωκράτης περιπατεῖ. ἀπόφασις δὲ τὸ τοιοῦτο. Σωκράτης οὐ περιπατεῖ. τῆς δὲ ἀποφάσεως καὶ καταφάσεως. ἡ μέν ἐστι καθόλου, ἡ δὲ ἐπὶ μέρους. ἐπὶ μέρους μὲν καταφατικὴ ἡ τοιαύτη. τὶς ἡδονὴ ἀγαθόν. ἀποφατικὴ δὲ τοιαύτη, τὶς ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν. καθόλου δὲ καταφατικὴ μὲν ἡ τοιαύτη. πᾶν τὸ αἰσχρὸν κακόν. ἀποφατικὴ δὲ ἡ τοιαύτη. οὐδὲν τῶν αἰσχρῶν ἀγαθόν. τῶν δὲ προτάσεων αἱ μὲν κατηγορικαί εἰσιν, αἱ δὲ ὑποθετικαί. κατηγορικαὶ μὲν ἁπλαῖ,

οἷον πᾶν δίκαιον καλόν. ὑποθετικαὶ δέ εἰσιν αἱ ἀκο-
λουθίαν δηλοῦσαι, ἢ μάχην. χρῆται δὲ ὁ πλάτων καὶ
τῇ τῶν συλλογισμῶν πραγματείᾳ, ἐλέγχωντε καὶ ἀπο-
δεικνύων. ἐλέγχων μὲν διὰ ζητήσεως τὰ ψευδῆ, ἀπο-
δεικνύων δὲ διάτινος διδασκαλίας, τὰ ἀληθῆ.
ἔστι δὲ ὁ συλλογισμὸς λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτε-
ρόν τι τῶν κειμένων δι' αὐτῶν τῶν τεθέντων ἐξ ἀ-
νάγκης συμβαίνει. τῶν δὲ συλλογισμῶν οἱ μέν εἰσι
κατηγορικοί, οἱ δὲ, ὑποθετικοί. οἱ δὲ, μικτοί. ἐκ τούτων
κατηγορικοὶ μὲν, ὧν καὶ τὰ λήμματα καὶ τὰ συμπε-
ράσματα ἁπλαῖ ὑποθέσεις ὑπάρχουσιν. ὑποθετικοὶ δὲ
οἱ ἐξ ὑποθετικῶν προτάσεων. μικτοὶ δὲ οἱ τὰ δύο
συνειληφότες. χρῆται δὲ ὁ ἀνὴρ τοῖς μὲν ἀποδεικτικοῖς
ἐν τοῖς ὑφηγητικοῖς διαλόγοις. τοῖς δὲ ἐνδόξοις πρὸς
τοὺς σοφιστάς τε καὶ νέους, τοῖς δὲ ἐριστικοῖς πρὸς τοὺς
ἰδίως λεγομένους ἐριστικούς. οἷον εὐθύδημον φέρε καὶ
ἱππίαν. τῶν δὲ κατηγορικῶν σχημάτων ὄντων τριῶν
καὶ τοῦ μὲν πρώτου ἐν ᾧ ὁ κοινὸς ὅρος τοῦ μὲν, κατη-
γορεῖται τῷ δὲ ὑπόκειται. τοῦ δὲ δευτέρου ἐν ᾧ ὁ κοι-
νὸς ὅρος ἀμφοτέρων κατηγορεῖται. τοῦ δὲ τρίτου ἐν ᾧ,
ὁ κοινὸς ὅρος ἀμφοτέροις ὑπόκειται. ὅρους δέ
φημι τὰ μέρη τῶν προτάσεων. οἷον ἐπὶ τοῦ πᾶς ὁ ἄν-
θρωπος ζῷον, τὸν ἄνθρωπον φαμὲν καὶ τὸ ζῷον, καὶ κατὰ
τὸ πρῶτον σχῆμα ἐρωτᾷ λόγους ὁ πλάτων καὶ κα-
τὰ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον. καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον
οὕτως ἐν ἀλκιβιάδῃ. τὰ δίκαια καλά. τὰ καλὰ ἀγα-

θα, τὰ δίκαια ἄρα ἀγαθά. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ὡς ἐν παρμενίδῃ οὕτως. ὃ μὴ ἔχει μέρη οὔτε εὐθύ ἐστιν οὔτε στρογγύλον, τὸ δὲ μετέχον σχήματος ἢ εὐθύ ἐστιν ἢ στρογγύλον, ὃ ἄρα μὴ ἔχει μέρη, οὐδὲ σχήματος μετέχει. κατὰ δὲ τὸ τρίτον οὕτως ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ. τὸ μετέχον σχήματος ποιόν ἐστι, τὸ μετέχον σχήματος πεπεράτωται, τὸ ἄρα ποιὸν πεπέραται. τοὺς δὲ ὑποθετικοὺς ἐν πολλοῖς βιβλίοις εὑρήσομεν ἐρωτωμένους ὑπὸ αὐτοῦ, μάλιστα δ' ἐν τῷ παρμενίδῃ τοιούτους εὕροιμεν ἂν λόγους. εἰ μὴ ἔχοι μέρη τὸ ἓν οὔτε ἀρχὴν οὔτε μέσον, οὔτε τελευτὴν ἔχει. εἰ μήτε ἀρχὴν, μήτε μέσον, μήτε τελευτὴν ἔχει, οὐδὲ πέρας ἔχει. εἰ μὴ ἔχει πέρας, οὐδὲ σχήματος μετέχει. εἰ ἄρα μὴ ἔχει μέρη τὸ ἓν οὐδὲ σχήματος μετέχει. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ὑποθετικὸν σχῆμα ὃ οἱ πλεῖστοι τρίτον φασὶ, καθ' ὃ ὁ κοινὸς ὅρος ἀμφοτέροις τοῖς ἄκροις ἕπεται οὕτως ἐρωτᾷ. εἰ μὴ ἔχει μέρη τὸ ἓν οὔτε εὐθύ ἐστιν οὔτε στρογγύλον, εἰ μετέχει σχήματος ἢ εὐθύ ἐστιν ἢ στρογγύλον, εἰ ἄρα μὴ ἔχει μέρη οὐ μετέχει σχήματος. ἔτι μὴν καὶ κατὰ τὸ τρίτον σχῆμα πρὸς τινων δὲ δεύτερον, καθ' ὃ ὁ κοινὸς ὅρος ἀμφοτέρων ἡγεῖται ἐν τῷ φαίδωνι οὕτως ἐρωτᾷ δυνάμει, εἰ λαβόντες τὴν τοῦ ἴσου ἐπιστήμην οὐκ ἐπιλελήσμεθα, ἐπιστάμεθα, εἰ δὲ ἐπιλελήσμεθα ἀναμιμνησκόμεθα. ἐπὶ τῶν μικτῶν δὲ μέμνηται. τῶν μὲν δὴ ἀκολουθίας κατασκευαστικῶν οὕτως. εἰ τὸ ἓν ὅλον ἐστὶ καὶ τὸ πεπερασμένον τοῦτο ἀρχὴν καὶ μέσα καὶ τε-

λουτὴν ἔχον, καὶ σχήματος μετέχει. τὸ δὲ ἡγούμενον, τοῦ ἄρα λόγου. τὸ δὲ δὴ, ἀκολουθίας ἀνασκευαστικῶν, οὕτω πως τὰς διαφορὰς κατὰ τοῦτο θεωρεῖσθαι. ὅταν οὖν τις ἀκριβῶς κατίδῃ τὰς τῶν ψυχῆς δυνάμεις, καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων διαφορὰς καὶ τὰ εἴδη τῶν λόγων ἃ προσαρμόττει τῇδε ἢ τῇδε τῇ ψυχῇ, ὀξέως τε αἰσθάνηται καὶ ὅποιος ὑπὸ τίνων λόγων καὶ ὁποίων πέπεισθαι δύναται. οὗτος εἰ προσλάβοι καὶ τὸν καιρὸν τῆς χρήσεως τὸν προσήκοντα, τέλειος ἔσται ῥήτωρ. καὶ ἡ ῥητορικὴ αὐτοῦ δικαίως ἂν λέγοιτο ἐπιστήμη τοῦ εὖ λέγειν, καὶ τὴν τῶν σοφισμάτων δὲ μέθοδον εὕροιμεν ἂν ὑπὸ τοῦ πλάτωνος ὑπογεγραμμένην ἐν τῷ εὐθυδήμῳ εἰ ἀκριβῶς ἐντύχοιμεν τῷ βιβλίῳ. ὥς τε ἐν αὐτῷ ὑποδεδεῖχθαι τίνα μὲν παρὰ τὴν φωνήν ἐστι σοφίσματα. τίνα δὲ παρὰ τὰ πράγματα καὶ τὰς λύσεις αὐτῶν, καὶ μὴν τὰς δέκα κατηγορίας ἔν τε τῷ παρμενίδῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπέδειξε, τὸν ἐτυμολογικόν τε τύπον ὅλον ἐν τῷ κρατύλῳ διεξέρχεται. ἁπλῶς τε ἱκανώτατος ὁ ἀνὴρ καὶ θαυμαστὸς τῆς τε ὁριστικῆς καὶ διαιρετικῆς πραγματείας. αἳ πᾶσαι δεικνύουσι μάλιστα τὴν δύναμιν τῆς διαλεκτικῆς. τὰ δὲ ἐν τῷ κρατύλῳ τοιοῦτον ἔχει τὸν νοῦν. ζητεῖ γὰρ πότερον φύσει τὰ ὀνόματά ἐστιν ἢ θέσει. ἀρέσκει δὲ αὐτῷ θέσει ὑπάρχειν τὴν ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων, οὐ μὴν ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν. ἀλλ᾽ ὥς τε τὴν θέσιν γενέσθαι ἀκόλουθον τῇ τοῦ πράγματος φύσει, μὴ γὰρ ἄλλο τὴν ὀρθότητα εἶναι τοῦ ὀνόματος,

ἢ τὴν σύμφωνον τῇ φύσει τοῦ πράγματος θέσιν, μήτε γὰρ τὴν θέσιν τὴν ὁποιανοῦν ποτε τοῦ ὀνόματος αὐτάρκειαν εἶναι καὶ ἀποχρῶσαν πρὸς ὀρθότητα, μήτε τὴν φύσιν καὶ τὴν πρώτην ἐκφώνησιν. ἀλλὰ τὸ δ' ἐξ ἀμφοῖν. ὥστε εἶναι παντὸς ὀνόματος κατὰ τὸ οἰκεῖον τῇ τοῦ πράγματος φύσει κείμενον, οὐ γὰρ δή που ἂν τὸ τυχὸν τῷ τυχόντι τεθῇ, σημαίνει τὸ ὀρθόν, οἷον εἰ ἵππον εἰ θέμεθα ἀνθρώπῳ ὄνομα. καὶ γάρ τοι τὸ λέγειν μία δή τις ἐστὶ τῶν πράξεων. ὥστε οὐχ ὅπως δή ποτε λέγων, ὀρθῶς ἂν λέγοι. ἀλλ' εἰ οὕτω λέγοι ἢ τὰ πράγματα πέφυκεν. ἐπεὶ δὲ τοῦ λέγειν μέρος ἐστὶ τὸ ὀνομάζειν, ὡς καὶ τοῦ λόγου μέρος τὸ ὄνομα, τὸ ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς ὀνομάζειν οὐ κατὰ θέσιν ὁποιανοῦν γίνοιτ' ἂν ἀλλὰ κατὰ τὴν φυσικὴν τοῦ ὀνόματος οἰκειότητα πρὸς τὸ πρᾶγμα. καὶ οὗτος ἂν εἴη ὀνοματοθέτης ἄριστος ὁ σημαίνων, διὰ ὀνόματος τὴν φύσιν τοῦ πράγματος. ἔστι δὲ τὸ ὄνομα ὄργανον πράγματος οὐχ ὃ ἔτυχεν. ἀλλὰ τὸ κατάλληλον τῇ φύσει, καὶ διὰ τούτου διδάσκομεν ἀλλήλους τὰ πράγματα καὶ διακρίνομεν αὐτά, ὥστε εἶναι τὸ ὄνομα διδασκαλικόν τι καὶ διακριτικὸν τῆς ἑκάστου οὐσίας ὄργανον. ὡς ἡ κερκὶς τοῦ ὑφάσματος. τούτου τὸ διαλεκτικὸν δὴ καὶ τοῦτο ὑπάρξει τὸ τοῖς ὀνόμασιν ὀρθῶς χρῆσθαι. ὡς γὰρ κερκίδι χρήσαιτ' ἂν ὑφαντικὸς ἀνὴρ εἰδὼς αὐτῆς τὸ προσῆκον ἔργον τέκτονος αὐτὴν δημιουργήσαντος. οὕτω καὶ ὁ διαλεκτικὸς ὀνοματοθέτου θέντος τοὔνομα χρήσαιτ' ἂν αὐτῷ κατὰ τρόπον

καὶ

καὶ προσφόρως. καὶ τοῦ μὲν τέκτονος τὸ ποιῆσαι πη-
δάλιον, κυβερνήτου δὲ τὸ χρήσασθαι καλῶς. οὕτω γάρ
τοι καὶ αὐτὸς ὁ ὀνοματοθέτης καλῶς ἂν χρήσαιτο τῇ
θέσει. εἰ ὡς διαλεκτικοῦ παρόντος ποιοῖτο τὴν θέσιν
τὴν φύσιν τῶν ὑποκειμένων ἐπισταμένου. τὸ μὲν δὴ διαλε-
κτικὸν ἐπὶ τοσοῦτον ὑπογεγράφθω. ἑξῆς δὲ περὶ
τοῦ θεωρητικοῦ λέγωμεν. τούτου τοίνυν τὸ μὲν, ἔφα-
μεν εἶναι θεολογικὸν, τὸ δὲ φυσικὸν, τὸ δὲ μαθηματι-
κόν. καὶ ὅτι τοῦ μὲν θεολογικοῦ τέλος ἡ περὶ τὰ πρῶτα
αἴτια καὶ ἀνωτάτω τε καὶ ἀρχικὰ γνῶσις. τοῦ δὲ φυσικοῦ
τὸ μαθεῖν τίς ποτ᾽ ἐστὶν ἡ τοῦ παντὸς φύσις. καὶ οἷον
τί ζῶον ἄνθρωπος. καὶ τίνα χώραν ἐν κόσμῳ ἔχων, καὶ
εἰ θεὸς προνοεῖ τῶν ὅλων, καὶ εἰ ἄλλοι θεοὶ τεταγμέ-
νοι ὑπὸ τούτῳ. καὶ τίς ἡ τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς θεοὺς
σχέσις. τοῦ δὲ μαθηματικοῦ τὸ ἐπισκέψασθαι τὴν ἐπί-
πεδόν τε καὶ τριχῇ διεστηκυῖαν φύσιν. περί τε κινήσε-
ως καὶ φορᾶς ὅπως ἔχει. προκείσθω δὲ ἡ τοῦ μαθημα-
τικοῦ θεωρία ἐπὶ κεφαλαίων. αὕτη τοίνυν καὶ πρὸς
ὀξύτητα διανοίας παρελήφθη ὑπὸ τοῦ πλάτωνος θήγου-
σαν τὴν ψυχὴν. καὶ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ὄντων ἀκρίβει-
αν παρεχομένη. τότε περὶ τοὺς ἀριθμοὺς ὂν μόριον τοῦ
μαθηματικοῦ οὐχ ἣν ἔτυχεν οἰκειότητα ἐμποιεῖ πρὸς
τὴν τοῦ ὄντος ἐπάνοδον, ἀλλὰ σχεδόν τι τῆς περὶ τὰ
αἰσθητὰ πλάνης καὶ ἀγνοίας ἀπαλλάττει ἡμᾶς. συνερ-
γοῦν πρὸς τὴν τῆς οὐσίας γνῶσιν. πρός τε πολέμους εὔθε-
τον ὑπάρχει διὰ τὴν τῶν τακτικῶν θεωρίαν. τό γε

μὴν καὶ τὴν γεωμετρίαν ἐπιτηδειότατον καὶ αὐτὸ πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ γνῶσιν. ὅταν γέ τις μὴ πράξεως ἕνεκεν μετίῃ γεωμετρίαν. ἀλλὰ προσχρώμενος. αὐτῇ ὡς ἐπὶ τὸ ὂν ἀεὶ ἀνιέναι. καὶ μὴ διατρίβειν περὶ τὸ γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον. καὶ μὴν ἥτε γεωμετρία χρησιμωτάτη. μετὰ γὰρ τὴν δευτέραν αὔξησιν ἀκόλουθος ἡ κατ' αὐτὴν θεωρία τρίτην αὔξησιν ἔχουσα. χρήσιμον δὲ ὥσπερ τι τέταρτον μάθημα καὶ ἡ ἀστρονομία. καθ' ἣν ἐν τῷ οὐρανῷ θεασόμεθα ἄστρων τε φορὰς καὶ οὐρανοῦ. καὶ τὸν δημιουργὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας, μηνῶν τε καὶ ἐνιαυτῶν, δι' ὧν κατά τινα οἰκείαν ὁδὸν καὶ τὸν ἁπάντων δημιουργὸν ζητήσομεν. μετιόντες ἀπὸ τούτων τῶν μαθημάτων. ὥσπερ τινὸς ὑποβάθρας καὶ στοιχείων. καὶ μουσικῆς δὲ ἐπιμελησόμεθα. ἐπὶ τὰ αὐτὰ τὴν ἀκοὴν φέροντες. ὥσπερ γὰρ πρὸς ἀστρονομίαν ὄμματα συνέστηκεν, οὕτως ἀκοὴ πρὸς τὸ ἐναρμόνιον, καὶ ὥσπερ ἀστρονομίᾳ τὸν νοῦν προσέχοντες ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἐπὶ τὴν ἀόρατον καὶ νοητὴν οὐσίαν ποδηγούμεθα. οὕτω καὶ περὶ ἐναρμονίου φωνῆς κατακούοντες ἀπὸ τῶν ἀκουστῶν ἐπὶ τὰ αὐτῷ τῷ νῷ θεωρούμενα κατὰ ταῦτα μεταβαίνομεν, ὡς εἰ μὴ οὕτω μετίοιμεν ταῦτα τὰ μαθήματα, ἀτελής τε καὶ ἀνόνητος καὶ οὐδενὸς λόγου ἀξία ἡ περὶ τούτων σκέψις γένοιτ' ἂν ἡμῖν. δεῖ γὰρ ὀξέως ἀπὸ τῶν ὁρατῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἀκουστῶν μεταβαίνειν ἐπ' ἐκεῖνα ἃ ἔστιν ἰδεῖν μόνῳ τῷ τῆς ψυχῆς λογισμῷ. ἔστι γὰρ ἡ τῶν μαθημάτων περίσκεψις ὡς ἂν προοίμιόν τι πρὸς τῆς

τῶν ὄντων θεωρίαν, ἐφιέμεναι μὲν τοῦ ὄντος λαμβάνεσθαι, γεωμετρία τε καὶ ἀριθμητικὴ καὶ οἱ ταύταις ἑπόμενοι, ὀνειρώττουσι μὲν περὶ τὸ ὄν. ὑπὲρ δὲ αὐτὸ δυνατοῦσιν ἰδεῖν, ἀγνοοῦσαι τάς τε ἀρχὰς καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν συγκείμενα. οὐδὲν δὲ ἧττον χρησιμώτατοι οὖσαι τυγχάνουσι περὶ τὰ εἰρημένα. ὅθεν οὐκ ἐπιστήμας ταῦτα τὰ μαθήματα ἔφησεν ὁ πλάτων. ἡ μέντοι διαλεκτικὴ μέθοδος ἀπὸ τῶν γεωμετρικῶν ὑποθέσεων ἐπὶ τὰ πρῶτα καὶ ἀρχικὰ καὶ ἀνυπόθετα ἀνιέναι πέφυκεν. ὅθεν τὴν μὲν διαλεκτικὴν ἐπιστήμην προσεῖπε. τὰ δὲ μαθήματα οὔτε δόξαν διὰ τὸ ἐναργέστερα εἶναι τῶν αἰσθητῶν. οὔτε ἐπιστήμην διὰ τὸ ἀμυδρότερα εἶναι τῶν πρώτων νοητῶν. ἀλλὰ δόξαν μὲν τῶν σωμάτων φησίν. ἐπιστήμην δὲ τῶν πρώτων. διάνοιαν δὲ τῶν μαθημάτων. τίθεται δέ τι καὶ πίστιν, καὶ εἰκασίαν. τούτων δὲ τὴν μὲν πίστιν τῶν αἰσθητῶν, τὴν δὲ εἰκασίαν τῶν εἰκόνων καὶ εἰδώλων. ἐπεὶ δὲ ἡ διαλεκτικὴ ἰσχυρώτατόν ἐστι τῶν μαθημάτων, ἅτε καὶ περὶ τὰ θεῖα καὶ βέβαια γινομένη, διὰ τοῦτο καὶ ἀνωτέρω τῶν μαθημάτων τάττεται. ὥσπερ θριγγός τις ὑπάρχουσα ἢ φυλακὴ τῶν λοιπῶν.

μετὰ δὲ ταῦτα ἑπομένως περὶ τῶν ἀρχῶν τε καὶ θεολογικῶν λέγωμεν θεωρημάτων, ἄνωθεν ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχόμενοι, καὶ ἀπ' αὐτῶν κατιόντες, καὶ ἐπισκοποῦντες τὴν τοῦ κόσμου γένεσιν. τελευτῶντες δὲ εἰς ἀνθρώπων γένεσιν καὶ φύσιν, καὶ πρῶτόν γε περὶ ὕλης λέγωμεν. ταύτην τοίνυν ἐκμαγεῖόν τε καὶ πανδεχὲς

χὲς καὶ τιθήνην καὶ μητέρα καὶ χώραν ὀνομάζει. καὶ ὑποκείμενον ἁπτόν τε μετὰ ἀναισθησίας καὶ νόθῳ λογισμῷ ληπτόν. ἰδιότητα δὲ ἔχειν τοιαύτην, ὥστε πᾶσαν γένεσιν ὑποδέχεσθαι, τιθήνης λόγον ἐπέχουσαν τῷ φέρειν αὐτάς. καὶ ἀναδέχεσθαι μὲν αὐτὴν πάντα τὰ εἴδη. αὐτὴν δὲ καθ' αὑτὴν ἄμορφόν τε ὑπάρχειν καὶ ἄποιον. καὶ ἀνείδεον. ἀναματτομένην δὲ τὰ τοιαῦτα καὶ ἐκτυπουμένην καθάπερ ἐκμαγεῖον, καὶ σχηματιζομένην ὑπὸ τούτων, μηδὲν ἴδιον σχῆμα ἔχουσαν μηδὲ ποιότητα. οὐ γὰρ γένοιτ' ἄντι εὖ παρεσκευασμένον πρὸς ποικιλίας ἐκτυπώσεις καὶ μορφάς, εἰ μὴ ἄποιον αὐτὸ ὑπάρχοι καὶ ἄμοιρον ἐκείνων τῶν εἰδῶν, ἃ δεῖ αὐτὸ δέξασθαι. ὁρῶμεν δὲ καὶ τοὺς τὰ ἀλείμματα ἐξ ἐλαίου κατασκευάζοντας τὰ εὐώδη, ἀοσμοτάτῳ τούτῳ χρωμένους, καὶ τοὺς τὰς μορφὰς δημιουργεῖν βουλομένους, ἐκ κηροῦ ἢ πηλοῦ προλεαίνοντας ταῦτα, καὶ ὡς ἐνδέχεται ἀσχημάτιστα παρέχοντας. προσήκει δὴ καὶ τῇ πανδεχεῖ ὕλῃ εἰ μέλλοι κατὰ πᾶν δέχεσθαι τὰ εἴδη μηδεμίαν αὐτῶν φύσιν ἔχειν ὑποκεῖσθαι. ἀλλ' ἄποιόν τε εἶναι καὶ ἀνείδεον πρὸς ὑποδοχὴν τῶν εἰδῶν, τοιαύτη δὲ οὖσα, οὔτε σῶμα ἂν εἴη, οὔτε ἀσώματον, δυνάμει δὲ σῶμα ὡς καὶ τὸν χαλκὸν ὑπακούομεν δυνάμει ἀνδριάντα διότι τὸ εἶδος δεξάμενος ἀνδριὰς ἔσται. ἀρχικὸν δὲ λόγον ἐπεχούσης τῆς ὕλης, ἔτι καὶ ἄλλας ἀρχὰς παραλαμβάνει. τήν τε παραδειγματικήν, τουτέστι τὴν τῶν ἰδεῶν. καὶ τὴν τοῦ πατρὸς καὶ αἰτίου πάντων θεοῦ. ἔστι δὲ καὶ ἡ

ἰδέα, ὡς μὲν πρὸς θεὸν νόησις αὐτοῦ, ὡς δὲ πρὸς ἡμᾶς νοητὸν πρῶτον, ὡς δὲ πρὸς τὴν ὕλην, μέτρον, ὡς δὲ πρὸς τὸν αἰσθητὸν κόσμον παράδειγμα, ὡς δὲ πρὸς αὐτὴν ἐξεταζομένη, οὐσία. καθόλου γὰρ πᾶν τὸ γινόμενον κατ' ἐπίνοιαν πρός τι ὀφείλει γίνεσθαι. οὗ ὥσπερ γὰρ εἰ ἀπό τινός τι γένοιτο, ὡς ἀπ' ἐμοῦ ἡ ἐμὴ εἰκών. δεῖ τὸ παράδειγμα προϋποκεῖσθαι. εἴτε καὶ μὴ εἴη ἔξω τὸ παράδειγμα πάντη πάντως ἕκαστον ἐν αὐτῷ τὸ παράδειγμα ἴσχων τῶν τεχνιτῶν τὴν τούτου μορφὴν τῇ ὕλῃ περιτίθησιν. ὁρίζονται δὲ τὴν ἰδέαν παράδειγμα τῶν κατὰ φύσιν αἰώνιον. οὔτε γὰρ τοῖς πλείστοις τῶν ἀπὸ πλάτωνος ἀρέσκει τῶν τεχνιτῶν εἶναι ἰδέας, οἷον ἀσπίδος ἢ λύρας, οὔτε μὴν τῶν παρὰ φύσιν οἷον, πυρετοῦ καὶ χολέρας, οὔτε τῶν κατὰ μέρος. οἷον σωκράτους καὶ πλάτωνος. ἀλλ' οὐδὲ τῶν εὐτελῶν τινος, οἷον ῥύπου καὶ κάρφους. οὔτε τῶν πρός τι, οἷον μείζονος καὶ ὑπερέχοντος. εἶναι γὰρ τὰς ἰδέας νοήσεις θεοῦ αἰωνίους τε καὶ αὐτοτελεῖς, ὅτι δέ εἰσιν αἱ ἰδέαι, καὶ οὕτω παραμυθοῦνται. εἴτε γὰρ νοῦς ὁ θεὸς ὑπάρχει εἴτε νοερόν ἐστιν αὐτῷ νοήματα, καὶ ταῦτα αἰώνιά τε καὶ ἄτρεπτα. εἰ δὲ τοῦτό ἐστιν αἱ ἰδέαι. καὶ γὰρ εἰ ἄμετρος ὑπάρχει ἡ ὕλη κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον παρ' ἑτέρου τινὸς κρείττονος καὶ αὔλου τῶν μέτρων ὀφείλει τυγχάνειν, τὸ δὲ ἡγούμενον, τὸ ἄρα λῆγον. εἰ δὲ τοῦτό εἰσιν αἱ ἰδέαι μέτρα τινὰ ἄυλα ὑπάρχουσαι, ἔτι γε μὴν εἰ ὁ κόσμος μὴ ἐκ ταὐτομάτου τοιοῦτός ἐστιν, οὐ μόνον ἔκ τινός ἐστι γεγονώς, ἀλλὰ καὶ ὑπό τινος, καὶ

οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πρός τι. τὸ δὲ πρὸς ὃ γέγονε, τί ἂν ἄλλο γέγονεν ἢ ἰδέα. ὥστε εἶεν ἂν αἱ ἰδέαι. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ νοῦς διαφέρει δόξης ἀληθοῦς, καὶ τὸ νοητὸν ἂν τοῦ δοξαστοῦ διαφέροι, εἰ δὲ τοῦτο, ἔστι νοητὰ ἕτερα τῶν δοξαστῶν. ὥστε εἴη ἂν καὶ πρῶτα νοητά, ὡς καὶ πρῶτα αἰσθητά. εἰ δὲ τοῦτο, εἰσὶν αἱ ἰδέαι. ἀλλὰ μὴν διαφέρει νοῦς δόξης ἀληθοῦς. ὥστε εἶεν ἂν αἱ ἰδέαι. ἑξῆς δὲ περὶ τῆς τρίτης ἀρχῆς ποιητέον τὸν λόγον, ἣν μικροῦ δεῖν καὶ ἄρρητον ποιεῖται ὁ πλάτων. ἐπαχθείημεν δ' ἂν περὶ αὐτῆς τοῦτον τὸν τρόπον. εἰ ἔστι νοητά, ταῦτα δὲ οὔτε αἰσθητά ἐστιν, οὔτε μετουσία τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ πρώτων τινῶν τῶν νοητῶν, ἔστι πρῶτα νοητὰ ἁπλᾶ ὡς καὶ πρῶτα αἰσθητά. τὸ δ' ἡγούμενον τὸ ἄρα λῆγον. ἄνθρωποι μὲν δὴ ἅτε τοῦ ὑπὸ αἰσθήσεως πάθους ἐμπιπλάμενοι, ὥστε καὶ ὁπότε νοεῖν προαιροῖντο τὸ νοητὸν ἐμφανταζόμενον ἔχειν τὸ αἰσθητόν, ὡς καὶ μέγεθος συνεπινοεῖν καὶ σχῆμα καὶ χρῶμα πολλάκις οὐ καθαρῶς τὰ νοητὰ νοοῦσι. θεοὶ δὲ ἀπηλλαγμένοι ὡς τῶν αἰσθητῶν, εἰλικρινῶς τε καὶ ἀμιγῶς. ἐπεὶ δὲ ψυχῆς νοῦς ἀμείνων, νοῦ δὲ τοῦ ἐν δυνάμει ὁ κατ' ἐνέργειαν πάντα νοῶν καὶ ἅμα καὶ ἀεί, τούτου δὲ καλλίων ὁ αἴτιος, τούτου καὶ ὅπερ ἂν ἔτι ἀνωτέρω τούτων ὑφέστηκεν, οὗτος ἂν εἴη πρῶτος θεός, αἴτιος ὑπάρχων τοῦ ἀεὶ ἐνεργεῖν τῷ νῷ τοῦ σύμπαντος οὐρανοῦ. ἐνεργεῖ δὲ ἀκίνητος αὐτὸς ὤν, εἰς τοῦτον ὡς καὶ ὁ ἥλιος εἰς τὴν ὅρασιν. ὅταν αὐτῷ προσβλέπῃ, καὶ ὡς τὸ ὀρε-

κτικὸν κινεῖ τὴν ὄρεξιν ἀκίνητον ὑπάρχον, οὕτω γε δὴ καὶ οὗτος ὁ νοῦς κινήσει τὸν νοῦν τοῦ σύμπαντος οὐρανοῦ. ἐπεὶ δὲ ὁ πρῶτος νοῦς κάλλιστος, δεῖ καὶ κάλλιστον αὐτῷ νοητὸν ὑποκεῖσθαι, οὐδὲν δὲ ἑαυτοῦ κάλλιον. ἑαυτὸν ἂν οὖν καὶ τὰ ἑαυτοῦ νοήματα ἀεὶ νοοίη. καὶ αὕτη ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἰδέα ὑπάρχει. καὶ μὴν ὁ πρῶτος θεὸς ἀΐδιός ἐστιν, ἄρρητος, αὐτοτελής, τουτέστιν ἀπροσδεής, ἀειτελής, τουτέστιν ἀεὶ τέλειος, παντελής, τουτέστι πάντη τέλειος, θειότης, οὐσιότης, ἀλήθεια, συμμετρία, ἀγαθόν. λέγω δὲ οὐχ ὡς ὁρίζων ταῦτα, ἀλλ' ὡς κατὰ πάντα ἑνὸς νοουμένου. καὶ ἀγαθὸν μέν ἐστι διότι πάντα εἰς δύναμιν εὐεργετεῖ, παντὸς ἀγαθοῦ αἴτιος ὤν. καλὸν δὲ ὅτι αὐτὸς τῇ φύσει πλέον ἐστὶ καὶ σύμμετρον. ἀλήθεια δὲ διότι πάσης ἀληθείας ἀρχὴ ὑπάρχει. ὡς ἥλιος παντὸς φωτός, πατὴρ δέ ἐστι τῷ αἴτιος εἶναι πάντων, καὶ κοσμεῖν τὸν οὐράνιον νοῦν. καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου πρὸς ἑαυτὸν, καὶ πρὸς τὰς ἑαυτοῦ νοήσεις. κατὰ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν, ἐμπέπληκε πάντα ἑαυτοῦ, τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου ἐπεγείρας καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέψας τοῦ νοῦ αὐτῆς αἴτιος ὑπάρχων, ὃς κοσμηθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς διακοσμεῖ σύμπασαν φύσιν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ. ἄρρητος δέ ἐστι καὶ νῷ μόνῳ ληπτός, ὡς εἴρηται, ἐπεὶ οὔτε γένος ἐστὶν, οὔτε εἶδος, οὔτε διαφορά. ἀλλ' οὐδὲ συμβέβηκέ τι αὐτῷ οὔτε κακόν. οὐ γὰρ θέμις τοῦτο εἰπεῖν, οὔτε ἀγαθόν. κατὰ μετοχὴν γάρ τινος ἔσται τούτου, καὶ μάλιστα ἀγαθότητος. οὔτε διαφορά. οὐδὲ

γὰρ ἐστὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, οὔτε ποιόν. οὐ γὰρ ποιωθέν ἐστι καὶ ὑπὸ ποιότητος τοιοῦτον ἀποτετελεσμένον, οὔτε ἄποιον. οὐ γὰρ ἐστέρηταί τινος ἐπιβάλλοντος αὐτῷ ποιοῦ. οὔτε μέρος τινός. οὔτε ὡς ὅλον ἔχον τινὰ μέρη. οὔτε ὥς τε ταὐτόν τι εἶναι ἢ ἕτερον. οὐδὲν γὰρ αὐτῷ συμβέβηκε καθ' ὃ δύναται τῶν ἄλλων χωρισθῆναι. οὔτε κινεῖ, οὔτε κινεῖται. ἔσται δὴ πρώτη μὲν αὐτοῦ νόησις ἡ κατὰ ἀφαίρεσιν τούτων, ὅτι καὶ σημεῖον ἐνοήσαμεν κατὰ ἀφαίρεσιν ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ, ἐπιφάνειαν νοήσαντες. εἶτα γραμμὴν καὶ τελευταῖον τὸ σημεῖον. δευτέρα δέ ἐστιν αὐτοῦ νόησις ἡ κατὰ ἀναλογίαν οὕτω πως. ὃν γὰρ ἔχει λόγον ὁ ἥλιος πρὸς τὴν ὅρασιν καὶ τὰ ὁρώμενα οὐκ ὢν αὐτὸς ὄψις, παρέχων δὲ τῇ μὲν, τὸ ὁρᾶν, τοῖς δὲ, τὸ ὁρᾶσθαι, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον ὁ πρῶτος νοῦς πρὸς τὴν ἐν τῇ ψυχῇ νόησιν καὶ τὰ νοούμενα. οὐ γὰρ ὢν, ὅπερ ἐστὶν ἡ νόησις, παρέχει αὐτῇ τὸ νοεῖν, καὶ τοῖς νοητοῖς τὸ νοεῖσθαι. φωτίζων τὴν περὶ αὐτὰ ἀλήθειαν. τρίτη δὲ νόησις τοιαύτη τις ἂν εἴη, θεωρῶν γάρ τις τὸ ἐπὶ τοῖς σώμασι καλόν. μετὰ τοῦτο μέτεισιν ἐπὶ τὸ τῆς ψυχῆς κάλλος, εἶτα τὸ ἐν ἐπιτηδεύμασι καὶ νόμοις. εἶτα ἐπὶ τὸ πολὺ πέλαγος τοῦ καλοῦ. μεθ' ὃ αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν νοεῖ. καὶ τὸ ἐραστὸν καὶ ἐφετόν. ὥσπερ φῶς φανὲν καὶ οἷον ἐκλάμψαν τῇ οὕτως ἀνιούσῃ ψυχῇ, τούτῳ δὲ καὶ θεὸν συνεπινοεῖ. διὰ τὴν ἐν τῷ τιμίῳ ὑπεροχήν. ἀμερῆ τε διὰ τὸ μὴ εἶναι πρότερόν τι αὐτοῦ. τὸ γὰρ μέρος καὶ τὸ ἐξ οὗ πρότερον ὑπάρχει

τούτου δὲ μέρος. καὶ γὰρ τὸ ἐπίπεδον πρότερον ἢ τὸ
σῶμα. καὶ ἡ γραμμὴ πρότερον, ἢ τὸ ἐπίπεδον. μέ-
ρη γε μὴν οὐκ ἔχων ἀκίνητος ἂν εἴη, κατὰ τόπον καὶ ἀλλοίω-
σιν. εἰ γὰρ ἀλλοιωθήσεται ἢ ὑφ' αὑτοῦ ἢ ὑφ' ἑτέρου. εἰ μὲν
οὖν ὑφ' ἑτέρου ἐκεῖνο αὐτοῦ ἰσχυρότερον ἔσται. εἰ δ'
ὑφ' ἑαυτοῦ· ἤτοι ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀλλοιωθείη ἄν, ἢ ἐπὶ τὸ
βέλτιον. ἄμφω δὲ ἄτοπα. ἐκ δὴ τούτων ἁπάντων ἀναφαί-
νεται καὶ τὸ ἀσώματον αὐτὸν εἶναι. ὅπερ καὶ ἐκ τούτων
ἀποδειχθήσεται. εἰ γὰρ σῶμα ὁ θεὸς ἐξ ὕλης ἂν εἴη καὶ
εἴδους. διὰ τὸ πᾶν σῶμα συνδύασμά τι εἶναι ἔκ τε
ὕλης καὶ τοῦ σὺν αὐτῇ εἴδους. ὅπερ ἐξομοιοῦται ταῖς
ἰδέαις καὶ μετέχει αὐτῶν δύσφραστον δή τινα τρό-
πον, ἄτοπον δὲ τὸν θεὸν ἐξ ὕλης εἶναι καὶ εἴδους. οὐ γὰρ
ἔσται ἁπλοῦς, οὐδὲ ἀρχικός. ὥστε ἀσώματον ἂν εἴη ὁ
θεός. καὶ αὐτόθεν δὲ εἰ σῶμά ἐστιν ἐξ ὕλης ἂν ὑπάρ-
χοι, ἢ πῦρ ἂν οὖν εἴη, ἢ ὕδωρ, ἢ γῆ, ἢ ἀὴρ, ἤτι ἐκ τού-
των, ἀλλ' ἕκαστόν γε τούτων οὐκ ἀρχικόν. καὶ ἄλλως δὲ
ὕστερον γενήσεται τῆς ὕλης εἰ ἐξ ὕλης ὑπάρχει. ὧν ἀτό-
πων ὄντων ἀσώματον αὐτὸν ὑποληπτέον. καὶ γὰρ εἰ
σῶμά ἐστι, καὶ φθαρτὸς ἔσται, καὶ γεννητὸς καὶ μεταβλη-
τός. ἕκαστον δὲ τούτων ἄτοπον ἐπ' αὐτοῦ. καὶ μὴν καὶ
αἱ ποιότητες τοῦτον τὸν τρόπον δεικνύοιντ' ἂν ἀσώμα-
τοι. πᾶν σῶμα ὑποκείμενόν ἐστιν. ἡ δὲ ποιότης οὐχ
ὑποκείμενόν ἐστιν. ἀλλὰ συμβεβηκός. οὐκ ἄρα σῶμα ἡ
ποιότης. πᾶσα ποιότης ἐν ὑποκειμένῳ. οὐδὲν δὲ σῶμα
ἐν ὑποκειμένῳ, οὐκ ἄρα σῶμα ἡ ποιότης. ἔτι ποιότης

ποιότητι ἐναντίον, οὐ μὴν καὶ σῶμα σώματι. σῶμά τε σώματος καθόσον σῶμα οὐδενὶ διαφέρει, ποιότητι δὲ διαφέρει καὶ οὐ μὰ δία σώμασιν, οὐκ ἄρα σώματα αἱ ποιότητες. ἀλογώτατόν τε ὡς ἡ ὕλη ἄποιος τὴν ποιότητα ἄυλον εἶναι, εἰ δὲ ἡ ποιότης ἄυλος ἀσώματος ἂν εἴη ἡ ποιότης. εἴγε μὴν σώματα καὶ αἱ ποιότητες δύο καὶ τρία σώματα ἔσται ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. ἀτοπωτάτου τούτου ὑπάρχοντος. εἰ δὲ αἱ ποιότητες ἀσώματοι, καὶ τὸ δημιουργικὸν τούτων ἀσώματον. ἔτι τὰ ποιοῦντα οὐκ ἂν ἄλλα εἴη ἢ τὰ ἀσώματα. παθητικὰ δὲ τὰ σώματα καὶ ῥέουσα, καὶ οὐκ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα. οὐδὲ μόνιμα καὶ ἔμπεδα. ἅτε καὶ ἐν οἷς δοκεῖ τι ποιεῖν, πολὺ πρόσθεν εὑρίσκεται πάσχοντα. ὥσπερ οὖν ἐστί τι παθητικὸν εἰλικρινῶς, οὕτως ἀναγκαῖον ἔτι εἶναι καὶ ἀτρέκως ποιητικόν. οὐκ ἄλλο δὲ εὕροιμεν ἂν τοῦτο ἢ ἀσώματον, ὁ μὲν δὴ περὶ τῶν ἀρχῶν λόγος τοιοῦτος ἄν τις εἴη θεολογικὸς καλούμενος. ἐπὶ δὲ τὸν καλούμενον φυσικὸν τόπον ἑξῆς χωρητέον, ἐντεῦθέν ποθεν ἀρξαμένους. ἐπεὶ δὲ τῶν κατὰ φύσιν αἰσθητῶν καὶ κατὰ μέρος ὡρισμένα τινὰ δεῖ παραδείγματα εἶναι τὰς ἰδέας, ὧν καὶ τὰς ἐπιστήμας γίνεσθαι καὶ τοὺς ὅρους παρὰ πάντας γὰρ ἀνθρώπους ἄνθρωπόν τινα νοεῖσθαι, καὶ παρὰ πάντας ἵππους ἵππον, καὶ κοινῶς παρὰ τὰ ζῶα ζῶον ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον, ὃν τρόπον σφραγῖδος μιᾶς ἐκμαγεῖα γίνεται πολλά. καὶ ἑνὸς ἀνδρὸς εἰκόνες μυρίαι ἐπὶ μυρίας τῆς

ἰδέας οὔσης αἰτίας. ἀρχὴν τοῦ εἶναι ἕκαστον τοιοῦτον οἷον αὐτὴ ὑπάρχει ἀναγκαῖον καὶ τὸ κάλλιστον κατασκεύασμα τὸν κόσμον ὑπὸ τοῦ θεοῦ δεδημιουργῆσθαι πρός τινα ἰδέαν κόσμου, ἀποβλέποντος. παράδειγμα ὑπάρχουσαν τοῦδε τοῦ κόσμου, ὡς ἂν ἀπεικονισμένου ἀπ᾽ ἐκείνης, πρὸς ἣν ἀφομοιωθέντα ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ αὐτὸν ἀπεργάσθαι. κατὰ θαυμασιωτάτην πρόνοιαν καὶ δίαιταν ἐλθόντος ἐπὶ τὸ δημιουργεῖν τὸν κόσμον. διότι ἀγαθὸς ἦν. ἐκ τῆς πάσης οὖν ὕλης αὐτὸν ἐδημιούργει. ἣν ἀτάκτως καὶ πλημμελῶς κινουμένην πρὸ τῆς οὐρανοῦ γενέσεως, ἐκ τῆς ἀταξίας παραλαβὼν, πρὸς τὴν ἀρίστην ἤγαγε τάξιν. ἀριθμοῖς πρέπουσι τὰ μέρη κοσμήσας αὐτοῦ καὶ σχήμασιν. ὥστε διακρῖναι ὅπως νῦν ἔχει πῦρ τε καὶ γῆ πρὸς ἀέρα τε καὶ ὕδωρ, ἴχνη μὲν τέως ἔχοντα καὶ τὸ δεκτικὸν τῆς τῶν στοιχείων δυνάμεως. ἀλλοίως δὲ καὶ ἀμέτρως σειόμενά τε τὴν ὕλην καὶ πρὸς ταύτης σειόμενα. ἐξ ἑκάστου γὰρ ὅλου τῶν τεττάρων αὐτὸν στοιχείων ἐγέννησε. πυρός τε παντὸς καὶ γῆς. ὕδατός τε καὶ ἀέρος, οὐδὲν μέρος οὐδενὸς ἀπολιπὼν, οὐδὲ δύναμιν διανοηθείς. πρῶτον μὲν ὅτι σωματικόν τε χρὴ καὶ γενώμενον, εἶναι, καὶ πάντως ἁπτόν τε καὶ ὁρατὸν, χωρὶς δὲ πυρὸς καὶ γῆς οὐχ οἷόν τε οὔτε ὁρατόν τι εἶναι οὔτε ἁπτόν. κατὰ δὴ τὸν εἰκότα λόγον, ἐκ γῆς αὐτὸν καὶ πυρὸς ἐποίησεν. ἐπεὶ δὲ καὶ δεσμὸν ἔδει τινὰ συναμφοτέρων ἐν μέσῳ γενέσθαι. θεῖος δὲ δεσμὸς ὁ τῆς ἀναλογίας, ὃς

ἑαυτόν τε καὶ τὰ συνδούμενα πέφυκεν ἓν ποιεῖν. ἐπί-
πεδός τε εἰ ἦν ὁ κόσμος. ἀπήρκει δ᾽ ἂν αὐτῷ μία με-
σότης, σφαιροειδὴς δὲ, δυοῖν ἐδέησεν αὐτῷ μεσοτή-
των εἰς συναρμογήν. διὰ τοῦτο πυρὸς ἐν μέσῳ καὶ
γῆς. ἀήρ τε καὶ ὕδωρ ἐτάχθη κατὰ τὸν τῆς ἀναλογίας
τρόπον. ὥς τε ὡς ἔχει πῦρ πρὸς ἀέρα, οὕτως ἔχειν ἀέ-
ρα τε πρὸς ὕδωρ, καὶ τοῦτο πρὸς γῆν, καὶ ἀνάπαλιν. διὰ
δὲ μηδὲν ἔξωθεν ὑπολείπεσθαι, καὶ μονογενῆ τὸν κόσμον
ἐποίησεν, καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῇ ἰδέᾳ εἰκασμένον
μιᾷ οὔσῃ. πρός τε τούτοις ἄνοσον, καὶ ἀγήρω, ἅτε αὐτῷ
μηδενὸς προσιόντος, τοῦ κηραίνειν πεφυκότος. αὐτάρκη
τε καὶ οὐδενὸς ἔξωθεν δεόμενον. σχῆμα δὲ αὐτῷ περιέ-
θηκε τὸ σφαιροειδὲς. εὐμορφότατον σχημάτων καὶ
πολυχωρότατον, καὶ εὐκινητότατον, καὶ ἐπεὶ οὔτε ὁρά-
σεως ἐδεῖτο οὔτε ἀκοῆς, οὔτε μὴν ἄλλου τοιούτου τι-
νὸς, οὐ προσῆψεν αὐτῷ τοιαῦτα ὄργανα πρὸς ὑπηρε-
σίαν. ἀφελόμενος δὲ τὰς λοιπὰς κινήσεις, μόνην αὐτῷ
δέδωκε τὴν κυκλοφορητικὴν νοῦ, καὶ φρονήσεως οἰ-
κείαν ὑπάρχουσαν. ιγ. ὧν δὲ συνέστηκεν ὁ κόσμος
δύο ὑπαρχόντων σώματος καὶ ψυχῆς, ὧν τὸ μὲν ὁρατὸν
καὶ ἁπτὸν, ἡ δὲ, ἀόρατός τε καὶ ἀναφὴς, ἑκατέρου ἡ
δύναμις καὶ ἡ σύστασις διάφορος οὖσα τυγχάνει. τὸ
μὲν δὲ σῶμα αὐτοῦ ἐκ πυρὸς γέγονε καὶ γῆς, ὕδατός τε
καὶ ἀέρος, ταῦτα δὴ τὰ τέτταρα συλλαβὼν ὁ δημιουρ-
γὸς τοῦ κόσμου. οὐ μὰ δία στοιχείων τάξιν ἐπέχοντα
διεσχημάτισε πυραμίδι καὶ κύβῳ, καὶ ὀκταέδρῳ,

καὶ εἰκοσαέδρῳ, καὶ ἐπὶ πᾶσι δωδεκαέδρῳ, καὶ καθὸ μὲν πυραμίδος σχῆμα ἔλαβεν ἡ ὕλη πῦρ ἐγένετο, τμητικωτάτου τοῦ σχήματος ὄντος, καὶ δὴ, ἐλαττόνων τριγώνων. ταύτῃ δὲ καὶ μανωτάτου, καθὸ δὲ ὀκταέδρου, τὴν ἀέρος ποιότητα ἀνέλαβε. καθὸ δὲ εἰκοσαέδρου τύπον τὴν ὕδατος ποιότητα ἔσχε, τὸ δὲ τοῦ κύβου σχῆμα ἀπεδίδου τῇ γῇ, στερεωτάτῃ ὑπαρχούσῃ καὶ ἑδραιοτάτῃ. τῷ δὲ σχήματι τῷ δωδεκαέδρῳ, πρὸς τὸ πᾶν κατεχρήσατο. πάντων δὲ τούτων ἀρχικωτέρα φύσις ἡ τῶν ἐπιπέδων. τῶν γὰρ στερεῶν προηγεῖται τὰ ἐπίπεδα. τῆς δὲ ἐπιπέδου φύσεως ὥσπερ τινὰ πρόγονα δύο ὑπάρχει τρίγωνα τὰ κάλλιστα ὀρθογώνια, τὸ μὲν, σκαληνόν. τὸ δέ, ἰσοσκελές. τοῦ σκαληνοῦ μίαν μὲν γωνίαν ὀρθὴν ἔχοντος, μίαν δὲ διμοίρου. τὴν δὲ καταλειπομένην τρίτου. τὸ μὲν δὴ πρότερον λέγω δὴ τὸ σκαληνὸν τρίγωνον πυραμίδος καὶ ὀκταέδρου, καὶ εἰκοσαέδρου στοιχεῖον γίνεται. τῆς μὲν πυραμίδος ἐκ τεττάρων ἰσοπλεύρων τριγώνων συνεστώσης εἰς ἓξ τρίγωνα σκαληνὰ τὰ εἰρημένα ἑκάστου διαιρουμένου. τοῦ δὲ ὀκταέδρου δὴ ὀκτὼ ὁμοίως διαιρουμένου ἑκάστου εἰς ἓξ σκαληνά. τοῦ δὲ εἰκοσαέδρου ἐξ εἴκοσι τὸ δὲ ἕτερον λέγω δὲ τὸ ἰσοσκελὲς συστατικὸν τοῦ κύβου γίνεται. τέτταρα γὰρ ἰσοσκελῆ τρίγωνα συνελθόντα τετράγωνον ποιεῖ. δὴ, ὁποίων ἓξ τετραγώνων ὁ κύβος συνίσταται. τῷ δὲ δωδεκαέδρῳ εἰς τὸ πᾶν ὁ θεὸς κατεχρήσατο. διὸ καὶ ζώδιά τε ἐν οὐρανῷ θεωρεῖται δώδεκα ἐν τῷ

ζωδιακῷ κύκλῳ. καὶ ἕκαστον αὐτῶν εἰς μοίρας τριάκον-
τα διαιρεῖται. παραπλησίως δὲ ἐπὶ τοῦ δωδεκαέδρου ἐκ
πενταγώνων ὄντος δώδεκα διαιρουμένων εἰς πέντε
τρίγωνα. ὥστε ἕκαστον δὴ ἐξ τριγώνων εἶναι. ἐν ὅλῳ
τῷ δωδεκαέδρῳ τριακοσίων ἑξήκοντα εὑρισκομέ-
νων τριγώνων. ὁπόσαι καὶ αἱ τοῦ ζωδιακοῦ μοῖραι οὖ-
σαι τυγχάνουσι. τούτοις οὖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἡ ὕλη τυπωθεῖ-
σα. ἐκινεῖτο μὲν τὸ πρῶτον τοῖς ἴχνεσιν ἀτάκτως. εἶτα
ὑπὸ τοῦ θεοῦ πρὸς τάξιν ἤχθη, ἁρμοσθέντων πάντων
ἀναλογίᾳ πρὸς ἄλληλα. οὐ μένει δὲ ταῦτα διακριθέν-
τα κατὰ χώραν. ἄπαυστον δὲ ἔχει σεισμὸν καὶ τῇ ὕλῃ πα-
ρέχει. διότι τῇ τοῦ κόσμου περιφορᾷ σφιγγόμενα συ-
νωθεῖται. καὶ συνελαυνόμενα πρὸς ἄλληλα φέρεται τὰ
λεπτότερα εἰς τὰς τῶν ἁδρομερεστέρων χώρας. διὰ
τοῦτο δὴ μηδὲν κενὸν ὑπολείπεσθαι σώματος ἔρημον.
καὶ ἡ ἀνωμαλότης δὲ διαμένουσα τὸν σεισμὸν παρέ-
χεται. ὑπό τε γὰρ τούτων ἡ ὕλη σείεται. καὶ ταῦτα ὑπ'
ἐκείνης. τὰ μὲν δὴ σώματα εἰς τὰς τῶν ἐμφαινομένων
ἐν τῇ ψυχῇ δυνάμεων τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς πε-
ποίηται. ἐπεὶ δὲ ἕκαστα τῶν ὄντων κρίνομεν τῇ ψυχῇ.
τὰς ἁπάντων τῶν ὄντων ἀρχὰς εἰκότως ἐγκατέταξεν
αὐτῇ, ἵν' ἀεὶ τῶν ὑποπιπτόντων ἕκαστον κατὰ τὸ συγγενὲς
καὶ παραπλήσιον θεωροῦντες, σύμφωνον τοῖς ἔργοις
καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς ὑποστησόμεθα. λέγων οὖν εἶναί
τινα νοητὴν οὐσίαν ἀμέριστον, καὶ ἄλλην περὶ τὰ σώ-
ματα μεριστὴν ὑπεστήσατο. ἐμφαίνων ὅτι ἑκατέρας

τὴν οὐσιῶν ἐφάπτεσθαι δύναται τῇ νοήσει. ὁρῶν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν νοητῶν ταυτότητα καὶ ἑτερότητα καὶ ἐπὶ τῶν μεριστῶν ἐκ πάντων τούτων συνεκέρασε τὴν ψυχήν. ἢ τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον γνωρίζεται ὡς τοῖς πυθαγορείοις ἀρέσκει. ἢ τῷ ἀνομοίῳ τὸ ἀνόμοιον, ὡς ἡρακλείτῳ τῷ φυσικῷ. ὅταν δὲ λέγῃ γεννητὸν εἶναι τὸν κόσμον οὐχ οὕτως ἀκουστέον αὐτοῦ ὡς ὄντος ποτὲ χρόνου ἐν ᾧ οὐκ ἦν κόσμος. ἀλλὰ διότι ἀεὶ ἐν γενέσει ἐστί. καὶ ἐμφαίνει τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως ἀρχικώτερόν τι αἴτιον, καὶ τὴν ψυχὴν δὲ ἀεὶ οὖσαν τοῦ κόσμου οὐχὶ ποιεῖ ὁ θεός. ἀλλὰ κατακοσμεῖ. καὶ ταύτῃ λέγοιτ᾽ ἂν καὶ ποιεῖν, ἐγείρων καὶ ἐπιστρέφων πρὸς αὑτὸν τόν τε νοῦν αὐτῆς καὶ αὐτὴν ὥσπερ ἐκ κάρου τινὸς βαθέος ὕπνου. ὅπως ἀποβλέπουσα πρὸς τὰ νοητὰ αὐτοῦ δέχηται τὰ εἴδη καὶ τὰς μορφὰς ἐφιεμένη τῶν ἐκείνου νοημάτων. δῆλον οὖν ὅτι ζῷον ἂν εἴη ὁ κόσμος καὶ νοερόν. ἄριστον γὰρ αὐτὸν βουλόμενος ποιῆσαι ὁ θεός, ἀκολούθως καὶ ἔμψυχον αὐτὸν ἐποίησε καὶ νοερόν. τό, τε γὰρ ἔμψυχον ἀποτέλεσμα τοῦ μὴ ἐμψύχου ὅλον ὅλου κρεῖττον. καὶ τὸ νοερὸν τοῦ μὴ νοεροῦ. ἴσως οὐχ οἵου τε ὄντος νοῦ ἄνευ ψυχῆς ὑποστῆναι. τῆς δὲ ψυχῆς ταθείσης ἐκ τοῦ μέσου ἐπὶ τὰ πέρατα, συνέβη αὐτὴν τὸ σῶμα τοῦ κόσμου κύκλῳ διαπαντὸς περιέχειν καὶ περικαλύψαι. ὥς τε ὅλῳ τῷ κόσμῳ αὐτὴν παρεκτεῖναι. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον αὐτὸν συνδεῖν τε καὶ συνέχειν. κρατεῖν μέντοι τὰ ἐκτὸς αὐτῆς

τὴν ἐντός. ἡ μὲν δὴ ἐκτὸς ἄσχιστος ἔμεινεν. ἡ δὲ ἐντὸς εἰς ἑπτὰ κύκλους ἐτμήθη, δ' ἐξ ἀρχῆς νεμηθεῖσα κατὰ τὰ διπλάσια καὶ τριπλάσια διαστήματα. ἔστι τε ἡ μὲν περιεχομένη ὑπὸ τῆς ἀσχίστου μεινάσης σφαίρας ταυτῷ παραπλησία. ἡ δὲ σχισθεῖσα θατέρῳ. ἡ μὲν γὰρ τοῦ πάντα περιέχοντος οὐρανοῦ κίνησις ἀπλανὴς οὖσα μία τέ ἐστι καὶ τεταγμένη. ἡ μέν τοι τῶν ἐντὸς ποικίλη, καὶ ἀνατολαῖς τε καὶ δύσεσιν ἀλλοία. διὸ καὶ πλανήτης καλεῖται. φέρεται δὲ ἡ μὲν ἐκτὸς ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἀπὸ ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν κινουμένη. ἡ δ' ἐντὸς ἀνάπαλιν ἐπὶ τὰ ἀριστερά, ἀπὸ δύσεως ἐπὶ ἀνατολὴν ὑπαντιάζουσα τῷ κόσμῳ. ἐδημιούργησε δὲ ὁ θεὸς καὶ ἀστέρας τε καὶ ἄστρα, καὶ τούτων τὰ μὲν ἀπλανῆ κόσμον οὐρανοῦ τε καὶ νυκτὸς πάμπολλα ὄντα τὸ πλῆθος. τὰ δὲ, εἰς γένεσιν ἀριθμοῦ καὶ χρόνου καὶ δεῖξιν τῶν ὄντων, ἑπτὰ ὄντα, καὶ δὴ τὸν χρόνον ἐποίησε τῆς κινήσεως τοῦ κόσμου διάστημα. ὡς ἂν εἰκόνα τοῦ αἰῶνος. ὅς ἐστι μέτρον τοῦ αἰωνίου κόσμου τῆς μονῆς. τὰ δὲ μὴ ἀπλανῆ τῶν ἄστρων, τῇ δυνάμει οὐχ ὅμοια. ἥλιος μὲν ἡγεμονεύει πάντων, δεικνύς τε καὶ φαίνων τὰ σύμπαντα. σελήνη δὲ ἐν τάξει δευτέρα θεωρεῖται ἕνεκα τῆς δυνάμεως. οἱ δὲ ἄλλοι πλανῆται ἀναλόγως κατὰ μοῖραν ἕκαστος ἰδίαν. καὶ σελήνη μὲν μηνὸς μέτρον ποιεῖ ἐκπεριελθοῦσα τὸν ἑαυτῆς κύκλον, καὶ καταλαβοῦσα τὸν ἥλιον ἐν τοσούτῳ. ἥλιος δὲ ἐνιαυτοῦ. περιελθὼν γὰρ τὸν ζωοφόρον κύκλον πληροῖ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους. οἵ τε ἄλλοι καθ' ἕνα ἕκαστον περιόδοις

ἰδίαις

ἰδίαις κέχρηνται. αἵτινες θεωροῦνται οὐ τοῖς τυχοῦσιν εἰσὶν, ἀλλὰ τοῖς πεπαιδευμένοις. ἐκ δὲ πασῶν τῶν περιόδων, ὁ τέλειος ἀριθμὸς καὶ χρόνος συμπεραιοῦται. ὁπόταν ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον πάντες οἱ πλανῆται ἐλθόντες, ταύτην τὴν τάξιν λάβωσιν, ὥς τε εὐθείας νοηθείσης ἀπὸ τῆς ἀπλανοῦς σφαίρας ἐπὶ τὴν γῆν νευούσης κατὰ κάθετον, τὰ κέντρα αὐτῶν ἐπὶ ταύτης θεωρεῖσθαι. ἑπτὰ τοίνυν σφαιρῶν οὐσῶν ἐν τῇ πλανωμένῃ σφαίρᾳ, ἑπτὰ σώματα ὁ θεὸς δημιουργήσας ὁρατὰ ἐκ πυρώδους τῆς πλείστης οὐσίας ἐφήρμοσε ταῖς σφαίραις ὑπαρχούσαις ἐκ τοῦ θατέρου κύκλου καὶ πλανωμένου. σελήνην μὲν δὴ τῷ μετ' αὐτὴν ἐπέθηκε κύκλῳ τῷ πρώτῳ. ἥλιον δὲ εἰς τὸν δεύτερον ἔταξε. φωσφόρον δὲ καὶ τὸν ἱερὸν ἑρμοῦ λεγόμενον ἀστέρα, εἰς τὸν ἰσοταχῆ μὲν ἡλίῳ κύκλον ἰόντα. τούτου δὲ ἀφεστῶτα. ὑπέρθεν δὲ τοὺς ἄλλους κατὰ σφαῖραν οἰκείαν. τὸν μὲν βραδύτατον αὐτῶν ὑπὸ τῇ τῶν ἀπλανῶν κείμενον σφαίρᾳ. ὃν κρόνου τινὲς ἐπονομάζουσιν ἀστέρα. τὸν δὲ βραδυτῆτι δεύτερον μετὰ τοῦτον, Διὸς ἐπώνυμον. ὑφ' ὃν τὸν ἄρεως. ὀγδόη δὲ πᾶσιν ἡ ἄνωθεν δύναμις περιβέβληται. πάντες δὲ οὗτοι νοερὰ ζῷα. καὶ θεοὶ καὶ σφαιρικὰ τοῖς σχήμασιν. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι δαίμονες, οὓς καὶ καλοίη ἄν τις νοητοὺς θεοὺς καθ' ἕκαστον τῶν στοιχείων. οἱ μὲν, ὁρατοί. οἱ δὲ, ἀόρατοι. ἔν τε αἰθέρι καὶ πυρί, ἀέρι τε καὶ ὕδατι. ὡς μηδὲν κόσμου μέρος ψυχῆς ἄμοιρον εἶναι, μὴ δὲ ζώου κρείττονος

ἐν τῇ τῆς φύσεως. τούτοις δὲ ὑποτέτακται τὰ ὑπὸ σελήνην, πάντα καὶ τὰ ἐπίγεια, ὁ μέντοι θεὸς τῶν πάντων ὑπάρχει ποιητὴς αὐτός, καὶ τῶν θεῶν τε καὶ τῶν δαιμόνων, ὃ δὴ πᾶν λύσιν οὐκ ἔχει κατὰ τὴν ἐκείνου βούλησιν. τῶν δὲ ἄλλων οἱ ἐκείνου παῖδες ἡγοῦνται κατὰ τὴν ἐκείνου ἐντολὴν καὶ μίμησιν πράττοντες ὅσα πράττουσιν, ἀφ᾽ ὧν κληδόνες, καὶ ὀττεῖαι, καὶ ὀνείρατα, καὶ χρησμοί, καὶ ὅσα κατὰ μαντείαν ὑπὸ θνητῶν τεχνιτεύεται. κεῖται δὲ ἡ μὲν γῆ τῶν ὅλων μέση περὶ τὸν διὰ παντός. τεταγμένον σφιγγομένη πόλον, ἡμέρας φύλαξ καὶ νυκτός, πρεσβυτάτη τῶν ἐντὸς οὐρανοῦ θεῶν ὑπάρχουσα. μετά γε τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου τροφὴν ἡμῖν παρέχουσα δαψιλῆ. περὶ ἣν ὁ κόσμος πολεῖται, ἄστρόν τι καὶ αὐτὴ ὑπάρχουσα. μένουσα δὲ διὰ τὸ ἰσόρροπόν τι εἶναι χρῆμα ἐν μέσῳ κείμενον, ὁμοίων τῶν περιεχόντων. ὁ δὲ αἰθὴρ ἐξωτάτω διῃρημένος, εἴς τε τὴν τῶν ἀπλανῶν σφαῖραν καὶ εἰς τὴν τῶν πλανωμένων. μεθ᾽ ἃς ἡ τοῦ ἀέρος ὑπάρχει καὶ ἐν μέσῳ ἡ γῆ σὺν τῷ ἑαυτῆς ὑγρῷ. ἐπεὶ διεκεκόσμητο αὐτῷ τὰ πάντα. τρία δὲ τὰ λοιπὰ γένη τῶν ζώων ἔλιπεν ἅπερ ἔμελλε θνητὰ ἔσεσθαι, τότε πτηνὸν καὶ τὸ ἔνυδρον, καὶ τὸ πεζόν. τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ θεοῖς ἐπέταξε τὴν τούτων ποίησιν, ὅπως μὴ ὑπ᾽ αὐτοῦ πλασθέντα ἀθάνατα γένοιτο. αὐτοὶ δὴ δανεισάμενοι ἀπὸ τοῦ πρώτης ὕλης μόρια ἄττα πρὸς ὡρισμένους χρόνους ὡς εἰς αὐτὸ πάλιν ἀποδοθησόμενα. ἐδημιούργουν τὰ θνητὰ ζῶα. ἐπεὶ δὲ περὶ τοῦ ἀνθρωπείου γένους ὡς συγγενεστάτου

θεοῖς πάλιν φροντὶς ἦν, τῶν τε περὶ πάντων, καὶ τοῖς τούτου ἐγγόνοις θεοῖς, κατέπεμψεν ἐπὶ τὴν γῆν τὰς τούτου τῶν γενῶν ψυχὰς ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς ἰσαρίθμους τοῖς ἄστροις. ἐμβιβάσας δὲ ὡς εἰς ἄστρον ὄχημα ἄστρον τὸ σύννομον ἁπάσας νόμους τοὺς εἱμαρμένους εἶπεν αὐταῖς νομοθέτου τρόπον ὅπως αὐτὸς ἀναίτιος ᾖ. ὅτι τὰ πάθη ἀπὸ σώματος προσφύσεται θνητά. πρῶτα μὲν αἰσθήσεις, ἔπειτα δὲ ἡδονὴ καὶ λύπη, φόβος τε καὶ θυμός, ὧν κρατήσασαι καὶ μηδαμῶς βιασθεῖσαι. αἱ μὲν δίκῃ βιώσονται καὶ εἰς τὸ σύννομον ἄστρον ἀφίξονται, αἱ δὲ κρατηθεῖσαι ὑπὸ ἀδικίας, εἰς γυναικὸς ἐν τῇ δευτέρᾳ γενέσει βίον ἐλεύσονται, μὴ παυομένη δὲ τὸ τελευταῖον εἰς θηρίων φύσιν. τέλος δὲ αὐταῖς τῶν πόνων ἔσται τὸ νικῆσαι μὲν τὰ προσφύντα, εἰς δὲ τὴν οἰκείαν ἕξιν ἐλθεῖν, οἱ δὲ θεοὶ ἔπλασαν μὲν προηγουμένως τὸν ἄνθρωπον ἐκ γῆς καὶ πυρός, καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος, μοίρας τινὰς δανειζόμενοι εἰς ἀπόδοσιν. συνθέντες δὲ ἀοράτοις γόμφοις ἕν τι σῶμα ἐργασάμενοι, τῆς καταπεμφθείσης ψυχῆς τὸ κύριον ἐνέδησαν εἰς τὴν κεφαλὴν ὥσπερ ἄρουραν ὑποθέντες τὸν ἐγκέφαλον. περί τε τὸ πρόσωπον ἔθεσαν τὰ τῶν αἰσθητηρίων ὄργανα ὑπηρεσίαν ἐκτελέσαντα τὴν προσήκουσαν. συνέθεσαν δὲ τὸν μὲν μυελὸν ἐκ τῶν λείων τε, καὶ ἀστραβῶν τριγώνων ἐξ ὧν τὰ στοιχεῖα ἐγένετο σπέρματος γένεσιν ἐσόμενον. τὸ δὲ ὀστοῦν ἐκ γῆς καὶ μυελοῦ δευθέντων, καὶ πολλάκις ὕδατι καὶ πυρὶ βαφέντων.

τὰ δὲ νεῦρα ἐξ ὀστοῦ καὶ σαρκός. αὐτὴ δὲ ἡ σὰρξ ἐγένετο ἔκ τε ἁλμυροῦ καὶ ὀξέος, οἷον ζυμώματος. περιέθηκαν δὲ μυελῷ μὲν τὸ ὀστοῦν, τοῖς δὲ ὀστοῖς πρὸς σύνδεσιν αὐτῶν νεῦρα, καὶ διὰ νεύρων μὲν κάμψεις ἐγίνοντο καὶ ἄρθρων συνδέσεις, διὰ δὲ σαρκὸς σκέπη αὐτοῖς. ἥσπερ ὑπὸ πλασσομένης τῆς μὲν λευκῆς τῆς δὲ μελαίνης πρὸς αὐτὸ τὸ ὄχησον τῷ σώματι. ἐκ τούτων δὲ καὶ ἐντὸς συνεπλέχθη σπλάγχνα, κοιλία τε καὶ περὶ ταύτην ἔντερα ἑλιχθέντα. ἄνωθέν τε ἀπὸ στόματος ἀρτηρία καὶ φάρυγξ. ἡ μὲν, εἰς στόμαχον ἡ δέ, εἰς πνεύμονα ἰοῦσα. διοικεῖται δὲ τὰ σιτία κατὰ τὴν γαστέρα πνεύματί τε καὶ θερμῷ τεμνόμενα καὶ μαλαττόμενα καὶ οὕτως ἐπὶ πᾶν τὸ σῶμα χωροῦντα κατὰ τὰς οἰκείας μεταβολάς. δύο δὲ φλέβες παρὰ τὴν ῥάχιν ἰοῦσαι τὴν κεφαλὴν ἐναντίως καταπλέκουσιν ἀλλήλαις ἀπαντῶσαι, σχίζονταί τε γοῦν ἔνθεν ἐπὶ πολλά. ἐργασάμενοι δὲ οἱ θεοὶ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνδύσαντες τῷ σώματι αὐτοῦ τὴν ψυχὴν δεσπόσουσαν αὐτοῦ, ταύτης τὸ ἡγεμονικὸν κατὰ λόγον περὶ τὴν κεφαλὴν καθίδρυσαν. ἔνθα μυελοῦ τε ἀρχαὶ καὶ νεύρων, καὶ κατὰ τὰς πάσας παραφροσύνας, περικειμένων καὶ τῶν αἰσθήσεων τῇ κεφαλῇ ὥσπερ δορυφορουσῶν τὸ ἡγεμονικόν ἐν τούτῳ καὶ τὸ λογιστικὸν τῷ τόπῳ, καὶ τὸ θεωροῦντε καὶ κεῖνον, τὸ δὲ παθητικὸν τῆς ψυχῆς κατωτέρω ἐποίησαν. τὸ μὲν θυμικὸν περὶ τὴν καρδίαν. τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν περὶ τὸ ἦτρον καὶ τοὺς περὶ τὸν ὀμφαλὸν τόπους. περὶ

ἃ ὕστερον εἰρήσεται. ἱδρύσαντες δὲ περὶ τὸ πρόσωπον τὰ φωσφόρα ὄμματα καθεῖρξαν ἐν αὐτοῖς τοῦ πυρὸς τὸ φωτοειδές. ὅπερ λεῖον ὑπάρχον καὶ πυκνὸν ἀδελφὸν ᾤοντο εἶναι τοῦ μεθημερινοῦ φωτός, τοῦτο δὴ ῥᾷστα δι᾽ ὅλων μὲν τῶν ὀφθαλμῶν, μάλιστα δὲ κατὰ τὸ μέσον αὐτῶν διεκπίπτειν τὸ καθαρώτατόν τε καὶ εἰλικρινέστατον. ὃ γινόμενον συμπαθὲς τῷ ἔξωθεν ὅμοιον ὁμοίῳ ὁρατικὴν αἴσθησιν παρέχεται. ὅθεν καὶ τοῦ φωτὸς νύκτωρ ἀπιόντος ἢ σκοτωθέντος, οὐκ ἔτι προσφύεται τὸ ἀφ᾽ ἡμῶν ῥεῦμα τῷ πλησίον ἀέρι. συνεχόμενον δὲ ἐντὸς ὁμαλύνει τε, καὶ διαχεῖ τὰς ἐν ἡμῖν κινήσεις ἐπαγωγὸν ὕπνου γινόμενον. παρὸ καὶ μύει τὰ βλέφαρα. πολλῆς μὲν δὴ ἡσυχίας γινομένης βραχυόνειροι ὕπνοι ἐμπίπτουσιν ὑπολειφθεισῶν δέ τινων κινήσεων φαντάσματα συχνὰ γίνεται περὶ ἡμᾶς. καὶ τὰς μὲν ὕπαρ τε καὶ ὄναρ κατ᾽ εὐθυωρίαν γινομένας φαντασίας ὧδε συνίστασθαι. ταύταις δὲ ἑπομένως καὶ τὰς κατὰ τῶν κατόπτρων εἰδωλοποιΐας, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα διαφανῆ καὶ λεῖα οὐκ ἄλλως ἢ κατ᾽ ἀνάκλασιν συντελεῖσθαι. ὡς ἂν ἔχοι τὸ κάτοπτρον κυρτότητος, ἢ κοιλότητος ἢ διάφοροι τε ἔσονται φαντασίαι ἀνταπωθουμένων τοῦ φώτων πρὸς τὰ μέρη τὰ ἕτερα. ὀλισθαινόντων μὲν τῆς κυρτότητος, εἰς δὲ τὴν κοιλότητα συνιόντων. οὕτω δὴ ἐφ᾽ ὧν μὲν ἐξ ἐναντίων τὸ λαιὸν καὶ τὸ δεξιὸν ὁρᾶται. ἐφ᾽ ὧν δὲ κατὰ τὸ ἴσον. ἐφ᾽ ὧν δὲ τὰ κάτω πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἔμπαλιν μεταπίπτει. ἀκοὴ δὲ γέγονεν πρὸς φωνῆς γνῶσιν. ἀρχομένη μὲν

ἀπὸ τῆς περὶ τὴν κεφαλὴν κινήσεως, τελευτῶσα δὲ περὶ ὕπατος ἕδραν. ἡ δὲ φωνὴ ἐστὶν ἡ δι᾽ ὤτων ἐρχομένη. ἐγκεφάλου τε καὶ αἵματος, διαδιδομένη δὲ μέχρι ψυχῆς πληγείσης. ὀξεῖα μὲν ἡ ταχέως κινουμένη, βαρεῖα δὲ ἡ βραδέως. καὶ μεγάλη μὲν ἡ πολλή, μικρὰ δὲ ἡ ὀλίγη. τούτοις δὲ ἑπομένως ἡ τῶν μυκτήρων δύναμις πρὸς τὴν τῶν ὀσμῶν αἴσθησιν συνέστη. ἔστι δὲ ἡ ὀσμὴ τὸ κατιὸν ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς μυκτῆρσι φλεβίων πάθος, μέχρι τῶν περὶ τὸν ὀμφαλὸν τόπων. εἴδη δὲ ταύτης οὐχ ὑπάρχει κατωνομασμένα ἔξω δυοῖν τοῖν γενικωτάτοιν, εὐώδους τε καὶ δυσώδους. ἀπὸ τῆς τοῦ ἀλγεινοῦ τε καὶ ἡδέος ἔχει πρόσρησιν. πᾶσαν δὲ τὴν ὀσμὴν ἀέρος μὲν εἶναι παχυτέραν, ὕδατος δὲ λεπτοτέραν. ἡμεῖς δὲ ἐν αἷς εἰκότως λέγεται τὸ τῆς ὀσμῆς γένος, ὅτι τούτων ἐστὶ τῶν οὐδέπω μεταβολὴν τελείαν εἰληφότων, ἀλλὰ κοινωνίαν ἐχόντων ἀέρος τε καὶ ὕδατος. ταῦτα δὲ εἶναι κατὰ καπνόν τε καὶ ὁμίχλην. τούτων γὰρ εἰς ἄλληλα ἀμειβόντων ἡ τῆς ὀσφρήσεως αἴσθησις συντελεῖται. τήν γε μὴν γεῦσιν ποικιλωτάτην χυμῶν ἐπιγνώμονα κατεσκεύασαν οἱ θεοί, φλεβία διατείναντες ἀπ᾽ αὐτῆς μέχρι καρδίας, δοκίμια ἐσόμενα καὶ κριτήρια τῶν χυμῶν. ταῦτα δὲ συγκρινόμενα καὶ διακρινόμενα κατὰ τὰς προσπτώσεις τῶν χυμῶν διορίζει τὴν ἐν τούτοις παραλλαγήν. εἰσὶ δὲ χυμῶν διαφοραὶ ἑπτά, γλυκύς, ὀξύς, στρυφνός, αὐστηρός, ἁλμυρός, δριμύς, πικρός. τούτων δὲ, ὁ μὲν γλυκὺς ἐναντίαν φύσιν ἔχει τοῖς ἄλ-

λοις ἅπασι συμβέβηκε, διαχέοντα οἰκείως τὴν περὶ τὴν γλῶσσαν ὑγρότητα. τοὺς δὲ λοιποὺς, τοὺς μὲν κυκῶντάς τε, καὶ σπαράττοντας ὀξεῖς. τοὺς δὲ ἐκθερμαίνοντας καὶ εἰς τὰ ἄνω θέοντας, δριμεῖς. τοὺς δὲ τὸ ῥυπτικὸν ἔχοντας σφοδρὸν ὥστε συντήκειν πικρούς, τοὺς δὲ ἠρέμα καθαίροντάς τε καὶ ῥύπτοντας ἁλμυρούς. τῶν δὲ συναγόντων τοὺς πόρους καὶ συγκρινόντων, τοὺς μὲν τραχυτέρους στρυφνοὺς εἶναι, τοὺς δὲ ἧττον τοῦτο ἐργαζομένους αὐστηρούς. ἁπτικὴν δὲ εἶναι δύναμιν κατεσκευασμένην ὑπὸ θεῶν, ἀντιληπτικὴν θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ. μαλακοῦ τε καὶ σκληροῦ, κούφων τε καὶ βαρέων, λείων τε καὶ τραχέων ὥς κρίνειν, καὶ τὰς ἐν τούτοις διαφοράς. εἴκοντα δὴ φαμὲν τὰ παρεχόμενα τῇ ἁφῇ. ἀντίτυπα δὲ ἃ οὐκ εἴκει. τοῦτο δὲ συμβαίνει παρὰ τὰς βάσεις αὐτῶν τῶν σωμάτων. τὰ μὲν οὖν ἔχοντα μείζονας, μόνιμα καὶ ἑδραῖα, τὰ δὲ ἐπὶ μικροῦ βεβῶτα εὔικτα καὶ μαλακὰ καὶ εὐμετάβολα ὄντα τυγχάνει. τραχὺ δὲ εἴη ἂν τὸ ἀνώμαλον μετὰ σκληρότητος, λεῖον δὲ τὸ ὁμαλὸν μετὰ πυκνοῦ. τό γε μὴν ψυχροῦ καὶ θερμοῦ πάθος ἐναντιώτατα ὄντα ἐναντίοις αἰτίοις συνίσταται. τὸ μὲν γὰρ ὀξύτης τῶν μερῶν καὶ τραχύτης διατέμνον τὸ θερμὸν πάθος ποιεῖ, τὸ δὲ ψυχρὸν ἀδρομερέστερον τῇ εἰσόδῳ, ἐξωθούντων μὲν τὰ ἐλάττονα καὶ μικρὰ, βιαζομένων δὲ ἐλθεῖν εἰς τὴν ἐκείνων ἕδραν. σεισμὸς γάρ τις καὶ τρόμος συνίσταται τότε, καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ πάθει ἐν τοῖς σώμασι ῥῖγος ὑπάρχει. βαρὺ δὲ καὶ

κούφου τοῦ μὲν ἄνω καὶ κάτω οὐδαμῶς ὁρίζειν προσήκει. οὐδὲν γὰρ εἶναι τὸ μὲν ἄνω τὸ δὲ, κάτω. τοῦ γὰρ παντὸς οὐρανοῦ σφαιροειδοῦς ὄντος, καὶ ἀπηκριβωμένου ὁμαλῶς κατὰ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν, οὐκ ἐνδέχεται. τὸ μὲν ἄνω, τὸ δὲ, κάτω τινὰς ὀνομάζειν, ἀλλὰ γὰρ εἶναι βαρὺ μὲν τὸ χαλεπῶς εἰς τὸν παρὰ φύσιν τόπον ἑλκόμενον, κοῦφον δὲ τὸ ῥαδίως. καὶ προσέτι βαρὺ μὲν τὸ ἐκ πλειόνων μερῶν συγκείμενον, ἐλαφρὸν δὲ τὸ ἐξ ὀλιγίστων. ἀναπνέομεν δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ. περιέστηκε μὲν ἡμῖν ἔξωθεν ἀὴρ πολύς. οὗτος δὲ διὰ τοῦ στόματος καὶ τῶν ῥινῶν καὶ διὰ τῶν ἄλλων τοῦ σώματος πόρων, καὶ τῶν λόγῳ θεωρητῶν εἴσω χωρεῖ. θερμανθεὶς δὲ εἰς τὰ ἔξω πρὸς τὸ συγγενὲς σπεύδει. καὶ καθὸ ἂν μὴ ἐξείη ἀντιπεριωθεῖ τὸν ἔξωθεν ἀέρα πάλιν εἰς τὰ ἐντός. οὕτω τε ἀπαύστως τούτου τοῦ κύκλου συντελουμένου ἡ ἀναπνοή τε, καὶ ἐκπνοὴ συνίσταται. νόσων δὲ αἰτίας εἶναι πολλάς, πρῶτον μὲν τὴν τῶν στοιχείων ἔνδειαν καὶ ὑπερβολὴν, μετάστασίν τε εἰς ἄλλους οὐκ οἰκείους τόπους. δεύτερον δὲ τὴν τῶν ὁμογενῶν ἀνάπαλιν γένεσιν οἷον ἐκ σαρκὸς εἰ γένοιτο αἷμα ἢ χολή, ἢ φλέγμα. πάντα γὰρ ταῦτα οὐδὲν ἄλλο, ἢ σύντηξιν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ φλέγμα ὑπάρχειν νέας σαρκὸς σύντηξιν. ἱδρῶτα δὲ καὶ τὸ δάκρυον ὥσπερ ὀῤῥόν τινα φλέγματος. τὸ δὲ φλέγμα ἔξωθεν μὲν ἀποληφθὲν λεύκας καὶ ἀλφοὺς ἀπογεννᾷ. ἔσω δὲ κερασθὲν χολῇ μελαίνῃ τὴν καλουμένην ἱερὰν νόσον ἐπάγει. τὸ δὲ ὀξὺ καὶ ἁλμυρὸν φλέγμα τῶν

ἐν ῥίγει παθῶν αἴτιον. πάντα δὲ τὰ φλεγμαίνοντα ὑπὸ χολῆς τοῦτο πέπονθε. τὰ γοῦν μυρία πάθη καὶ πολύτροπα χολή τε καὶ φλέγμα ἀπεργάζεται. τὸν μὲν δὴ συνεχῆ πυρετὸν γίνεσθαι τοῦ πυρὸς πλεονάσαντος, τὸν δὲ ἀφ' ἡμερινὸν τοῦ ἀέρος, τριταῖον δὲ ὕδατος, τεταρταῖον δὲ γῆς. ἑξῆς δὲ καὶ περὶ ψυχῆς ῥητέον, ἐντεῦθέν ποθεν ἀναλαβόντας τὸν λόγον εἰ καὶ δόξομεν παλιλογεῖν. ψυχὴν γοῦν παραλαμβάνοντες ἀνθρωπίνην ἀθάνατον οὖσαν, ὡς λέξομεν παρὰ τοῦ πρώτου θεοῦ, οἱ τὰ θνητὰ γένη δημιουργοῦντες θεοί, δύο αὐτῇ προσέθεσαν μέρη θνητά. ὡς ἂν δὲ μὴ διὰ φλυαρίας τῆς θνητῆς ἀναπιμπλάμενον ᾖ τὸ θεῖον αὐτῆς, καὶ ἀθάνατον, κατῴκισαν ἐπὶ τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς οἷον ἀκροπόλεως ἄρχον καὶ βασιλεῦον ἀποφήναντες. οἴκησιν τε ἀπονείμαντες αὐτῷ τὴν κεφαλήν, σχῆμα ἔχουσαν μιμούμενον τὸ τοῦ παντός. ὑπέθεσαν δὲ τὸ ἄλλο σῶμα πρὸς ὑπηρεσίαν ὡς ὄχημα προσφύσαντες, καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς θνητοῖς αὐτῆς μέρεσιν οἴκησιν ἄλλην ἄλλῳ ἀπένειμαν. τὸ μὲν θυμικὸν ἔταξαν ἐν καρδίᾳ. τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν ἐν τῷ μεταξὺ τόπῳ, τοῦ τε πρὸς τὸν ὀμφαλὸν ὅρου καὶ τῶν φρενῶν. καταδήσαντες ὥσπερ τι οἰστρῶν καὶ ἄγριον θρέμμα. τὸν πνεύμονα δὲ ἐμηχανήσαντο τῆς καρδίας χάριν μαλακόν τε καὶ ἄναιμον, συραγγώδη τε καὶ σπόγγῳ παραπλήσιον, ὅπως ἔχῃ μάλαγμα πηδῶσα ἡ καρδία κατὰ τὴν ζέσιν τοῦ

θυμοῦ. τὸ δὲ ἧπαρ πρὸς τὸ διεγείρειν τὸ ἐπιθυμητικὸν
τῆς ψυχῆς καὶ πρὸς τὸ καταπραΰνειν ἔχον γλυκύ=
τητά τε καὶ πικρότητα. καὶ μὴν πρὸς τὸ δηλοῦν τὰ
διὰ τῶν ὀνειράτων μαντικά. ἐμφαίνεσθαι γὰρ ἐν αὐτῷ
διὰ τὸ λεῖον καὶ πυκνὸν καὶ λαμπρὸν τὴν ἐκ τοῦ νοῦ
φερομένην δύναμιν, τὸν δὲ σπλῆνα τοῦ ἥπατος χάριν
ὅπως καθαίρῃ τε αὐτὸ καὶ παρέχῃ λαμπρόν. τὰς γοῦν
ἐπιγινομένας ἐκ τινῶν νόσων περὶ τὸ ἧπαρ διαφορὰς
εἰς ἑαυτὸν δέχεσθαι. ὅτι δὲ τριμερής ἐστιν ἡ ψυχὴ κατὰ
τὰς δυνάμεις καὶ κατὰ λόγους τὰ μέρη αὐτῆς τό=
ποις ἰδίοις διανενέμηται μάθοιμεν ἂν ἐντεῦθεν. πρῶ=
τον μὲν δὴ τὰ φύσει χωριζόμενα ἕτερα ὑπάρχει, φύ
σει δὲ χωρίζεται τὸ παθητικὸν καὶ λογιστικόν, εἴγε τὸ
μὲν περὶ τὰ νοητά ἐστι, τὸ δὲ περὶ τὰ λυπηρὰ καὶ
ἡδέα. προσέτι τοῦ παθητικοῦ καὶ περὶ τὰ ζῷα ὄντος,
ἔπειτά γε μὴν ἕτερα ὄντα φύσει τό τε παθητικὸν καὶ
λογιστικὸν καὶ τόποις ὀφείλει κεχωρίσθαι. εὑρίσκεται γὰρ
μαχόμενα ἀλλήλοις οὔτε αὐτοῦ τινος πρὸς αὐτὸ μά
χεσθαι δυναμένου, οὔτε τῶν ἐναντιουμένων πρὸς ἄλλη=
λα περὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον δυναμένων συ=
στῆναι. ὁρᾶται δέ γε ἐπὶ μὲν τῆς Μηδείας ὁ θυμὸς λο=
γισμῷ μαχόμενος, λέγει γοῦν τό, καὶ μανθάνω
μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά. θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν
ἐμῶν βουλευμάτων. ἐπεὶ δὲ τοῦ Λαΐου τὸν Χρύσιπ=
πον ἁρπάζοντος ἐπιθυμία λογισμῷ μαχομένη,
λέγει γὰρ οὕτως, αἲ αἲ, τὸ δὲ θεῖον ἐν ἀνθρώποις

κακόν, ὅταν τις εἰδῇ τἀγαθόν, χρῆται δὲ μή. ἔστι δὲ τὸ ἕτερον εἶναι τὸ παθητικὸν τοῦ λογιστικοῦ πιστώσασθαι. κἀκ τοῦ ἑτέραν μὲν ἐπιμέλειαν εἶναι τοῦ λογιστικοῦ, ἑτέραν δὲ τοῦ παθητικοῦ. τοῦ μὲν διὰ διδασκαλίας, τοῦ δὲ, διὰ τῆς τοῦ ἤθους ἀσκήσεως. τὴν δὲ ψυχὴν ἀθάνατον ἀποφαίνει τοῦτον ἐπιὼν τὸν τρόπον. ἡ ψυχὴ ὅτῳ ἂν προσγένηται ἐπιφέρει τούτῳ τὸ ζῆν, ὡς σύμφυτον ὑπάρχον ἑαυτῇ, τὸ ἐπιφέρον τινὶ τὸ ζῆν, ἀνεπίδεκτόν ἐστι θανάτου, τὸ δὲ τοιοῦτον ἀθάνατον. εἰ δὲ ἀθάνατον ἡ ψυχή, καὶ ἀνώλεθρον ἂν εἴη. ἀσώματος γὰρ οὐσία ἀμετάβλητος κατὰ τὴν ὑπόστασιν, καὶ νοητή, καὶ ἀειδής, καὶ μονοειδής. οὐκοῦν ἀσύνθετος, ἀδιάλυτος, ἀσκέδαστος. τὸ δὲ σῶμα πᾶν τοὐναντίον, αἰσθητόν, ὁρατόν, σκεδαστόν, σύνθετον, πολυειδές. καὶ μὴν δὴ καὶ ἡ ψυχή, διὰ μὲν τοῦ σώματος πρὸς τοῖς αἰσθητοῖς γινομένη ἰλιγγιᾷ τε καὶ ταράττεται, καὶ οἷον μεθύει. πρὸς δὲ τοῖς νοητοῖς, αὐτὴ καθ' αὑτὴν γινομένη, καθίσταται καὶ ἠρεμεῖ. πρὸς ὃ δὲ γινομένη ταράττεται τούτῳ οὐκ ἔοικεν, ὥστε μᾶλλον τοῖς νοητοῖς ἔοικε. τὸ δὲ νοητὸν ἀσκέδαστον, τῇ φύσει καὶ ἀνώλεθρον, καὶ μὴν ἡγεμονεύει ἡ ψυχὴ φύσει. τὸ δὲ τῇ φύσει ἡγεμονικὸν τῷ θείῳ ἔοικεν. ὥστε ψυχὴ τῷ θείῳ ἐοικυῖα ἀνώλεθρος ἂν εἴη καὶ ἄφθαρτος. τά τε ἄμεσα ἐναντία καὶ μὴ καθ' αὑτά, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς πέφυκεν ἐξ ἀλλήλων γίνεσθαι. ἐναντίον δὲ τὸ ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ζῆν τῷ τεθνάναι. ὡς οὖν

ὁ θάνατος διάκρισις ψυχῆς ἀπὸ σώματος, οὕτω καὶ ἡ ζωὴ σύνοδος ψυχῆς οὔσης δηλονότι πρόσθεν καὶ σώματος. εἰ δὲ καὶ ἔσται μετὰ θάνατον καὶ ἦν πρὸ τοῦ προσπεσεῖν σώματι, πιθανώτατον ἀΐδιον αὐτὴν εἶναι. οὐ δὲ οἷόν τε ἔτι τὸ φθεῖρον αὐτὴν νοῆσαι. ἔπειτα εἰ μὲν αἱ μαθήσεις ἀναμνήσεις εἰσὶν, ἀθάνατος ἂν εἴη ἡ ψυχή. ὅτι δὲ αἱ μαθήσεις ἀναμνήσεις τοῦτο ἂν ἐπαχθείημεν τὸν τρόπον. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως μάθησις ὑποσταίη ἢ κατὰ ἀνάμνησιν τῶν πάλαι γνωσθέντων. εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν κατὰ μέρος ἐννοοῦμεν τὰς κοινότητας πῶς ἂν κατὰ μέρος διωδεύσαμεν ἄπειρα ὑπάρχοντα, ἢ πῶς ἀπ' ὀλίγων, διεψεύσθημεν γὰρ ἂν, οἷον φέρε κρίναντες τὸ ἀναπνοῇ χρώμενον μόνον ζῷον εἶναι. ἢ πῶς ἄρα τὸ ἀρχικὸν εἶεν ἂν ἔννοιαι, ἀναμνηστικῶς οὖν νοοῦμεν ἀπὸ μικρῶν ἐνθυμημάτων, ἀπό τινων καὶ τῶν κατὰ μέρος ὑποπεσόντων ἀναμιμνησκόμενοι τῶν πάλαι ἐγνωσμένων, ὧν λήθην ἐλάβομεν ἐνσωματωθέντες. ἔτι τε ἡ ψυχὴ οὐ φθείρεται ὑπὸ τῆς ἰδίας κακίας, οὐδὲ ὑπὸ τῆς ἄλλου φθείροιτ' ἂν, οὐδ' ἁπλῶς ὑπ' ἄλλου. οὕτω δὲ ἔχουσα ἄφθαρτος ἂν εἴη, τό γε μὴν αὐτοκίνητον, ἀρχικῶς ἀεικίνητον, τὸ δὲ τοιοῦτον ἀθάνατον, αὐτοκίνητον δὲ ἡ ψυχή. τὸ δὲ αὐτοκίνητον ἀρχὴ πάσης κινήσεως καὶ γενέσεως, ἀρχὴ δὲ ἀγένητον καὶ ἀνώλεθρον, ὥστε ἡ τῶν ὅλων ψυχὴ τοιαύτη ἂν εἴη. καὶ ἡ ἀνθρωπίνη τοῦ αὐτοῦ γε κράματος ἀμφοτέραι μεταλαβοῦσαι. αὐτοκίνητον δέ φησι τὴν ψυχὴν ὅτι σύμφυτον ἔχει τὴν

ζωὴν ἀεὶ ἐνεργοῦσαν καθ' αὐτήν. ὅτι μὲν οὖν αἱ λογικαὶ ψυχαὶ ἀθάνατοι ὑπάρχουσι κατὰ τὸν ἄνδρα τοῦτον βεβαιώσαιτ' ἄν τις, εἰ δὲ καὶ αἱ ἄλογοι, τοῦτο τῶν ἀμφισβητουμένων ὑπάρχει. πιθανὸν γὰρ τὰς ἀλόγους ψυχὰς ψιλῇ φαντασίᾳ ἐλαυνομένας, καὶ μήτε λογισμῷ οὔτε κρίσει χρωμένας, οὔτε θεωρήμασι καὶ τῇ τούτων συναγωγῇ, οὔτε καθολικαῖς διαλήψεσι. παντελῶς δὲ ἀνεννοήτους οὔσας καὶ τῆς νοητῆς φύσεως, μήτε τῆς αὐτῆς οὐσίας εἶναι ταῖς λογικαῖς θνητάς τε καὶ φθαρτὰς ὑπάρχειν. περὶ δὲ ἀθανάτους εἶναι τὰς ψυχὰς λόγῳ ἠκολούθησε τὸ εἰσκρίνεσθαι αὐτὰς τοῖς σώμασι. παρεμφυομένας ταῖς τῶν ἐμβρύων διαπλασικαῖς φύσεσι. καὶ διαμείβειν πολλὰ σώματα καὶ ἀνθρώπινα. καὶ οὐκ ἀνθρώπινα, ἢ ἀριθμοὺς μενούσας ἢ βουλήσει θεῶν, ἢ δι' ἀκολασίαν, ἢ διὰ φιλοσωματίαν. ἔχει δέ πως οἰκειότητα πρὸς ἄλληλα σῶμα καὶ ψυχή, ὥσπερ πῦρ καὶ ἄσφαλτος. καὶ ἡ θεῶν δὲ ψυχὴ κέκτηται καὶ αὐτὴ τότε, κριτικὸν ὃ καὶ γνωστικὸν ἂν καλοῖτο. καὶ μὴν καὶ τὸ ὁρμητικόν τε ὃ καὶ παραστατικὸν ἄν τις ὀνομάσειε. καὶ τὸ οἰκειωτικὸν ἅτινες δυνάμεις εἰσὶ καὶ ἐν ταῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς μετὰ τὸ ἐνσωματωθῆναι, οἷον μεταβολὴν λαμβάνουσιν. ἡ μὲν οἰκειωτικὴ εἰς τὸ ἐπιθυμητικόν, ἡ δὲ ὁρμητικὴ εἰς τὸ θυμοειδές. περὶ δὲ εἱμαρμένης τοιαῦτά τινα τῷ ἀνδρὶ ἀρέσκει. πάντα μὲν φησιν ἐν εἱμαρμένῃ εἶναι, οὐ μὴν πάντα καθειμάρθαι. ἡ γὰρ εἱμαρμένη νόμου τάξιν ἐπέχουσα οὐχ οἷον

λέγει ὅτι ὁ μὲν, τάδε ποιήσει, ὁ δὲ, τάδε πείσεται. εἰς
ἄπειρον γὰρ τοῦτο. ἀπείρων μὲν ὄντων τῶν γεννωμέ-
νων, ἀπείρων δὲ τῶν περὶ αὐτὰ συμβαινόντων, ἐπεί
τε τὸ ἐφ' ἡμῖν οἰχήσεται καὶ ἔπαινοι καὶ ψόγοι, καὶ πᾶν
τὸ τούτοις παραπλήσιον. ἀλλὰ διότι εἴτις ἂν ἕληται
ψυχὴ τοιοῦτον βίον καὶ τάδε τινὰ πράξει, τάδε τι-
να αὐτῇ ἕψεται. ἀδέσποτον οὖν ἡ ψυχὴ, καὶ ἐπ' αὐ-
τῇ μὲν τὸ πρᾶξαι ἢ μὴ, καὶ οὐ κατηνάγκασται τοῦτο.
τὸ δὲ ἑπόμενον τῇ πράξει καθ' εἱμαρμένην συντε-
λεσθήσεται, οἷον εἰ Πάρις ἁρπάσει τὴν Ἑλένην ἐπ'
αὐτῷ ὄντι, ἀκολουθήσει τὸ πολεμήσουσι Τρῶες περὶ
τῆς Ἑλένης οἱ Ἕλληνες. οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀπόλλων τῷ Λαΐῳ
προεῖπεν. εἰ γὰρ τεκνώσεις παῖδ' ἀποκτενεῖ σ' ὁ φύς. ἐν
τῷ τε χρησμῷ δὴ περιέχεται μὲν καὶ ὁ Λάϊος καὶ τὸ
φῦσαι αὐτὸν παῖδα, καθείμαρται δὲ τὸ ἑπόμενον. ἡ
δὲ τοῦ δυνατοῦ φύσις πέπτωκε μέν πως μεταξὺ τοῦ τε
ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψεύδους, ἀορίστῳ δὲ ὄντι αὐτῷ τῇ φύσει
ὥσπερ ἐποχεῖται τὸ ἐφ' ἡμῖν. ὃ δ' ἂν ἑλομένων ἡμῶν
γένηται τοῦτο ἔσται ἢ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος. τοῦ δὲ δυνάμει
τουτέστι τοῦ καθ' ἕξιν καὶ κατ' ἐνέργειαν λεγομένου
διήνεγκε. τὸ μὲν γὰρ δυνάμει ἐπιτηδειότητά τινα ἀπο-
σημαίνει πρός τινα οὔπω τὴν ἕξιν ἔχοντα. ὡς ὁ παῖς
δυνάμει ῥηθήσεται, καὶ γραμματικὸς καὶ αὐλη-
τὴς καὶ τέκτων. ἔσται δὲ τὸ τηνικάδε ἐν ἕξει ἑνός τινος.
ἢ δυοῖν τούτοιν ὁπόταν μάθῃ τε κτήσεταί τινα τῶν
ἕξεων. κατ' ἐνέργειαν δὲ ὁπόταν ἐνεργῇ ἀπὸ τῆς ἕξεως

ἐκείνης ἦν κέκτηται. τὸ δὲ δυνατὸν οὐδὲν τούτων. ἀορ-
ϛαῦον δὲ τὸ ἐφ' ἡμῖν κατὰ τὴν ἐφ' ὁπότερον ῥοπὴν
λαμβάνει τὸ ἀληθεύειν ἢ μή. ἑξῆς δ' ἐπικεφαλαῖον
περὶ τῶν ἠθικῶν τῷ ἀνδρὶ εἰρημένων ῥητέον. τὸ μὲν
δὴ τιμιώτατον καὶ μέγιστον ἀγαθὸν, οὔτε εὑρεῖν ᾤε-
το εἶναι ῥάδιον, οὔτε εὑρόντας ἀσφαλὲς εἰς πάντας
ἐκφέρειν. πάνυ γοῦν ὀλίγοις τῶν γνωρίμων καὶ τοῖς
γε προκριθεῖσι τῆς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἀκροάσεως μετέ-
δωκε. τὸ μέν τοι ἡμέτερον ἀγαθὸν εἴτις ἀκριβῶς
αὐτοῦ τὰ συγγράμματα ἀναλάβοι ἐτίθετο ἐν τῇ ἐ-
πιστήμῃ καὶ θεωρίᾳ τοῦ πρώτου ἀγαθοῦ. ὅπερ θεόν τε καὶ
νοῦν τὸν πρῶτον προσαγορεῦσαι ἄν τις. πάντα γὰρ
τὰ ὁπωσοῦν παρ' ἀνθρώποις ἀγαθὰ νομιζόμενα,
ταύτης ὑπελάμβανε τυγχάνειν τῆς προσρήσεως τῷ
ὁπωσοῦν μετέχειν ἐκείνου τοῦ πρώτου καὶ τιμιωτά-
του. ὃν τρόπον καὶ τὰ γλυκέα καὶ τὰ θερμὰ κα-
τὰ μετουσίαν τῶν πρώτων τὴν ἐπωνυμίαν ἔχειν.
μόνα γὰρ τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐφικνεῖσθαι αὐτοῦ τῆς ὁμοιότητος
νοῦν καὶ λόγον. διὸ καὶ τὸ ἡμέτερον ἀγαθὸν καλὸν
εἶναι, καὶ σεμνὸν, καὶ θεῖον, καὶ ἐράσμιον, καὶ σύμ-
μετρον, καὶ δαιμονίως πως καλούμενον. τῶν δὲ λε-
γομένων ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀγαθῶν, οἷον ὑγιείας κάλ-
λους τε καὶ ἰσχύος καὶ πλούτου καὶ τῶν παραπλησίων μη-
δὲν εἶναι καθάπαξ ἀγαθὸν εἰ μὴ τύχοι τῆς ἀπὸ τῆς ἀρε-
τῆς χρήσεως. χωρισθέντα δὲ ταῦτα ὕλης μόνον ἐπέ-
χειν τάξιν, πρὸς κακοῦ γινόμενα τοῖς φαύλως αὐτοῖς

χρωμένοις. ἔσθ' ὅτε δὲ αὐτὰ καὶ θνητὰ ὠνόμαζεν ἀγαθά. τὴν δ' εὐδαιμονίαν οὐκ ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις ἡγεῖτο εἶναι τοῖς ἀγαθοῖς. ἀλλ' ἐν τοῖς θείοις τε καὶ μακαρίοις, ὅθεν δὴ καὶ μεγάλων τε καὶ θαυμασίων τὰς τῷ ὄντι φιλοσόφους ψυχὰς ἔφασκεν ἀναμέστους. καὶ μετὰ τὴν τοῦ σώματος διάλυσιν συνεστίους θεοῖς γινομένας. καὶ συμπεριπολούσας, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας πεδίον θεωμένας. ἐπείπερ καὶ ἐν τῷ ζῆν ἐφίεντο τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ. καὶ τὴν ἐπιτήδευσιν αὐτοῦ προετίμων, ἀφ' ἧς ὥσπερ τι ὄμμα ψυχῆς ἐκκαθηραμένους καὶ ἀναζωπυρήσαντας, ἀπολλύμενόν τε καὶ ἀποτυφλούμενον κρεῖττον ὂν σώζεσθαι μυρίων ὀμμάτων δυνατοὺς γίνεσθαι ἐπορέξασθαι τῆς τοῦ λογικοῦ παντὸς φύσεως. ὁμοιοῦσθαι γὰρ τοὺς ἄφρονας τοῖς ὑπὸ γῆν ἀνθρώποις κατῳκισμένοις. καὶ φῶς μὲν μηδέποτε λαμπρὸν ἑωρακόσιν. ἀμυδρὰς δέ τινας σκιὰς ὁρῶσι τῶν παρ' ἡμῖν σωμάτων. οἰομένοις δὲ σαφῶς ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ὄντων, ὡς γὰρ τούτους τυχόντας τῆς ἐκ τοῦ ζόφου ἀνόδου καὶ εἰς τὸ καθαρὸν φῶς προελθόντας εὐλόγως καταγνώσεσθαι τῶν τότε φανέντων. καὶ πολὺ πρόσθεν ἑαυτῶν ὡς ἐξηπατημένων. οὕτω δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ βιωτικοῦ ζόφου μεταβαίνοντας, ἐπὶ τὰ κατ' ἀλήθειαν θεῖα καὶ καλά. τῶν μὲν πάλαι θαυμασθέντων αὐτοῖς καταφρονήσειν, τῆς δὲ τούτων θεωρίας σφοδροτέραν ἕξειν ὄρεξιν, οἷς συνῳδόν ἐστι τὸ λέγειν αὐτὸ μόνον εἶναι

τὸ καλὸν

τὸ καλὸν ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτάρκη πρὸς εὐδαιμονίαν, καὶ διότι μὲν τὸ ἀγαθὸν ἐν ἐπιστήμῃ τοῦ πρώτου, καὶ καλὸν ἐστι δι' ὅλων συντάξεων δεδήλωται. τὰ δὲ κατὰ μετοχὴν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν νόμων οὕτω πως. διττὰ δὲ ἀγαθά ἐστι, τὰ μὲν, ἀνθρώπινα, τὰ δὲ, θεῖα, καὶ τὰ ἑξῆς τούτοις. εἰ δέ τι κεχωρισμένον καὶ τοῦ πρώτου τῆς οὐσίας ἀμέτοχον ὑπάρχει, καὶ τοῦτο τῶν ἀνοήτων ἀγαθὸν ὠνόμασαι. τοῦτο δέ φησι μεῖζον εἶναι τῷ ἔχοντι κακὸν ἐν εὐθυδήμῳ. ὅτι δὲ κατὰ τὰς ἀρετὰς ἡγεῖτο εἶναι δι' αὐτὰς αἱρετὰς ὡς ἀκόλουθόν γε ληπτέον, τῷ μόνον αὐτὸν ἡγεῖσθαι τὸ καλὸν ἀγαθόν, καὶ δὴ ἐν πλείστοις τοῦτο αὐτὸ ἐνδέδεικται, καὶ μάλιστα ἐν ὅλῃ τῇ πολιτείᾳ. τὸν μὲν γὰρ ἐπιστήμην ἔχοντα τὴν προειρημένην εὐτυχέστατον εἶναι καὶ εὐδαιμονέστατον, οὐχ ἕνεκα τῶν τιμῶν, ὧν τοιοῦτος ὢν λήψεται. οὐδὲ μισθῶν ἕνεκα, ἀλλὰ κἂν πάντας λανθάνῃ ἀνθρώπους, κἂν τὰ λεγόμενα κακὰ εἶναι, οἷον ἀτιμίαι καὶ φυγαὶ καὶ θάνατοι συμβαίνωσι. τὸν δὲ χωρὶς ταύτης τῆς ἐπιστήμης τὰ νομιζόμενα ἀγαθὰ πάντα κεκτημένον, οἷον πλοῦτον καὶ βασιλείαν μεγάλην, καὶ σώματος ὑγείαν καὶ εὐρωστίαν καὶ κάλλος μηδέν τι μᾶλλον εἶναι εὐδαίμονα. ὁ δὲ πᾶσιν ἀκόλουθον τέλος ἐξέθετο ὁμοίωσιν θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν, ποικίλως δὲ κατὰ τὸ δυνατόν, ποικίλως δὲ τοῦτο χειρίζει. ποτὲ μὲν τὸ ὁμοίωσιν θεῷ λέγει τὸ φρόνιμον καὶ δίκαιον καὶ ὅσιον εἶναι, ὡς ἐν θεαιτήτῳ. διὸ καὶ

πειρᾶσθαι χρῆναι ἐκεῖσε, ἐνθένδε ἐκεῖσε φεύγειν ὅτι
τάχιστα, φυγὴ δὲ ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν. ὁ-
μοίωσιν δὲ δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γε-
νέσθαι. ποτὲ δὲ τὸ μόνον δίκαιον εἶναι ὡς ἐν τῷ τε-
λευταίῳ τῆς πολιτείας. οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ θεῶν ποτε ἀ-
μελεῖται ὃς ἂν προθυμεῖσθαι θέλῃ δίκαιος γίγνεσθαι,
καὶ ἐπιτηδεύειν ἀρετὴν εἰς ὅσον δυνατὸν ἄνθρωπον
ὁμοιοῦσθαι θεῷ. ἐν δὲ τῷ φαίδωνι ὁμοίωσιν θεῷ λέ-
γει τὸ σώφρονα ἅμα καὶ δίκαιον γενέσθαι ὧδέ πως.
οὐκοῦν εὐδαιμονέστατοι ἔφη καὶ μακάριοι εἰσὶ καὶ εἰς
βέλτιστον τόπον ἰόντες, οἱ τὴν δημοτικήν τε καὶ πο-
λιτικὴν ἀρετὴν ἐπιτετηδευκότες, ἣν καὶ καλοῦσι
σωφροσύνην τε καὶ δικαιοσύνην. ποτὲ μὲν δὴ τὸ
τέλος ὁμοιωθῆναι θεῷ λέγει, ποτὲ δὲ ἕπεσθαι ὡς ὁ-
πόταν εἴποι. ὁ μὲν δὴ θεὸς ὥσπερ ὁ παλαιὸς λό-
γος ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ τὰ τούτοις καὶ τὰ
ἑξῆς, ποτὲ δὲ ἀμφότερα ὡς ὁπόταν φῇ, τὴν δὲ θεῷ
ἑπομένην τε καὶ εἰκασμένην ψυχὴν καὶ τὰ τούτοις
ἑξῆς. καὶ γάρ τοι φησὶ ὠφελείας ἀρχὴ τὸ ἀγαθόν, τοῦτο
δὲ ἐκ θεοῦ εἴρηται, ἀκόλουθον οὖν τῇ ἀρχῇ τὸ τέλος εἴη
ἄν, ἢ τὸ ἐξομοιωθῆναι θεῷ. θεῷ δηλονότι τῷ ἐπουρα-
νίῳ, ἢ τῷ μὰ Δία ὑπερουρανίῳ, ὃς οὐκ ἀρετὴν ἔχει.
ἀμείνων δὲ ἐστὶ ταύτης, ὅθεν ὀρθῶς ἄν τις φαίη. τὴν μὲν
κακοδαιμονίαν τοῦ δαίμονος εἶναι κάκωσιν, τὴν δὲ
εὐδαιμονίαν τοῦ δαίμονος εὐεξίαν. ἐφικοίμεθα δὲ ἂν τοῦ
γενέσθαι ὅμοιοι θεῷ φύσει τε χρησάμενοι τῇ προσηκό-

σθαι, ἔθεσί τε καὶ ἀγωγῇ καὶ ἀσκήσει τῇ κατὰ νόμον, καὶ τὸ κυριώτατον λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ, καὶ θεωρημάτων παραδόσει ὥστε ἐξίστασθαι μὲν τὰ πολλὰ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. ἀεὶ δὲ εἶναι περὶ τοῖς νοητοῖς. προτέλεια δὲ καὶ προκαθάρσια τοῦ ἐν ἡμῖν δαίμονος, εἰ μέλλοιμεν τὰ μείζω μυεῖσθαι μαθήματα. εἴη ἂν τὰ διὰ μουσικῆς καὶ ἀριθμητικῆς τε καὶ ἀστρονομικῆς καὶ γεωμετρίας, συνεπιμελουμένων ἡμῶν καὶ τοῦ σώματος διὰ γυμναστικῆς, ἥτις καὶ πρὸς πόλεμον καὶ πρὸς εἰρήνην εὔθετα τὰ σώματα παρασκευάσει. θείου δὲ χρήματος τῆς ἀρετῆς ὑπαρχούσης, αὕτη μὲν ἐστὶ διάθεσις ψυχῆς τελεία καὶ βελτίστη. εὐσχήμονα καὶ βέβαιον καὶ σύμφωνον παρέχουσα τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ λέγειν καὶ πράττειν καθ᾽ ἑαυτὸν καὶ πρὸς ἄλλους. τούτου δὲ ἐν εἴδει αὐτῆς λογικαὶ δὲ αἱ περὶ τὸ ἄλογον αὐτῆς μέρος συνιστάμεναι, οἷον ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη. περὶ μὲν τὸ θυμικὸν τῆς ἀνδρείας συνισταμένης, περὶ δὲ τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς σωφροσύνης. ἑτέρου γὰρ ὄντος τοῦ τε θυμικοῦ καὶ τοῦ λογιστικοῦ διάφορος ἂν εἴη καὶ ἡ ἑκάστου τελειότης. τοῦ μὲν δὴ λογιστικοῦ μέρους τελειότης ἐστὶν ἡ φρόνησις, τοῦ δὲ θυμικοῦ ἡ ἀνδρεία, τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ ἡ σωφροσύνη. ἡ μὲν δὴ φρόνησίς ἐστιν ἐπιστήμη ἀγαθῶν καὶ κακῶν, καὶ οὐδετέρων· ἡ δὲ σωφροσύνη τάξις περὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ὀρέξεις, καὶ τὴν εὐπείθειαν αὐτῶν πρὸς τὸ ἡγεμονικόν, τοῦτο δὲ εἴη ἂν τὸ λογιστικόν. ὅταν δὲ φῶ-

μὲν τάξιν τινὰ εἶναι καὶ εὐπείθειαν τὴν σωφροσύνην· τοιοῦτόν τι παρίσταμεν ὅτι δύναμίς τίς ἐστι καθ' ἣν τεταγμένως καὶ εὐπειθῶς ἔχουσιν αἱ ὀρέξεις πρὸς τὸ φύσει δεσποτικόν, τουτέστι τὸ λογιστικόν. ἡ δὲ ἀνδρεία ἐστὶ δόγματος ἐννόμου σωτηρία δεινοῦ τε καὶ μὴ δεινοῦ, τουτέστι διασωστικὴ δύναμις δόγματος ἐννόμου. ἡ δὲ δικαιοσύνη ἐστὶ συμφωνία τις τούτων πρὸς ἄλληλα, δύναμίς τις οὖσα καθ' ἣν ὁμολογεῖ καὶ συμφωνεῖ πρὸς ἄλληλα τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς, καὶ ἕκαστον πρὸς τὸ οἰκεῖον γίνεται. καὶ ἐπιβάλλον τί πη καὶ κατ' ἀξίαν ὥς ἂν παντέλειά τις οὖσα τῶν τριῶν ἀρετῶν. φρονήσεως, ἀνδρείας, σωφροσύνης, ἄρχοντος μὲν τοῦ λογισμοῦ. τῶν δὲ λοιπῶν μερῶν τῆς ψυχῆς κατ' οἰκείαν ἰδιότητα κατεσταλμένων ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ καὶ πειθηνίων αὐτῷ γεγενημένων, ὅθεν καὶ ἀντακολουθεῖν ἡγητέον τὰς ἀρετάς. ἡ μὲν ἀνδρεία δόγματος ἐννόμου διασωστικὴ ὑπάρχουσα λόγου ὀρθοῦ διασωστική ἐστι. τὸ γὰρ ἔννομον δόγμα ὀρθός τις ἐστὶ λόγος, ὁ δὲ ὀρθὸς λόγος ἀπὸ φρονήσεως γίνεται. καὶ μὴν καὶ ἡ φρόνησις μετὰ ἀνδρείας ὑφίσταται. ἐπιστήμη γάρ ἐστιν ἀγαθῶν, οὐδεὶς δὲ δύναται τὸ ἀγαθὸν ὁρᾶν ὑπὸ δειλίας ἐπισκοτούμενος, καὶ τῶν συνακολουθούντων τῇ δειλίᾳ παθῶν, παραπλησίως οὐδὲ μετὰ ἀκολασίας φρόνιμός τις δύναται εἶναι, καὶ καθόλου διὰ τὸ ἡττᾶσθαι ὑπὸ πάθους ποιεῖν παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὑπὸ ἀμαθίας, καὶ ἀφροσύνης τοῦτο πάσχειν φησὶν αὐτὸν

ὁ πλάτων. ὥστε οὐκ ἂν δύναιτό τις φρόνησιν ἔχειν ἀκόλαστος ὢν καὶ δειλός. ἀχώριστοι οὖν εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ ἀλλήλων αἱ τέλειαι. λέγονται γὰρ καὶ ἄλλως ἀρεταὶ οἷον εὐφυΐαι καὶ προκοπαὶ πρὸς ταύτην ὁμωνυμοῦσαι ταῖς τελειότησι κατὰ τὴν ὁμοιότητα τὴν πρὸς αὐτάς. οὕτω γοῦν καὶ στρατιώτας ἀνδρείους τινὰς καλοῦμεν, καὶ φαμὲν ἐνίοτε ἀνδρείους τινὰς ὄντας ἄφρονας ὑπάρχειν περὶ τῶν οὐ τελείων ἀρετῶν ποιούμενοι τὸν λόγον, αἱ δὲ τέλειαι ἀρεταὶ δηλονότι οὐδὲ ἐπιτείνονται οὐδὲ ἀνίενται. αἱ μέντοι γε κακίαι καὶ ἐπίτασιν δέχονται καὶ ἄνεσιν, ἄλλος γὰρ ἄλλου ἀφρονέστερος καὶ ἀδικώτερος. ἀλλ' οὐδὲ συνέπονται αἱ κακίαι ἀλλήλαις, εἰσὶ γάρ τινες ἐναντίαι, αἳ οὐκ ἂν εἶεν περὶ τὸν αὐτόν. οὕτω γὰρ ἔχει θρασύτης πρὸς δειλίαν, καὶ ἀσωτία πρὸς φιλαργυρίαν. ἄλλως ἀδυνάτου ὄντος τοῦ ὑφεστάναι τινὰ ἄνθρωπον πάσῃ κακίᾳ συνεχόμενον. οὐδὲ γὰρ σῶμα οἷόν τε εἶναι ἔχον πάσας τὰς τοῦ σώματος κακίας ἐν ἑαυτῷ. παραδεκτέον δὲ καὶ μεταξύ τινα διάθεσιν, μήτε φαύλην μήτε σπουδαίαν. οὐδὲ γὰρ πάντας ἀνθρώπους ἢ σπουδαίους εἶναι ἢ φαύλους. τοὺς γὰρ ἐφ' ἱκανὸν προκόπτοντας τοιούτους εἶναι οὐ γὰρ ῥᾴδιον εὐθέως ἀπὸ κακίας ἐπ' ἀρετὴν μεταβῆναι. πολλὴν γὰρ εἶναι τὴν διάστασιν, πρὸς ἄλληλα τῶν ἄκρων καὶ ἐναντίωσιν. ἡγητέον δὲ καὶ τῶν ἀρετῶν, τὰς μὲν εἶναι προηγουμένας, τὰς δὲ, ἑπομένας. ἡγουμένας

μὲν τὰς ἐν τῷ λογιστικῷ, ἀφ' ὧν καὶ αἱ λοιπαὶ τὸ τέλειον λαμβάνουσιν. ἑπομένας δὲ τὰς ἐν τῷ παθητικῷ, αὗται γὰρ πράττουσι τὰ καλὰ κατὰ λόγον οὐ τὸν ἐν αὐταῖς. οὐ γὰρ ἔχουσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸν ὑπὸ φρονήσεως ἐνδεδομένον, αὐταῖς ἐξ ἔθους ἐγγινόμενον καὶ ἀσκήσεως, ἐπεὶ οὔτε ἐπιστήμη οὔτε τέχνη ἐν ἄλλῳ μέρει τῆς ψυχῆς συνίσταται ἢ ἐν μόνῳ τῷ λογιστικῷ, αἱ μὲν περὶ τὸ παθητικὸν ἀρεταὶ οὐχ ὑπάρχουσι διδακταί. ὅτι μήτε τέχναι μήτε ἐπιστῆμαί εἰσιν, οὐδὲ γὰρ ἴδιον θεώρημα ἔχουσιν. ἡ μέντοι φρόνησις ἐπιστήμη ὑπάρχουσα, τὰ οἰκεῖα ἑκάστῃ ἐνδίδωσιν. ὡς καὶ ὁ κυβερνήτης τοῖς ναύταις τινὰ ὑπαγορεύει ὑπ' αὐτῶν ἀγνοούμενα, οἱ δέ, πείθονται αὐτῷ, ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ στρατιώτου καὶ στρατηγοῦ, ἐπιτεινομένων δὲ καὶ ἀνιεμένων τῶν κακιῶν. οὐδὲ τὰ ἁμαρτήματα ἴσα ἂν εἴη, ἀλλὰ τὰ μέν, μείζω, τὰ δέ, ἐλάττω. οἷς ἀκολούθως καὶ παρὰ τῶν νομοθετῶν, τὰ μέν, μᾶλλον κολάζεται, τὰ δέ, ἧττον. καίτοι γε ἀκρότητες αἱ ἀρεταὶ ὑπάρχουσι διὰ τὸ τέλειαι εἶναι καὶ ἐοικέναι τῷ εὐθεῖ. κατ' ἄλλον τρόπον μεσότητες ἂν εἶεν τῷ ὁρᾶσθαι περὶ πάσας ἢ τάς γε πλείστας, καθ' ἑκάστην ἑκατέρωθεν δύο κακίας τὴν μέν, καθ' ὑπερβολὴν τὴν δέ, κατ' ἔνδειαν, ὡς ἐπὶ τῆς ἐλευθεριότητος ὁρᾶται. ἐπὶ θάτερα μὲν μικρολογία, ἐπὶ θάτερα δὲ ἀσωτία. γίνεται γὰρ ἐν τοῖς πάθεσιν ἀμετρία κατὰ τὸ ὑπερβάλλειν τὸ προσῆκον ἢ ἐλλείπειν. οὔτε γὰρ ὁ μηδὲ κινού

ὑβριζομένων ὀργιζόμενος ἀπαθὴς ἄν τις εἴη, οὔτε ὁ ἐπὶ πᾶσι καὶ τοῖς τυχοῦσι μετριοπαθής, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. πάλιν δὲ ὁμοίως γονέων τελευτησάντων, ὁ μὲν μὴ λυπούμενος ἀπαθής, ὁ δὲ ὥστε καὶ καταφθίνειν ὑπὸ τῆς λύπης ὑπερπαθής τε καὶ ἀμετροπαθής. ὁ δὲ λυπούμενος μὲν, μετρίως δὲ τοῦτο πάσχων μετριοπαθής. καὶ μὴν ὁ πάντα φοβούμενος καὶ πέρα τοῦ μετρίου δειλός, ὁ δὲ μηδὲν φοβούμενος θρασύς. ἀνδρεῖος δὲ ὁ μετρίως ἔχων περί τε θάρρη καὶ φόβους, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς λόγος. ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν μέτριον ἐν τοῖς πάθεσι τὸ βέλτιστόν ἐστιν, οὐκ ἄλλο δὲ ἐστὶ τὸ μέτριον ἢ τὸ μέσον ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως διὰ τοῦτο διὰ μεσότητος αἱ τοιαῦται ἀρεταὶ διότι μέσως ἔχοντας ἡμᾶς ἐν τοῖς πάθεσι παρέχονται. ἐπεὶ δὲ καὶ ἔτι ἄλλο ἐφ' ἡμῖν ἐστι καὶ ἀδέσποτον, καὶ ἡ ἀρετὴ τοιοῦτον ὑπάρχει. οὐ δὲ γὰρ ἂν ἐπαινετὸν ἦν τὸ καλὸν, εἰ ἐκ φύσεως ἢ θείας μοίρας παρεγίνετο, καὶ ἑκούσιον ἂν εἴη ἡ ἀρετὴ καθ' ὁρμήν τινα συνισταμένη, διάπυρον καὶ γενναίαν καὶ ἔμμονον. τοῦ δὴ τὴν ἀρετὴν ἑκούσιον εἶναι, ἕπεται τὸ τὴν κακίαν ἀκούσιον ὑπάρχειν. τίς γὰρ ἂν ἑκὼν ἐν τῷ καλλίστῳ ἑαυτοῦ μέρει καὶ τιμιωτάτῳ ἕλοιτο ἔχειν τὸ μέγιστον τῶν κακῶν. εἰ δέ τις ἐπὶ κακίαν ὁρμᾷ, πρῶτον μὲν οὐχ ὡς ἐπὶ κακίαν αὐτὴν ὁρμήσει, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἀγαθόν. εἰ δὲ καὶ παραγίνεταί τις ἐπὶ κακίαν πάντως, ὁ τοιοῦτος ἐξηπάτηται ὡς δι' ἐλάττονός τινος κακοῦ ἀπο-

κονομησόμενος μεῖζον ἀγαθόν, καὶ ταύτῃ ἀκουσίως ἐλεύσεται. ἀδύνατον γὰρ ὁρμᾶν ἐπὶ κακὰ βουλόμενον ἔχειν αὐτά, οὔτε ἐλπίδι ἀγαθοῦ οὔτε φόβῳ μείζονος κακοῦ. καὶ ὅσα δὴ ἀδικεῖ ὁ φαῦλος ἀκούσια ὑπάρχει. τῆς γὰρ ἀδικίας ἀκουσίου οὔσης, πολὺ μᾶλλον τὸ ἀδικεῖν ἀκούσιον ἂν εἴη, ὅσῳ καὶ μεῖζον κακὸν ἂν τυγχάνοι τὸ ἐνεργεῖν αὐτὴν κατὰ ἀδικίαν τοῦ ἔχειν ταύτην ἠρεμοῦσαν. καίτοι δὲ ἀκουσίων ὄντων τῶν ἀδικημάτων, κολαστέον τοὺς ἀδικοῦντας καὶ διαφόρως. αὗται γὰρ βλάβαι διάφοροι, καὶ τὸ ἀκούσιον ἐν ἀγνοίᾳ τινὶ ἢ πάθει κεῖται. ἅπαντα δὲ τὰ τοιαῦτα ἔξεστιν ἀποτρέψασθαι καὶ λόγῳ καὶ ἤθεσιν ἀσκήσει καὶ μελέτῃ. Φιλία δὲ ἡ μάλιστα καὶ κυρίως λεγομένη οὐκ ἄλλη τίς ἐστι τῆς συνισταμένης κατὰ εὔνοιαν ἀντίστροφον. αὕτη δὲ ἐφίσταται ὅταν ἐπίσης ἑκάτερος βούληται τὸν πλησίον καὶ ἑαυτὸν εὖ πράττειν. ἡ δὲ ἰσότης αὕτη οὐκ ἄλλως σώζεται ἢ κατὰ τὴν τοῦ ἤθους ὁμοιότητα. τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ μετρίῳ ὄντι φίλον ὑπάρχει, τὰ δὲ ἄμετρα, οὔτε ἀλλήλοις, οὔτε τοῖς συμμέτροις δύναται ἐφαρμόσαι. εἰσὶ δέ τινες καὶ ἄλλαι νομιζόμεναι φιλίαι, οὐ μὴν καὶ οὖσαι ὑπὸ τῆς ἀρετῆς πως ἐπικεχρωσμέναι. ἥτε φυσικὴ τῶν γονέων πρὸς τὰ ἔκγονα. καὶ ἡ τῶν συγγενῶν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἡ λεγομένη πολιτικὴ καὶ ἡ ἑταιρική. αὗται δὲ οὐκ ἀεὶ ἔχουσι τὸ ἀντίστροφον τῆς εὐνοίας. εἶδος δέ πως φιλίας ἐστὶ καὶ τὸ ἐρωτικόν. ἔστι δὲ ἐρωτικὴ ἡ μὲν ἀστεία, ἡ.

τῆς σπουδαίας ψυχῆς, ἡ δὲ φαύλη, ἡ τῆς κακῆς, μέση δὲ ἡ τῆς μέσως διακειμένης. ὥσπερ οὖν τρεῖς εἰσιν ἕξεις ψυχῆς λογικοῦ ζώου, ἡ μὲν ἀγαθή, ἡ δέ, φαύλη. τρίτη δὲ τούτων μέση. οὕτω καὶ τρεῖς ἐρωτικαὶ εἶεν ἂν κατ' εἶδος ἀλλήλων διαφέρουσαι. τοῦ δὲ εἶναι τρεῖς αὐτάς, δηλοῦσι μάλιστα οἱ σκοποὶ διαφέροντες ἀλλήλων, ἡ μὲν γὰρ φαύλη μόνου τοῦ σώματός ἐστι τῆς ἡδέως ἡττωμένη. καὶ ταύτῃ βοσκηματώδης ὑπάρχουσα, ἡ δὲ ἀστεία φιλοῦσα τῆς ψυχῆς ἕνεκεν. ἧς ὁρᾶται ἐπιτηδειότης πρὸς ἀρετήν, ἡ δὲ μέση τῇ συναμφοτέρου. ὀρεγομένη μὲν τοῦ σώματος, ὀρεγομένη δὲ καὶ τοῦ κάλλους τῆς ψυχῆς. ὁ δὲ ἀξιέραστος καὶ αὐτὸς μέσος τὶς ὑπάρχει, οὔτε φαῦλος ὢν οὔτε ἀστεῖος. ὅθεν καὶ τὸ σωματοποιούμενον ἔρωτα δαίμονά τινα φατέον μᾶλλον ἤπερ θεόν, μηδέ ποτε ἐν γηΐνῳ σώματι γεγενημένον, διαπορθμεύοντα τὰ παρὰ θεῶν ἀνθρώποις, καὶ ἀνάπαλιν κοινῶς δὲ τῆς ἐρωτικῆς εἰς τὰς τρεῖς ἰδέας διῃρημένης τὰς προειρημένας. ἡ τοῦ ἀγαθοῦ τοίνυν ἐρωτικὴ ἀπηλλαγμένη πάθους τεχνική τις ὑπάρχει, ὅθεν καὶ ἐν τῷ λογιστικῷ συνίσταται τῆς ψυχῆς. θεωρήματα δ' αὐτῆς τὸ γνῶναί τε τὸν ἀξιέραστον, καὶ κτήσασθαι καὶ χρήσασθαι. ἐπικρίνεται δ' αὐτὸν ἐκ τῶν προθέσεων αὐτοῦ καὶ ὁρμῶν. εἰ εὐγενεῖς, εἰ ἐπὶ τὸ καλὸν γινόμεναι, εἰ σφοδραί τε καὶ διάπυροι. κτήσεται δὲ αὐτὸν ὁ κτώμενος οὐ θρύπτων οὐδὲ ἐπαινῶν τὰ παιδικά. ἀλλὰ μᾶλλον κωλύων καὶ ἐνδεικνύμενος ὅτι οὐ

βοιωτὸν αὐτῷ οὕτως ἔχοντι ὡς νῦν ἔχει. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸν ἐρώμενον, χρήσεται αὐτῷ παρεγγυῶν ταῦτα δι' ὧν ἀσκητὴς ἔσται τελείως, τέλος δὲ αὐτοῖς τὸ ἀντὶ ἐραστοῦ καὶ ἐρωμένου γενέσθαι φίλους. τοσοῦτον δὲ κακὸν ἀδικία ὥστε φευκτότερον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, τὸ μὲν γὰρ πονηροῦ ἔργον, τὸ δὲ ἀδικεῖσθαι πάθος ἀσθενοῦς. αἰσχρὸν μὲν δὴ ἑκάτερον. τὸ δὲ ἀδικεῖν τοσοῦτο κάκιον ὅσωπερ ἐστὶν αἴσχιον. λυσιτελεῖ δὲ τῷ ἀδικοῦντι ὑπέχειν δίκην ὡς καὶ τῷ νενοσηκότι ὑπέχειν ἰατρῷ τὸ σῶμα εἰς θεραπείαν. πᾶσα γὰρ κόλασις ἰατρεία τίς ἐστιν ἡμαρτημένης ψυχῆς. ἐπεὶ δὲ αἱ πλεῖσται ἀρεταὶ περὶ πάθη γίνονται διοριστέον ἐστὶ περὶ τοῦ πάθους ὁποῖόν τι ὑπάρχει. ἔστι τοίνυν πάθος κίνησις ἄλογος ψυχῆς ὡς ἐπὶ κακῷ, ἢ ὡς ἐπὶ ἀγαθῷ. ἄλογος μὲν οὖν εἴρηται κίνησις ὅτι οὐ κρίσεις τὰ πάθη, οὐδὲ δόξαι ἀλλὰ τῶν ἀλόγων μερῶν τῆς ψυχῆς κινήσεις. ἐν γὰρ τῷ παθητικῷ τῆς ψυχῆς συνίσταται δὲ τὰ, ἡμέτερα ἔργα. οὐδὲ ἐφ' ἡμῖν, ἄκουσι γοῦν ἐν ἡμῖν ἐγγίνεται πολλάκις καὶ ἀντιτείνουσιν. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ γινώσκοντες ὅτι οὐ λυπηρὰ τὰ προσπεπτωκότα, οὐδ' ἡδέα οὐδὲ μὴν φοβερά. οὐδὲν ἧττον ἀγόμεθα ὑπ' αὐτῶν, οὐκ ἂν παθόντες ταῦτα, εἰ κρίσεις τὰ αὐτὰ ἦν. ταύτας γὰρ ἀποβάλλομεν καταγνόντες αὐτῶν, εἴτε δεόντως, εἴτε μὴ δεόντως. ὡς ἐπ' ἀγαθῷ δὲ ἢ ἐπὶ κακῷ, ἐπειδὴ κατ' ἔμφασιν ἀδιαφόρου πράγματος, οὐ κινεῖται τὸ πάθος. πάντα γὰρ συνίσταται ἢ κατὰ ἀγαθοῦ ἔμφασιν, ἢ κατὰ κακοῦ. ἀγα-

θὸν καὶ ἐὰν μὲν παρεῖναι ὑπολάβωμεν, ἡδόμεθα· ἐὰν δὲ μέλλειν ἐπιθυμοῦμεν, καὶ κακὸν ἐὰν μὲν παρεῖναι ὑπολάβωμεν, λυπούμεθα, τὸ δὲ μέλλον φοβούμεθα. ἔστι δὲ πάθη ἁπλῶς καὶ στοιχειώδη δύο, ἡδονή τε καὶ λύπη, τἄλλα δὲ ἐκ τούτων πέπλεσται. οὐ γὰρ συναριθμητέον τούτοις φόβον καὶ ἐπιθυμίαν. ὡς ἀρχικὰ ὑπάρχοντα καὶ ἁπλᾶ. ὅτε καὶ φοβούμενος οὐ παντελῶς ἐστέρηται ἡδονῆς. οὐδὲ γὰρ τὸν τυχόντα ἄν τις διαγένοιτο χρόνον ἀπογινώσκων ἀπαλλαγὴν ἢ κουφισμὸν τοῦ κακοῦ. πλεονάζει μέντοι ἐν τῷ λυπεῖσθαι καὶ ὀχλεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο συνῆπται τῇ πόλει. ὅ,τε ἐπιθυμῶν ἐν προσδοκίᾳ μένων τοῦ τεύξεσθαι ἥδεται. οὐ παντελῶς δὲ θαῤῥῶν οὐδὲ ἔχων βέβαιον τὴν ἐλπίδα ἄχθεται. ἐπιθυμίας δὴ καὶ φόβου μὴ ὄντων ἀρχικῶν ἀνενδοιάστως συγχωρηθήσεται τὸ μὴ δὲ τῶν ἄλλων τι παθῶν ἁπλοῦν εἶναι. οἷον ὀργὴν λέγω καὶ πόθον καὶ ζῆλον καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐν τούτοις γὰρ ἐνορᾶται ἡ ἡδονὴ καὶ λύπη, ὡς ἂν ἐκ τούτων μεμιγμέναις. τῶν δὲ παθῶν τὰ μὲν ἐστὶν ἄγρια, τὰ δὲ ἥμερα, καὶ ἥμερα μὲν ὅσα κατὰ φύσιν ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ. ἀναγκαῖα δὲ καὶ οἰκεῖα. οὕτω δὲ ἔχει ἕως ἂν σύμμετρα ὑπάρχοι, προσελθούσης δὲ αὐτῆς ἀμετρίας ἡμαρτημένα ὑπάρχει. τοιαῦτά ἐστιν ἡδονὴ, λύπη, θυμός, ἔλεος, αἰσχύνη. οἰκεῖον γὰρ τὸ ἡσθῆναι ἐπὶ τοῖς κατὰ φύσιν, λυπηθῆναι δὲ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις. καὶ ὁ μὲν θυμὸς πρὸς τὸ ἀμύνασθαι καὶ τιμωρεῖσθαι τοὺς

ἐχθροὺς ἀναγκαῖος. ὁ δὲ ἔλεος οἰκεῖος φιλανθρωπία, αἰσχύνη δὲ πρὸς ἀναχώρησιν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐπιτήδειος. ἄλλα δ' ἄγρια ἐστὶ πάθη ἀπὸ τοῦ παρὰ φύσιν ἐστίν. ἐκ διαστροφῆς συστάντα καὶ ἐθῶν μοχθηρῶν. ταῦτα δὲ ὑπάρχει γέλως καὶ ἐπιχαιρεκακία, καὶ μισανθρωπία. ἃ καὶ ἐπιτεινόμενα καὶ ἀνιέμενα καὶ ὁπωσποτοῦν ἔχοντα διημαρτημένα ὄντα τυγχάνει μετριότητα μὴ δεχόμενα. περὶ δὲ ἡδονῆς καὶ λύπης φησὶν ὁ πλάτων ὅτι ταῦτα τὰ πάθη φύσει πως ἀρχῆθεν ἐν ἡμῖν κινηθέντα φέρεται. τῆς μὲν λύπης καὶ τῆς ἀλγηδόνος ἐπιγινομένων παρὰ φύσιν κινουμένοις τῆς δ' ἡδονῆς εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀποκαθισταμένης. οἴεται γὰρ κατὰ φύσιν κατάστημα εἶναι τὸ μέσον, ἀλγηδόνος τε καὶ ἡδονῆς, οὐθετέρῳ ἐκείνων ὂν τὸ αὐτό, ἐν ᾧ καὶ τὸν πλείω χρόνον ὑπάρχομεν. διδάσκει γὰρ καὶ δὴ ὅτι πολλά ἐστιν εἴδη ἡδονῶν, τὰ μὲν, διὰ τοῦ σώματος, τὰ δέ, διὰ τῆς ψυχῆς. τῶν δὲ ἡδονῶν τὰς μὲν, μίγνυσθαι τοῖς ἐναντίοις. τὰς δὲ παραμένειν καθαράς τε καὶ εἰλικρινεῖς, καὶ τὰς μὲν ἀναμνηστικάς, τὰς δὲ μετ' ἐλπίδος γινομένας. καὶ τὰς μὲν, αἰσχρὰς οὔσας ἀκόλαστοί τε καὶ μετὰ ἀδικίας, τὰς δέ, μετρίας, καὶ ἄλλως γέ πως μετεχούσας τοῦ ἀγαθοῦ. οἷον τήν τε εὐφροσύνην τὴν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ τὰς ἐν ταῖς ἀρεταῖς ἡδονάς. πεφυκυιῶν δὲ πολλῶν ἀδοκίμων ἡδονῶν, οὐ ζητητέον εἰ τῶν ἁπλῶν ἀγαθῶν δύναται εἶναι. οὐτίτηλος γὰρ φαίνεται καὶ οὐδενὸς ἀξία ἐπιγεννηματική τῇ φύσει ὑπάρχουσα. καὶ οὐδὲν οὐσιώ-

δὲς οὐ δὲ προηγούμενον ἔχουσα, συνυπάρχουσά τε τῷ ἐναντίῳ. μίγνυνται γὰρ ἡδονὴ καὶ λύπη, οὐκ ἂν συνέβαινε τοῦτο, εἰ τὸ μὲν ἁπλῶς ἦν ἀγαθόν, θάτερον δὲ κακόν. Τῶν δὲ πολιτειῶν φησι τὰς μὲν, ἀνυποθέτους εἶναι, ἃς ἐν τῇ πολιτείᾳ διεξῆλθεν, ἐν δὲ ταύτῃ προτέραν μὲν ὑπέγραψε τὴν ἀπόλεμον, δευτέραν δὲ τὴν φλεγμαίνουσαν καὶ πολεμικήν. ζητῶν τίνες ἂν εἶεν αἱ βέλτισται τούτων. καὶ πῶς ἂν συσταῖεν. ἔστι δ' ὅπου παραπλησίως τῇ διαιρέσει τῆς ψυχῆς καὶ ἡ πολιτεία διῃρημένη τριχῆ. εἴς τε τοὺς φρουροὺς, καὶ εἰς τοὺς ἐπικούρους καὶ εἰς τοὺς δημιουργούς. ὧν τοῖς μὲν, τὸ βουλεύεσθαι καὶ ἄρχειν ἀποδίδωσι, τοῖς δὲ, προπολεμεῖν εἰ δέοι. οὓς κατὰ τὸ θυμικὸν τακτέον, ὥσπερ συμμαχοῦντας τῷ λογιστικῷ, τοῖς δὲ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἄλλας ἐργασίας. τοὺς δὲ ἄρχοντας ἀξιοῖ φιλοσόφους εἶναι καὶ θεωρητικοὺς τοῦ πρώτου ἀγαθοῦ. μόνους γὰρ οὕτω κατὰ τρόπον διοικήσειν αὐτοὺς πάντα. οὐ γάρ ποτε κακῶν λήξειν τὰ πράγματα τὰ ἀνθρώπινα, εἰ μὴ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσειαν, ἢ οἱ λεγόμενοι βασιλεῖς ἀπό τινος θείας μοίρας ὄντως φιλοσοφήσειαν, ἄριστα δὲ καὶ μετὰ δικαιοσύνης ἐπάρξειν τὰς πόλεις τότε τηνικάδε, ὅταν ἑκάστον μέρος αὐτονομῇ. ὥστε προβουλεύειν μὲν τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαοῦ, τοὺς δὲ συμμάχους τούτοις ὑπηρετεῖν καὶ τούτων προμάχεσθαι. τούτοις δὲ εὐπειθῶς συνέπεσθαι τοὺς λοιπούς. πέντε δέ φησιν εἶναι πολιτείας. τήν τε ἀριστοκρατικήν, ὁπόταν οἱ ἄριστοι ἄρχωσι. καὶ δευτέ-

ραν τὴν τιμοκρατικήν, φιλοτίμων ὄντων τῶν ἀρχόντων. καὶ τρίτην τὴν δημοκρατικήν. καὶ μετὰ ταύτην τὴν ὀλιγαρχικήν. τελευταίαν δὲ τὴν τυραννίδα χειρίστην ὑπάρχουσαν. ὑπογράφει δὲ καὶ ἄλλας πολιτείας ἐξ ὑποθέσεως. ὧν ἐστιν ἥ τε ἐν νόμοις καὶ ἡ ἐκ διορθώσεως ἐν ἐπιστολαῖς. ᾗ χρῆται πρὸς τὰς νενοσηκυίας πόλεις τὰς ἐν τοῖς νόμοις, ἤδη καὶ τόπον ἀφωρισμένον ἐχούσας, καὶ ἀνθρώπους λογάδας ἀπὸ πάσης ἡλικίας, ὥς τε κατὰ τὰς διαφορὰς τῆς φύσεως αὐτῶν καὶ τῶν τόπων παιδείας τε οἰκείας δεῖσθαι, καὶ ἀγωγῆς, καὶ ὁπλίσεως. οἱ μὲν γὰρ παραθαλάττιοι καὶ ναυτίλλοιντο ἂν καὶ ναυμαχοῖεν. οἱ δὲ ἐν μεσογαίᾳ οἰκοῦντες πρὸς πεζομαχίαν, ἁρμόττοιντο ἂν καὶ ὅπλισιν, ἢ κουφοτέραν ὡς οἱ ὄρειοι. ἢ βαρυτέραν ὡς ἐν γεωλόφοις οἰκοῦντες πεδίοις. ἔνιοι δ᾽ αὐτῶν καὶ ἱππασίαν ἂν ἐπασκοῖεν. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ πόλει οὐδὲ κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας νομοθετεῖ. ἔστιν οὖν πολιτικὴ ἀρετὴ θεωρητική τε καὶ πρακτική. καὶ προαιρετικὴ τοῦ ἀγαθὴν ποιεῖν πόλιν καὶ εὐδαίμονα, καὶ ὁμονοοῦσάν τε καὶ συμφωνοῦσαν. ἐπιτακτική τις οὖσα καὶ ἔχουσα ὑποβεβλημένας πολεμικήν τε καὶ στρατηγικὴν καὶ δικαστικήν. σκέπτεται γὰρ ἡ πολιτικὴ ἄλλα μυρία, καὶ δὴ καὶ αὐτὸ τοῦτο. εἴτε πολεμητέον, εἴτε μή. ὁποῖος δέ ἐστιν ὁ φιλόσοφος προειρημένου τούτου διαφέρει ὁ σοφιστής. τῷ μὲν τρόπῳ ὅτι μισθαρνίᾳ τῶν νέων, καὶ τῷ μᾶλλον, μίζεσθαι βούλεσθαι ἢ εἶναι κα-